

Privatiseringsmonitor Sportaccommodaties 1996 - 1999

Tussenrapportage

Amsterdam, 21 augustus 1998

Van Dijk, Van Soomeren en Partners BV
E.P. Lagendijk
J.E. Bruinink
M. van der Gugten

met medewerking van:
Nederlandse Sport Federatie * Nederlands Olympisch Comité
Sector Sportaccommodaties

van dijk, van soomeren en partners

Van Dijk, Van Soomeren en Partners BV
KvK Amsterdam nummer 33176766
Bezoek: Van Diemenstraat 410 - 412, Amsterdam
Post: Van Diemenstraat 374, 1013 CR Amsterdam
Telefoon: 020 625 75 37 Facsimile: 020 627 47 59

Privatiseringsmonitor Sportaccommodaties 1996 - 1999

Tussenrapportage

Amsterdam, 21 augustus 1998

Van Dijk, Van Soomeren en Partners BV
E.P. Lagendijk
J.E. Bruinink
M. van der Gugten

met medewerking van:

Nederlandse Sport Federatie * Nederlands Olympisch Comité
Sector Sportaccommodaties

Inhoudsopgave

1	Inleiding	1
1.1	Privatisering van sportaccommodaties	1
1.2	Opzet van de privatiseringsmonitor	1
1.3	Selectie van onderzoekscases	2
1.4	Gegevensverzameling	3
1.5	Leeswijzer	4
2	Sportcomplex Noord-Meeuwenoord (Brielle)	5
2.1	Voorgeschiedenis en karakteristiek	5
2.2	Verloop van het privatiseringsproces	6
2.3	Kernvariabele 'gebruik'	11
2.4	Kernvariabele 'kwaliteit'	12
2.5	Kernvariabele 'financiën'	13
2.6	Contextvariabelen	14
3	Sportpark Couwenhoek (Capelle aan den IJssel)	15
3.1	Voorgeschiedenis en karakteristiek	15
3.2	Verloop van het privatiseringsproces	17
3.3	Kernvariabele 'gebruik'	22
3.4	Kernvariabele 'kwaliteit'	23
3.5	Kernvariabele 'financiën'	24
3.6	Contextvariabelen	27
4	Sportcomplex De Wijchert (Wijchen)	28
4.1	Voorgeschiedenis en karakteristiek	28
4.2	Verloop van het privatiseringsproces	30
4.3	Kernvariabele 'gebruik'	35
4.4	Kernvariabele 'kwaliteit'	35
4.5	Kernvariabele 'financiën'	37
4.6	Contextvariabelen	37
5	Sportpark Jagersveld (Zaanstad)	38
5.1	Voorgeschiedenis en karakteristiek	38
5.2	Verloop van het privatiseringsproces	40
5.3	Kernvariabele 'gebruik'	46
5.4	Kernvariabele 'kwaliteit'	46
5.5	Kernvariabele 'financiën'	49
5.6	Contextvariabelen	50
6	Sportcentrum Vredenburg (Arnhem)	51
6.1	Voorgeschiedenis en karakteristiek	51
6.2	Verloop van het privatiseringsproces	53
6.3	Kernvariabele 'gebruik'	58
6.4	Kernvariabele 'kwaliteit'	60
6.5	Kernvariabele 'financiën'	61
6.6	Contextvariabelen	63
7	Sporthal Steenwijklaan (Den Haag)	64
7.1	Voorgeschiedenis en karakteristiek	64
7.2	Verloop van het privatiseringsproces	65
7.3	Kernvariabele 'gebruik'	70
7.4	Kernvariabele 'kwaliteit'	71
7.5	Kernvariabele 'financiën'	73
7.6	Contextvariabelen	74

8	Sporthal ASACOV (Nijmegen)	75
8.1	Voorgeschiedenis en karakteristiek	75
8.2	Verloop van het privatiseringsproces	76
8.3	Kernvariabele 'gebruik'	83
8.4	Kernvariabele 'kwaliteit'	84
8.5	Kernvariabele 'financiën'	86
8.6	Contextvariabelen	86
9	Sportcentrum Ouwerkerk (Vught)	87
9.1	Voorgeschiedenis en karakteristiek	87
9.2	Verloop van het privatiseringsproces	89
9.3	Kernvariabele 'gebruik'	94
9.4	Kernvariabele 'kwaliteit'	94
9.5	Kernvariabele 'financiën'	97
9.6	Contextvariabelen	98
10	Overzicht van tussentijdse resultaten	99
10.1	Medewerking van betrokken partijen	99
10.2	Beschikbaarheid van gegevens	99
10.3	Overzicht van kernvariabelen	99
10.4	Overzicht van tussentijdse ervaringen	100
10.5	Vervolg van het monitortraject	102
	Bijlagen (niet bijgevoegd)	
Bijlage 1	Officiële kennisgeving van VWS aan gemeenten	
Bijlage 2	Overzicht van betrokkenen per gemeente	

1 Inleiding

1.1 Privatisering van sportaccommodaties

Als gevolg van kerntakendiscussies en bezuinigingsoperaties op lokaal niveau zijn veel gemeenten bezig met een herbezinning op hun taken en verantwoordelijkheden binnen de sportsector. Eén van de trends daarbij is het in toenemende mate (intern) verzelfstandigen of privatiseren van bepaalde taken rond het beheer en de exploitatie van sportaccommodaties. Daarbij gaat het niet meer alleen om de overdracht van beheerwerkzaamheden, maar ook om de financiële en bestuurlijke verantwoordelijkheden. De meest verregaande vorm is het volledig afstoten van gemeentelijke accommodaties en/of het overdragen daarvan aan het particulier initiatief. Hoewel steeds meer gemeenten op dit vlak al de nodige praktijkervaring opdoen, bestaat er op dit moment nog onvoldoende inzicht in de effecten op langere termijn, zowel voor gemeenten, particuliere exploitanten en/of gebruikers.

Om gemeenten en lokaal betrokken partijen hierbij behulpzaam te zijn, heeft het ministerie van VWS (directie Sport) in 1995 samen met de landelijke beleidspartners besloten om een meerjarig monitoronderzoek in gang te zetten naar de effecten van en ervaringen met privatisering van sportaccommodaties. In de eerste fase hiervan is door Van Dijk, Van Soomeren en Partners (DSP) een meetinstrument¹ ontwikkeld, dat werd getoetst bij een tweetal geprivatiseerde sportaccommodaties in de gemeente Delft. Vervolgens is aan DSP de opdracht verleend om op basis van dit meetinstrument de uitvoering van een vierjarig monitoronderzoek ter hand te nemen. Dit onderzoek heeft als titel meegekregen: *'Privatiseringsmonitor Sportaccommodaties 1996-1999'*.

1.2 Opzet van de privatiseringsmonitor

Op basis van praktijkervaringen en onderzoeksgegevens is in het meetinstrument voor de privatiseringsmonitor een groot aantal variabelen verwerkt, die bij privatisering van sportaccommodaties een rol (kunnen) spelen. Daarbij is een keuze gemaakt voor een drietal kwantificeerbare kernvariabelen en een groot aantal achtergrondvariabelen. De kernvariabelen zijn:

- *Kernvariabele 'Gebruik'*
  - operationalisatie: soort en omvang van gebruik
  - meeteenheid: aantal uren/normteams per gebruikersgroep
- *Kernvariabele 'Kwaliteit'*
  - operationalisatie: technisch en gebruikersoordeel
  - meeteenheid: rapportcijfers (1-10)
- *Kernvariabele 'Financieel resultaat'*
  - operationalisatie: lasten en baten van alle partijen
  - meeteenheid: aantal guldens

Noot 1 Zie: *Rapportage privatiseringsmonitor sportaccommodaties, fase 1: Ontwikkeling van het meetinstrument*, Van Dijk, Van Soomeren en Partners BV in opdracht van het ministerie van VWS (directie Sport), Amsterdam, september 1995.

De achtergrondvariabelen vallen uiteen in een drietal groepen, namelijk:

- *Doelvariabelen:*

In de voorbereidingsfase worden gezamenlijk tussen de partijen doelen en afspraken vastgelegd, die een directe relatie hebben met de beoogde resultaten. Hierbij moet onderkend worden dat partijen met privatisering ook hun eigen doelen nastreven. De doelvariabelen vormen het ijkpunt voor de effectmeting.

- *Procesvariabelen:*

De condities en de wijze waarop het privatiseringsproces verloopt, worden voortdurend beïnvloed door de betrokken partijen en deze kunnen zodoende een belangrijk effect hebben op de uiteindelijke resultaten. Het volgen van het privatiseringsproces vormt daarmee een onlosmakelijk onderdeel van het monitoronderzoek.

- *Contextvariabelen:*

De privatiseringsoperatie wordt ook beïnvloed door allerlei externe ontwikkelingen of omgevingsfactoren, die door de direct betrokkenen niet of nauwelijks beïnvloedbaar zijn. Toch kunnen dergelijke contextvariabelen een belangrijk effect hebben op de resultaten en worden dan ook in het monitoronderzoek meegewogen.

De kernvariabelen gebruik, kwaliteit en financieel resultaat verwijzen direct naar de feitelijke situatie van de betreffende sportaccommodatie op het meetmoment, terwijl de achtergrondvariabelen met name het interpretatiekader bieden voor de gesignaleerde effecten. Het meetinstrument voor de privatiseringsmonitor bestaat derhalve uit een combinatie van metingen en meningen². Door het uitvoeren van periodieke metingen kunnen de ontwikkelingen rond de geselecteerde accommodaties op systematische wijze en op meerdere momenten in kaart gebracht worden.

1.3 Selectie van onderzoekscases

Gezien de omvang en looptijd van dit onderzoek is een zorgvuldige selectie van onderzoekscases vereist. Tegen deze achtergrond heeft bij de start van de privatiseringsmonitor een uitgebreide zoektocht naar geschikte cases plaatsgevonden. Er is een inventarisatie uitgevoerd onder 45 gemeenten, die door de leden van de begeleidingscommissie en andere sleutelpersonen uit het veld zijn voorgedragen³.

Bij de selectie van acht onderzoekscases voor de privatiseringsmonitor heeft de begeleidingscommissie de volgende criteria gehanteerd:

- Het monitoronderzoek richt zich uitsluitend op sporthallen/-zalen en sportparken, die bij voorkeur in gelijke mate in het onderzoek vertegenwoordigd zijn (elk vier cases).

Noot 2 De metingen hebben wel hoofdzakelijk maar niet uitsluitend betrekking op de zogenoemde kernvariabelen. In het kader van het monitoronderzoek worden ook met betrekking tot de achtergrondvariabelen verschillende kwantitatieve gegevens verzameld, zoals (de ontwikkeling van) het ledenaantal en het contributieniveau van sportverenigingen. Deze achtergrondvariabelen zijn echter niet direct herleidbaar naar de geprivatiseerde accommodatie. Er zijn allerlei andere redenen (die niets met de privatisering te maken hebben), waardoor een sportvereniging meer of minder leden krijgt of haar contributieniveau aanpast. Dit soort relaties zullen vooral door de meningen van betrokken partijen inzichtelijk gemaakt moeten worden.

Noot 3 Zie: *Rapportage privatiseringsmonitor sportaccommodaties, fase 2: Selectie van onderzoekscases*, Van Dijk, Van Soomeren en Partners BV in opdracht van het ministerie van VWS (directie Sport), Amsterdam, december 1995.

- Het moet daarbij gaan om privatisering van bestaande gemeentelijke accommodaties, dus niet om nieuw aangelegde of ingrijpend aangepaste voorzieningen of accommodaties die (mogelijk) op korte termijn gesloopt of verplaatst worden.
- Het moet een verregaande overdracht van gemeentelijke taken en verantwoordelijkheden aan het particulier initiatief betreffen (bijvoorbeeld aan een vereniging, stichting, BV of NV) en dus geen vormen van interne verzelfstandiging (bijvoorbeeld contractmanagement, werkmaatschappij of rechtspersoon, die volledig aan de overheid is gelieerd).
- Bij voorkeur gaat het om accommodaties, waarbij privatisering onlangs (tot een jaar geleden) heeft plaatsgevonden of op korte termijn geëffectueerd wordt en tevens gegevens beschikbaar zijn over de nulsituatie, voorafgaande aan de privatiseringsoperatie.
- Binnen het onderzoek moeten zowel grotere als kleinere gemeenten vertegenwoordigd zijn met zo mogelijk een redelijke spreiding over het land.
- Er dient een actieve betrokkenheid vanuit de gemeente en betrokken lokale partijen te bestaan bij de uitvoering van het onderzoek.

Op basis van de inventarisatie en de selectiecriteria heeft de begeleidingscommissie aan het begin van 1996 een (voorlopige) keuze gemaakt voor de volgende acht sportaccommodaties:

- 1 Sportcomplex Noord-Meeuwenoord (Brielle);
- 2 Sportpark Couwenhoek (Capelle aan den IJssel);
- 3 Sportcomplex De Wijchert (Wijchen);
- 4 Sportpark Jagersveld (Zaandam);
- 5 Sportcentrum Vredenburg (Arnhem);
- 6 Sporthal Steenwijklaan (Den Haag);
- 7 Sporthal ASACOV (Nijmegen);
- 8 Sportcentrum Ouwerkerk (Vught).

1.4 Gegevensverzameling

Startbijeenkomsten

Na de (voorlopige) keuze voor bovenstaande onderzoekscases heeft DSP vervolgens op elke lokatie een startbijeenkomst gehouden met de lokale partijen, die betrokken zijn bij de privatiseringsoperatie. Deze bijeenkomsten hebben plaatsgevonden in februari en maart 1996 en werden allemaal goed bezocht. Steeds waren alle partijen hierbij aanwezig: ambtenaren en soms ook wethouders van de gemeente, vertegenwoordigers van de exploitant en verenigingsbestuurders. Tijdens deze groepssessies verzorgde DSP een presentatie over doel, inhoud en organisatie van het privatiseringsonderzoek. Uitgelegd werd hoe de privatiseringsmonitor in elkaar zit, hoe die wordt ingezet en wat de opbrengsten ervan zijn. Duidelijk werd aangegeven welke inspanningen alle partijen gedurende vier jaar zouden moeten leveren. Aanwezigen benutten de mogelijkheid om vragen te stellen over hun rol bij de monitor. Vooral de vertegenwoordigers van de gemeenten lieten blijken veel waarde te hechten aan het onderzoek. Zij steunden dan ook in de meeste gevallen het pleidooi van DSP dat het onderzoek ook voor verenigingen en exploitanten waardevolle informatie kan opleveren. Vaak hielp dit de clubs de stap over de deelnamedrempel heen te zetten. Gebleken is dat deze startbijeenkomsten hun waarde hebben bewezen. Zonder uitzondering hebben alle partijen zich bereid verklaard aan het onderzoek mee te werken. De betrokkenen gaven later bij de interviews aan de voorlichting erg belangrijk te vinden. Sommigen zeiden het een goede zaak vinden 'eindelijk eens met z'n allen om de tafel gezeten te hebben'.

Interviews en documentatie

Na de startbijeenkomsten zijn in maart, april en mei 1996 met vrijwel alle betrokken partijen op de acht lokaties mondelinge interviews gehouden. Uit de interviews is een goed beeld verkregen over de voorbereidingen en uitvoering van de privatiseringsoperatie. De betrokkenen hebben steeds aangegeven welke voordelen zij eraan ontleen, welke moeilijkheden overwonnen moe(s)ten worden en hoe de organisatie verloopt. Tijdens deze gesprekken werden ook afspraken gemaakt over de benodigde informatie voor de privatiseringsmonitor. Al tijdens de eerste ronde van informatieverzameling werd duidelijk dat het niet altijd eenvoudig is om alle schriftelijke stukken (met name ledenlijsten en financiële jaarverslagen) bij elkaar te krijgen. Toch is het uiteindelijk in vrijwel alle gevallen gelukt om de benodigde gegevens toegestuurd of overhandigd te krijgen. In voorjaar 1997 zijn met betrokken partijen telefonische interviews gehouden en is opnieuw informatie opgevraagd. Niet alle schriftelijke informatie is op die manier binnengekomen. In voorjaar 1998 is daarom met betrokken partijen weer een mondeling interview gehouden en is gevraagd om documentatie direct te overhandigen. Op die manier is de meeste informatie verzameld.

Kwaliteitsmetingen

Bij de start van het onderzoek is op basis van de ledenlijsten van verenigingen per accommodaties een *consumentenpanel* van 25 personen samengesteld. In een enkel geval leverde het opvragen van een ledenlijst problemen op in verband met de privacy (Wet op de Persoonsregistratie). In één geval heeft de vereniging daarom een aantal leden schriftelijk gevraagd aan het panel deel te nemen. Andere verenigingen leverden zelf lijstjes aan met 'leden die regelmatig de accommodatie bezoeken en naar verwachting ook in de toekomst zullen blijven sporten'. In juni 1996 heeft de eerste telefonische enquête plaatsgevonden onder de gebruikerspanels. Vervolgmetingen hebben plaatsgevonden in juni 1997 en 1998, waarbij zoveel mogelijk dezelfde personen zijn benaderd. Wanneer respondenten uit een panel niet meer wilden meewerken of de accommodatie niet meer bezoeken, is hiervoor een vervanger gekozen.

Naast de kwaliteitsbeoordeling door de consumenten vindt jaarlijks rond elke accommodatie ook een *technische kwaliteitsopname* plaats door NOC*NSF (sector Sportaccommodaties). Bij de start hebben NOC*NSF en DSP de kenmerken van de accommodaties doorgenomen en is een lijst met contactpersonen overhandigd. NOC*NSF heeft in de maand mei 1996 voor de eerste keer de vier binnensportaccommodaties bezocht. De sportparken zijn in de maanden juni/juli 1996 geïnspecteerd. Voor elke accommodatie is in de zomer een aparte rapportage verschenen. Op advies van NOC*NSF is besloten om de vervolgmetingen in het najaar uit te voeren, omdat in die periode beoordeeld kan worden of het zomeronderhoud adequaat is uitgevoerd. De tweede inspectieronde heeft in het najaar van 1997 en het begin van 1998 plaatsgevonden, waarover eveneens acht rapportages zijn samengesteld. In najaar 1998 en 1999 vinden nog twee inspectierondes plaats.

1.5 Leeswijzer

In de volgende hoofdstukken van deze tussenrapportage wordt op vergelijkbare wijze een beeld gegeven van het verloop van het privatiseringsproces en de kerngegevens over de acht accommodaties in de afgelopen twee jaar. Het rapport wordt afgesloten met een kort overzicht van de belangrijkste resultaten tot nog toe.

2 Sportcomplex Noord-Meeuwenoord (Brielle)

Situatie:

- Per 1/1/95 is dagelijks en groot onderhoud op sportpark Noord-Meeuwenoord overgedragen aan voetbalverenigingen BVV Wit Rood Wit (2 velden + trainingsveld) en SC Voorne (2 velden + 3e veld als trainingsveld). Dit is een uitbreiding van zelfwerkzaamheid die verenigingen al eerder uitvoerden, te weten lijnen trekken, vuil verzamelen etcetera.
- Rekeningjaar 1994 en seizoen 1994/1995 beschouwen we daarbij als nuljaar.

2.1 Voorgeschiedenis en karakteristiek

Het sportcomplex

Het sportcomplex Noord-Meeuwenoord wordt bespeeld door twee voetbalverenigingen: BVV Wit Rood Wit (WRW) en SC Voorne (SCV). Bij de laatste club kan men terecht voor voetbal en zaalvoetbal, en tot voor kort ook atletiek. WRW heeft de beschikking over twee wedstrijdvelden, een 'oud' en een 'nieuw' trainingsveld. SCV bespeelt twee wedstrijdvelden en een trainingsveld. Beide verenigingen hebben eigen lichtmasten.

WRW beschikt over negen kleedkamers, waarvan de club er vijf zelf heeft gebouwd. De andere vier zijn eigendom van de gemeente. Het clubgebouw dat SCV had gebouwd, werd door de onpraktische ligging bij de WRW velden overgedaan aan de laatste club. Dit opstal doet tegenwoordig dienst als materiaalopslag. In 1980 werd het huidige clubgebouw van SCV opgeleverd. De club maakt gebruik van zes kleedkamers.

De verenigingen

SCV is een zaterdagvereniging die in 1970 uit WRW is ontstaan toen de laatste club steeds meer zaterdagelftallen kreeg. Uit onvrede met de gang van zaken binnen WRW en de manier waarop deze club de 'zaterdagbelangen' behartigde, stapte een aantal leden op en richtte SCV op. De velden werden vervolgens onder de verenigingen verdeeld. De twee wedstrijdvelden van SCV waren ooit door de gemeente aangelegd als handbalaccommodatie.

Tussen beide clubs heerst nog steeds rivaliteit. Soms stappen spelers over van de ene naar de andere club. 'Ze beconcurreren ons', was lange tijd de visie van de verenigingen over elkaar.

Aanleiding tot privatisering

Begin jaren negentig deed voetbalvereniging Vierpolders een verzoek aan de gemeente Brielle om in aanmerking te komen voor een zelfde huurcontract als de andere verenigingen. Vierpolders beheerde zelf de velden, terwijl op de andere complexen de gemeente het onderhoud verrichtte en de verenigingen in beperkte mate zelfwerkzaamheden uitvoerden. Vervolgens trad de gemeente in overleg met de verenigingsbesturen. Uit een aantal alternatieven werd gekozen voor een beperkte sanering van sportvelden, gekoppeld aan privatisering van het beheer van de complexen. Hierbij speelde voor de gemeente mee dat de kosten verder beheerst dienden te

worden. Daarnaast was het een politieke wens dat de gebruikers meer verantwoordelijkheid moesten krijgen bij het beheer van de complexen. Omliggende gemeenten hadden daar reeds ervaring mee opgedaan. Brielle voelde zich geroepen die lijn ook te volgen.

Uitgangspunten en voorwaarden

- De privatiseringsoperatie dient budgettair neutraal voor de gemeentebegroting te verlopen.
- Het gemeentebestuur draagt die elementen van het beheer over die in de eerste plaats voor de verenigingen van belang zijn, en waardoor zij invloed kunnen uitoefenen op de kwaliteit.
- Voor medewerkers van de plantsoendienst zal vergelijkbaar vervangend werk worden gevonden.
- De speel- en trainingsvelden en bijbehorende opstallen worden voor de duur van vijf jaar (desgewenst te verlengen) op basis van een huurcontract verhuurd aan de voetbalverenigingen. De verenigingen zijn vanaf het moment van huur volledig verantwoordelijk voor het onderhoud van de velden en de daarbij behorende opstallen en het hekwerk.
- De verenigingen garanderen het gemeentebestuur dat zij de accommodatie in een goede staat zullen houden.

Het gemeentebestuur is verantwoordelijk voor:

- de rondom het complex liggende bosplantsoenen en de sloten;
- de renovatie van de velden en daarbij behorende planning;
- het groot onderhoud van de kleedkamers (het casco: o.a. dak, kozijnen, buitendeuren).

De gemeente Brielle stelt de verenigingen een subsidie beschikbaar waarmee de overeengekomen werkzaamheden in geprivatiseerde vorm, rekeninghoudend met de afgesproken vorm van zelfwerkzaamheid, kunnen worden bekostigd.

2.2 Verloop van het privatiseringsproces

Vorbereiding

Voordat overdracht van taken per 1 januari 1995 plaatsvond, heeft Heidemij een onderzoek verricht naar de capaciteit en grondtechnische aspecten van de velden. Hierin werd het volgende vastgesteld:

- WRW en SCV hebben ieder voldoende aan twee speelvelden;
- een overzicht van werkzaamheden met een kostprijs per eenheid, als basis voor de berekening van de subsidies voor onderhoud;
- als gevolg van bezuinigingen is achterstallig onderhoud ontstaan, waardoor de kwaliteit van de velden terug is gelopen.
- de fasering voor renovatiewerkzaamheden beslaat een termijn van 15-20 jaar (bedragen: prijspeil 1993):

- 1997: trainingsveld Rengersweg	f 70.000,-
- 2000: veld 2	f 45.000,-
- 2002: veld 1	f 45.000,-
- 2005: veld 5	f 45.000,-
- 2010: veld 4	f 45.000,-

De gemeente Brielle stelt de financiën beschikbaar waarmee de verenigingen de komende jaren het achterstallig onderhoud moeten wegwerken.

In de oude situatie maakten zowel WRW als SC Voorne gebruik van het derde veld, dat toen nog wedstrijdveld was. WRW gaf te kennen gebruik te willen blijven maken van 'veld 3'. SCV heeft later aangedrongen op een derde wedstrijdveld, met het argument dat het volledig een zaterdagvereniging is. De gemeente toonde aan dat dit niet noodzakelijk is en er met twee velden zelfs beperkte groei mogelijk blijft.

De gemeente Brielle heeft in overleg met de beide verenigingen de trainingsfaciliteiten gesaneerd. In de oude situatie maakten beide clubs op verschillende avonden gebruik van twee trainingsvelden. In de nieuwe situatie trainen de beide verenigingen op dezelfde avonden, waarbij 'veld 3' als trainingsaccommodatie gebruikt wordt door SCV. Het andere trainingsveld is bestemd voor WRW. Het 'oude' en kleine trainingsveld kan door beide clubs worden bespeeld. Voorwaarde is wel dat de toplaag van veld 3 de eerste jaren zodanig bewerkt wordt, dat de doorlaatbaarheid wordt vergroot. Het 'oude' trainingsveld zou op termijn kunnen worden afgestoten.

Zowel door de gemeente als door beide verenigingen is opgemerkt dat de voorbereidende gesprekken en overlegsituaties 'moeizaam' en soms 'vinnig' zijn verlopen. De gezamenlijke voorbereidingen namen zo'n twee jaar in beslag. Tussen de in totaal vier voetbalverenigingen die bij het gehele Brielse privatiseringstraject betrokken zijn, heerste animositeit. De verhoudingen worden getypeerd als 'concurrerend'. Vooral in de eindfase, toen de financiële vertaling van de voorstellen aan de orde kwam, stelden de partijen zich soms hard op. Dit heeft de samenwerking tussen beide verenigingen op sportpark Noord-Meeuwenoord geen goed gedaan. De twee clubs gingen hoofdzakelijk uit van het eigen belang. De gemeente merkte op dat de verenigingen in het verleden 'altijd door ons verwend zijn': de tarieven waren laag, het onderhoudsniveau was hoog.

Contract

Het huurcontract is per 1 januari 1995 voor de duur van vijf jaar, stilzwijgend te verlengen met eenzelfde periode, ingegaan. In het contract zijn formele zaken geregeld zoals:

- de verdeling van de velden over beide verenigingen;
- het gebruik van de velden, waarbij opgemerkt wordt dat de verhuurder de velden kan gebruiken voor activiteiten van algemeen belang, zoals schoolsport. De huurder ontvangt daarvoor een gebruiksvergoeding.
- de te verrichten onderhoudstaken;
- de inspectie (schouw) van de velden en rapportage daarover door huurder en verhuurder, gedurende twee maal per jaar;
- de renovatie van de velden onder verantwoordelijkheid van de verhuurder en na overleg met de vereniging.

De oude tarieven zijn komen te vervallen. WRW en SCV betalen elk in totaal f 500,- huur. De gemeente heeft een aantal onderhoudsmaterialen overgedragen aan de verenigingen. De subsidies worden jaarlijks verhoogd met de CBS-loonkostenindex.

Verloop 1995-1996

De verenigingen zijn van mening dat de gemeente Brielle de velden, afrasteringen en opstallen 'ver beneden peil' heeft overgedragen. De gemeente Brielle heeft één technische schouw verricht. Conclusie is dat de kwaliteit van de velden is afgenomen, maar zeker niet onvoldoende is. Er zijn grote verschillen tussen de velden. De clubs blijven, volgens de gemeente ten onrechte, klagen over de rol van de gemeente bij privatisering. Zo zouden afspraken die naar aanleiding van een schouw in augustus 1995 zijn gemaakt, nog steeds niet zijn nagekomen. De gemeente stelt zich op het standpunt dat de vrijwilligers van de verenigingen taken kunnen verrichten die de gemeente niet meer op zich kan nemen.

Tussen de verenigingen en de gemeente is geen gestructureerd, maar wel incidenteel overleg, bijvoorbeeld tijdens de schouw. Daarnaast is er een 'sportspreekuur' bij de gemeente, waar bijvoorbeeld clubbestuurders met vragen of verzoeken terecht kunnen. Beide verenigingen geven aan dat de gemeente een omslag van 180 graden heeft gemaakt: "Vroeger kwamen ze je in alles tegemoet. Ze deelde zelfs de wedstrijden in. Nu bemoeien ze zich niet eens meer met je club. Het complex laten ze links liggen." Na verloop van tijd is de relatie tussen de voorzitters van beide verenigingen verbeterd.

BVV Wit Rood Wit

De club heeft 'wel vrede' met de nieuwe situatie. Het maaien, bezanden, rollen en bemesten van de velden is uitbesteed aan een aannemer. Het beregenen, maaien van de kanten en het onderhoud aan de afrastering wordt door vrijwilligers uitgevoerd. Het eerste jaar was een 'aanloopjaar'. Er waren problemen met het materiaal (pompinstallatie). Een wervingsactie moet ertoe leiden dat een werkploeg wordt geformeerd die vooral in de zomermaanden het klein onderhoud voor zijn rekening zal nemen. Het uitvoerend werk wordt door enkele vrijwilligers (met name VUT-ers) ter hand genomen. De club heeft bovendien de beschikking over een vrijwilliger die beroepsmatig velden onderhoudt in een andere gemeente.

De club uit zijn zorgen over het nakomen van afspraken met de gemeente. De communicatie binnen de gemeente tussen Gemeentewerken (uitvoering) en Welzijn (waaronder sport beleidsmatig valt) zou namelijk niet goed zijn. Daarnaast is de club blij dat de gemeente de velden niet meer keurt voor wedstrijden; WRW heeft nu een eigen consul. Andere voordelen die de club noemt zijn:

- de velden zijn beter;
- de trainingsaccommodatie is beter;
- je voelt je meer 'baas in eigen huis'.

SC Voorne

SCV had tot voor kort een bloeiende atletiekafdeling binnen de vereniging die was aangesloten bij de KNAU. Deze afdeling met 300 atleten legde een groot ruimtebeslag op de accommodatie en leverde de club weinig kantine-inkomsten op. Vooral het gebruik van de kleedkamers en de velden werd steeds problematischer toen de trainingsavonden anders tussen de voetbalverenigingen werden verdeeld in verband met de sanering. De atletiekafdeling wilde per sé op donderdagavond blijven trainen, terwijl dat de best bezochte voetbaltrainingsavond is. Dit, gevoegd bij financiële perikelen, leidde tot een patstalling.

De atletiekafdeling wilde verzelfstandigen onder de voorwaarden dat:

- het alle leden zou behouden;
- de afdeling financiële middelen meekreeg;
- zij het recht zou behouden de accommodatie te gebruiken.

Een bijeengeroepen ledenvergadering gaf het bestuur de volmacht een besluit te nemen. Het bestuur besloot, na het raadplegen van een advocatenkantoor, alle atletiekleden te royeren. Anno 1996 loopt de zaak bij de KNAU. SCV heeft nog steeds geld tegoed van de atletiekafdeling die tegen een geringe vergoeding de kleedkamers en het clubgebouw mocht gebruiken.

Het onderhoud is uitbesteed aan een hoveniersbedrijf, omdat daarvoor mensen en machines bij SCV ontbreken. De betrokkenheid van de leden bij de club is niet zo groot dat zij alles voor de club over hebben. De club moet steeds een beroep doen op hetzelfde groepje vrijwilligers dat ooit de bouwcommissie bemande aan het einde van de jaren zeventig. Zij vormt nu de beheerscommissie voor het bouwkundig onderhoud van CV, gasleidingen, waterhuishouding, elektra en materieel. Een 'onderhoudsbeheersplan' wordt opgesteld om op langere termijn ook de velden op niveau te houden. Nu worden alleen de kleedkamers en het clubgebouw door vrijwilligers onderhouden.

SCV heeft met twee wedstrijdvelden nauwelijks groeipotentie. Alleen intensievere samenwerking met WRW kan hierbij uitkomst bieden. Vandaar dat er sinds enige tijd meer 'informeel contact' is tussen de voorzitters van beide clubs. Hier speelt ook de concurrentiepositie mee van de clubs ten opzichte van andere verenigingen in de regio. Beide clubs willen financieel en sportief 'gezond' blijven, en sluiten een fusie op de langere termijn zeker niet uit. Dan staat de club veel sterker in de onderhandelingsituatie met de gemeente. In de huidige situatie doen de verenigingen alles op hun eigen houtje, wat onnodig veel tijd en geld kost. Te meer daar de praktijk uitwijst dat de clubs door bezuinigingen zelf bossages moeten bijwerken en tegelpaden onderhouden. De paden zijn deels verzakt.

SCV is tenslotte van mening dat het park in z'n totaliteit geherstructureerd zou moeten worden, door de vreemde ligging van de velden ten opzichte van elkaar en het stuk groen tussen beide verenigingen dat het eigendom is van een recreatieschap. Een aantal bewoners uit de woonwijk die vlak tegen het complex is aangebouwd, heeft geklaagd over de (vorig jaar aangebrachte) verlichting van veld 3.

Verloop 1997-1998

Gemeente

De gemeente heeft de indruk dat beide verenigingen er redelijk goed in slagen om de kwaliteit van hun accommodatie op peil te houden. Vlak na de privatiseringsoperatie stonden de verenigingen regelmatig bij de gemeente op de stoep voor allerlei kleine beheerszaken. De laatste tijd is het contact veel minder frequent en beperkt dit zich tot de halfjaarlijkse schouw door de gemeente en tot meer ingrijpende ontwikkelingen of plannen. Er is met WRW wat discussie geweest over de aanbesteding van renovatiewerkzaamheden aan een groot cultuurtechnisch bedrijf of aan een plaatselijke aannemer. Ondanks dat eerstgenoemd bedrijf iets duurder was, had de gemeente hier meer vertrouwen in en heeft (tegen de zin van WRW in) de opdracht aan dit bedrijf verstrekt. Verder heeft SCV aangegeven binnenkort een gesprek met de nieuwe wethouder te willen voeren over uitbreiding van de accommodatie.

De gemeente Brielle ziet twee belangrijke ontwikkelingen in de toekomst, namelijk de naderende verlenging van het privatiseringscontract en de gedachten die er bestaan over mogelijke woningbouw op het sportpark Noord-Meeuwenoord. In tegenstelling tot eerdere geluiden vanuit de Brielse politiek, lijkt de nieuwe wethouder minder genegen te zijn tot ingrijpende bezuinigingen op de onderhoudssubsidies aan verenigingen. Dit betekent dat vanuit de gemeente aangestuurd wordt op verlenging van de 5-jarige overeenkomst na 1999 onder de huidige voorwaarden. Daarnaast is er bij het opstellen van een ontwerp-structuurplan voor de gemeente het plan geopperd om woningbouw te plegen op het sportterrein langs de Brielse Maas. Doordat de geluidscontouren van de Rotterdamse haven in de loop der jaren verschoven zijn, bestaan er tegenwoordig geen milieutechnische bezwaren tegen woningbouw op die lokatie. Er wordt nagedacht of in dat geval er een concentratie van sportvelden kan plaatsvinden aan de zuidoostkant van Brielle (polder Nieuwland). Dit is overigens de enige andere plek in Brielle waar nog nieuwbouw gaat plaatsvinden; er is niet of nauwelijks sprake van een bevolkingstoename in de gemeente zelf of in de omliggende regio. Als de herstructurering van sportpark Noord-Meeuwenoord doorzet, zal dit waarschijnlijk pas na 2005 zijn beslag krijgen. Dit heeft dus geen invloed op de komende verlenging van de privatiseringsovereenkomst.

BVV Wit Rood Wit

WRW geeft aan dat er naast de halfjaarlijkse schouw niet of nauwelijks contact met de gemeente is over het sportpark. De vereniging is goed in staat om het complex op orde te houden en gaat vanaf volgend seizoen zelf meer werkzaamheden uitvoeren, die tot nog toe uitbesteed werden. Hiertoe zijn onlangs de benodigde materialen aangeschaft (tractor, prikroller, kunstmeststrooier etc). Er zijn bij WRW voor het onderhoud van velden en gebouwen voldoende vrijwilligers en expertise. Nu verloopt het allemaal nog wat individueel, maar men wil dit allemaal wat beter gaan coördineren. Zowel sportief als organisatorisch/financieel gaat het de vereniging voor de wind. Wel geeft WRW aan dat zij een grote voorstander zijn van fusie met SCV tot één grote Brielse vereniging. Dit is de enige manier om tegenwoordig in het amateurvoetbal, dat steeds professioneler en prestatiegerichter wordt, nog op een behoorlijk niveau te acteren. Ook bij clubs in de regio gaat inmiddels al heel veel geld om (trainerskosten, wedstrijdpremies etc) en wanneer je als vereniging geen tegenwicht kan bieden, verdwijnen talentvolle spelers heel snel naar andere clubs. Volgens WRW-voorzitter is de verhouding tussen de leden van WRW en SCV tegenwoordig zo, dat een fusievoorstel positief zal worden ontvangen. De indruk bestaat dat het met name op bestuurlijk niveau vastzit. Door een betere samenwerking tussen de clubs had er volgens WRW ook een beter resultaat uit de onderhandelingen met de gemeente over privatisering gehaald kunnen worden.

SC Voorne

In de afgelopen twee jaar is het met SCV goed verlopen. In sportief opzicht is het eerste team weer terug in de vierde klasse KNVB en er zijn uitstekende trainers voor de (jeugd)selecties. Door toename van het aantal teams zal het volgende seizoen heel lastig worden om de wedstrijden op twee velden te plannen. Het gevolg is dat de eerste jeugdwedstrijden op zaterdag zo vroeg moeten beginnen, dat de kans bestaat dat veel kinderen stoppen met voetbal omdat de ouders geen zin hebben ze om ze dan al weg te brengen. SCV wil daarom op korte termijn een gesprek met de nieuwe wethouder over de aanleg van een extra (jeugd)veld op de groenstrook tussen de velden van WRW en SCV. Ook wil men naar aanleiding van berichten in de media over mogelijke bebouwing van het sportpark graag weten wat dit voor de verenigingen gaat betekenen. In principe staat SCV niet afwijzend tegen eventuele verplaatsing, omdat de meeste leden aan de

zuidrand van Brielle wonen. Hoewel SCV en WRW ieder hun eigen identiteit hebben, wordt een fusie op termijn zeker niet uitgesloten. Oriënterende gesprekken tussen bestuursdelegaties van beide clubs hebben echter niet tot concreet resultaat geleid en er is afgesproken vooralsnog zelfstandig door te gaan. Het dagelijkse onderhoud en de reiniging van het complex en de materialen wordt uitgevoerd door een vaste ploeg VUT-ers op de maandagochtenden. Dit verloopt naar tevredenheid.

2.3 Kernvariabele 'gebruik'

Tabel 2.1 Ledenaantallen

vereniging	1994/1995	1995/1996	1996/1997	1997/1998
Wit Rood Wit	322	345	350	350
SC Voorne*	260	265	247	264
totaal	582	610	597	614

* Bij SCV is alleen het aantal veldvoetballers vermeld; het totaal aantal leden is ongeveer twee keer zo groot.

Tabel 2.2 Aantal normteams per seizoen

vereniging	1994/1995	1995/1996	1996/1997	1997/1998
Wit Rood Wit	11,5	13,5	14,5	14,75
SC Voorne	13,5	14,5	13,25	14,75
kerncijfer	25,0	28,0	27,75	29,5

Naast de bespeling door de verenigingen vindt in de zomerperiode op beide complexen in beperkte mate ook schoolsport door het Maerlant College plaats (ca 20 uur op 4 dagen).

2.4 Kernvariabele 'kwaliteit'

Tabel 2.3 Kwaliteit van sportpark Noord-Meeuwenoord (opname: juni/juli 1996)

onderdelen	Wit Rood Wit		SC Voorne	
	gebruikers	technisch	gebruikers	technisch
sportvelden	7.2	6.3	6.8	6.6
kleed/wasruimten	7.2	4.0	6.6	5.0
sportmaterialen	6.8	6.6	6.8	7.3
parkeren/fiets	7.2	7.0	7.7	6.0
omgeving sportpark	8.1	5.0	7.8	6.0
reiniging/onderhoud	7.5	4.5	7.4	5.0
beheer/toezicht	7.3	6.0	6.8	5.5
overall-beoordeling	7.5	5.6	7.3	5.9
kerncijfer kwaliteit 1996	6.6		6.6	

Uit de tabel blijkt dat het gebruikerspanel, bestaande uit leden van WRW (13) en SCV (12), de kwaliteit van het sportpark als ruim voldoende beoordeeld. Daarbij zijn nog enkele punten naar voren gekomen: ■

- Diverse spelers noemen de kwaliteit van de velden voor verbetering vatbaar en vinden deze zelfs verslechterd. SCV-spelers vinden tevens dat ze over te weinig velden (2) beschikking hebben;
- Veel gebruikers vinden dat er te weinig rekken zijn om de fietsen in te plaatsen (met name in de weekeinden). Bovendien zijn deze rekken niet overdekt en kan het er bij regen nogal modderig zijn. Ook is er volgens de leden van SCV soms iets te weinig parkeergelegenheid.
- In beide clubs zijn er mensen die het materiaal te oud en te weinig achten. Bij Wit Rood Wit betreft het met name de kwaliteit van de ballen (in de lagere elftallen). Ook merkt een speler van SC Voorne op dat de doelen moeten vaststaan: een omgevallen doel heeft deze man een keer een gat in zijn hoofd opgeleverd.

Adviseurs van NOC*NSF hebben in juli 1996 de kwaliteit van de velden en de kleedaccommodaties op sportpark Noord-Meeuwenoord opgenomen. Het totale kwaliteitsoordeel levert (net) geen voldoende op, hetgeen met name samenhangt met de bouwkundige kwaliteit en het onderhoud/reiniging van de kleedaccommodaties. In dit kader worden de volgende opmerkingen geplaatst:

- De kwaliteit van de sportvelden is over het algemeen voldoende, met uitzondering van het 'oude' trainingsveld van WRW (waardering: 4.5) en het hoofdveld van SCV (waardering: 5.5). Met betrekking tot het SCV-hoofdveld worden vooral de profielopbouw en de vlakheid als onvoldoende beoordeeld.
- De bouwkundige staat van de kleed- en wasruimten van WRW is slecht en er is veel achterstallig onderhoud (kostenraming: f 87.000 (excl. BTW)). De onderhoudsstaat van de kleedaccommodatie van SCV is matig, met name het buitenschilderwerk en de reiniging (kostenraming: f 64.900 (excl. BTW)).

Tabel 2.4 Kwaliteit van sportpark Noord-Meeuwenoord in rapportcijfers (opname: juni/november 1997)

onderdelen	Wit Rood Wit		SC Voorne	
	gebruikers	technisch	gebruikers	technisch
sportvelden	7.2	6.4	6.8	6.6
kleed/wasruimten	7.3	4.0	6.6	5.0
sportmaterialen	6.8	7.0	7.0	7.2
parkeren/fiets	7.5	7.0	6.9	6.0
omgeving sportpark	7.7	5.0	8.0	6.0
reiniging/onderhoud	7.5	5.0	7.4	6.0
beheer/toezicht	7.3	7.0	7.5	5.5
overall-beoordeling	7.3	5.9	7.4	6.0
kerncijfer kwaliteit 1997	6.6		6.7	

Het positieve oordeel van het gebruikerspanel rond het sportpark Noord-Meeuwenoord is nagenoeg hetzelfde gebleven. Specifieke opmerkingen werden gemaakt op de volgende onderdelen:

- De wedstrijdelden worden hoger gewaardeerd dan de trainingsvelden, echter beide clubs geven dezelfde cijfers voor de velden als tijdens de vorige meetronde.
- De leden van SC Voorne geven een gunstiger beeld van het beheer en toezicht (+0.7) en een minder goed beeld van de parkeervoorziening dan vorig jaar (-0.8), met name vanwege het ruimtetekort.
- Wit Rood Wit is positiever over de parkeergelegenheid (+0.4) en een beetje minder positief over de omgeving (-0.3): de bereikbaarheid en de vanaf gelegen ligging van het park komen hierbij als factoren naar voren.

In november 1997 hebben adviseurs van NOC*NSF voor de tweede keer de technische kwaliteit van sportpark Noord-Meeuwenoord beoordeeld. Het totaaloordeel is ten opzichte van vorig jaar iets positiever, hetgeen met name voortkomt uit een lichte verbetering van reiniging en onderhoud. Verder kunnen de volgende opmerkingen worden geplaatst:

- De kwaliteit van de sportvelden is ten opzichte van de eerste meting nauwelijks veranderd. De kwaliteit van het SCV-hoofdveld blijft matig en wordt gekarakteriseerd als een 'hard veld met veel speelschade'.
- Aan de WRW-kleedaccommodatie is gedurende het afgelopen jaar geen onderhoud gepleegd, waardoor de eerder geconstateerde gebreken nog steeds van kracht blijven (kostenraming: f 92.400 (excl. BTW)). Een deel van het noodzakelijke onderhoud aan de buitenzijde van de SCV-kleedaccommodatie is uitgevoerd en dan met name in het aanzicht van het gebouw (kostenraming f 52.140 (excl. BTW)).

2.5 Kernvariabele 'financiën'

Tabel 2.5 Contributieniveau WRW en SCV tussen 1994/1995 en 1996/1997 (ongewijzigd)

	WRW	SCV
Senioren	180	200
A/B/C-junioren	120	120
D/E-pupillen	100	90
F-pupillen	60	90

Tabel 2.6 Financieel resultaat van sportpark Noord-Meeuwenoord (in guldens)

	1994/1995		1995/1996		1996/1997	
	lasten	baten	lasten	baten	lasten	baten
Gemeente	197.494	7.366	164.215	1.000	168.944	1.000
Wit Rood Wit	22.364	9.045	74.989	55.170	61.442	51.243
SC Voorne	15.622	0	59.889	52.504	77.225	49.519
totaal	235.480	16.411	299.093	108.674	307.611	101.762

	1994/1995	1995/1996	1996/1997
kerncijfer	- 219.069	- 190.419	- 205.849

2.6 Contextvariabelen

In 1996 werd de verwachting uitgesproken dat het aantal inwoners van Brielle nog zou groeien als gevolg van nieuwbouw. Volgens de gemeente leidt de nieuwbouw door huishoudensverdunning echter nauwelijks tot een hoger inwonertal. Dit aantal schommelt al jaren rond de 16.000 inwoners.

Ook werd bij de start aangegeven dat een gemeentelijke bezuiniging van 2 tot 3 miljoen gulden de privatisering van het sportpark niet zal raken. Daarmee gaf de gemeente aan de sport niet zwaarder te belasten. Overigens was op dat moment het contract voor vijf jaar met de verenigingen al afgesloten. Wél blijkt deze bezuiniging gevolgen te hebben gehad voor het onderhoudsniveau van bossages en slootjes door de plantsoendienst. Daarover klagen de verenigingen. In het kader van de kerntakendiscussie en bezuinigingen, hangt de aflooptdatum van het vijfjarig privatiseringscontract, als een zwaard van Damocles boven Noord-Meeuwenoord. In 1996 werd de vrees uitgesproken dat de Brielse politiek het voorbeeld van omliggende gemeenten zou overnemen en zou besluiten om de subsidies aan de verenigingen sterk zal verlagen. Anno 1998 lijkt de politieke wind wat gekeerd ten gunste van de sport.

Het klimaat is ook van invloed op de kwaliteit van de velden. Door de warme zomer van 1995 en de strenge winter van 1996 traden onderhoudsproblemen op: vanwege de droogte kon het gras niet voldoende groeien en liet de toplaag los.

3 Sportcomplex Couwenhoek (Capelle aan den IJssel)

Situatie:

- Per 1/9/82 is dagelijks en groot onderhoud op sportpark Couwenhoek overgedragen aan voetbalverenigingen Zwervers (3 velden), FC Maluku (1 veld en oefenstrook) en korfbalvereniging De Bermen (2 velden).
- Opstellen zijn gemeentelijk eigendom gebleven, maar het onderhoud is volledig voor rekening van clubs
- Rekeningjaar 1981 en seizoen 1981/1982 beschouwen we daarbij als nuljaar. Rekeningjaar 1995 en seizoen 1995/1996 vormen het eerste meetjaar.
- In 1981 werd het sportpark ook gebruikt door sc Sagu Boys (voetbal) en hockeyclub Capelle. Nu niet meer.

3.1 Voorgeschiedenis en karakteristiek

Het sportpark

Couwenhoek is een vrij uitgestrekt sportpark aan de rand van een nieuwbouwwijk met hoogbouw uit de jaren zestig. Het park werd in 1968 geopend. Tegenwoordig zijn er drie verenigingen gehuisvest en is er één club in onderhuur.

Korfbalvereniging De Bermen heeft de beschikking over twee wedstrijdvelden. Daar maakt de club van maart tot half juni en van half augustus tot eind oktober gebruik van. De Rotterdamse cricketvereniging Sparta huurt van half mei tot half augustus één veld en de kantine van De Bermen. Naast het clubgebouw van de korfballers ligt een jeu de boulesveld met acht banen waarop door de gelijknamige afdeling van de De Bermen gespeeld wordt.

FC Maluku bespeelt een wedstrijdveld en een voetbaltrainingsstrook. Zwervers beschikt over drie speelvelden. Beide voetbalclubs hebben een clubgebouw en kleedkamers in eigendom.

De verenigingen

CVV *Zwervers* werd opgericht in 1930 en betrok in 1968 het nieuw aangelegde complex Couwenhoek. De van origine christelijke voetbalclub kreeg de beschikking over drie velden en een clubgebouw. Sinds 1988 beschikt Zwervers over een eigen clubaccommodatie, waarvoor overigens flink met de gemeente onderhandeld moest worden. Eind jaren zeventig was de toptijd van Zwervers; het had toen zo'n 650 leden. In de jaren tachtig daalde het ledental aanmerkelijk. Sinds een jaar of drie is weer sprake van lichte groei. Het eerste van Zwervers speelt derde klasse KNVB op zondag. De club beschikt over weinig echte kaderleden. Er is een klein onderhoudsploegje dat voornamelijk bestaat uit VUT-ers.

AKV *De Bermen* is een korfbalvereniging die in 1963 is opgericht. Tot begin jaren tachtig betrok de club haar leden uit de buurt. Daarna rekruteert de 'algemene zondagvereniging' leden uit alle Capelse buurten. De Bermen heeft veel vrijwilligers (zo'n 80 van de 170 leden) en organiseert talloze nevenactiviteiten. Het bestuur is met zeven leden voltallig.

De Bermen opende één jaar voor de privatisering een nieuw clubgebouw. Daarvoor huurde de vereniging een klein houten gebouw van de gemeente.

Het ledental van De Bermen is in de jaren tachtig gedaald van 260 naar 120 leden. In de jaren negentig heeft de club een deel van haar accommodatie onderverhuurd aan de Rotterdamse cricketvereniging Sparta. Ook heeft De Bermen vlakbij het clubgebouw een jeu de boulesveld aangelegd. Sinds een paar jaar neemt het ledental weer toe.

FC Maluku vierde in juni 1996 haar 35-jarig bestaan. De kern van de zaterdagclub werd gevormd door een aantal jongens uit een kamp in het Limburgse Eijsden. Vanaf 1970 maakt de van oorsprong Molukse club gebruik van sportcomplex Couwenhoek. Daar bespeelt het één wedstrijdveld en sinds 1988 een trainingsstrook. Maluku is inmiddels een multi-culturele sportclub. Ook van deze club is het ledental gedaald ten opzichte van het begin van de jaren tachtig. Maar van groter belang is de afnemende bereidheid tot vrijwilligerswerk. Maluku zit praktisch zonder vrijwilligers en kaderleden. De club kan ternaauwernood de eindjes aan elkaar knopen. Desondanks is Maluku sinds twee jaar bezig om een jeugdafdeling op te zetten. Door middel van het organiseren van feesten hoopt de club het geld bij elkaar te krijgen voor het groot onderhoud aan het clubgebouw.

Aanleiding tot privatisering

Begin jaren tachtig stond de gemeente Capelle aan den IJssel voor een forse bezuinigingstaakstelling. Voor de sport restte slechts de keuze tussen een forse tariefsverhoging en het overnemen van gemeentelijke onderhoudstaken. Aangezien de tarieven toentertijd al aan de hoge kant waren, besloot de Gemeenteraad in juni 1982 tot het overdragen van alle onderhoudstaken, behalve renovatiewerkzaamheden. Daaraan vooraf gingen vele gesprekken op bestuurlijk en ambtelijk niveau met de sportverenigingen. De gemeente concludeerde op grond daarvan dat 'de verenigingen geen onoverkomelijke problemen verwachten bij het voor eigen rekening nemen van het onderhoud aan de opstallen, maar dat men betreffende de onderhoudskosten van de sportvelden gedurende de periode 1 september 1982 tot en met 31 augustus 1987 een gemeentelijke (gewennings)subsidie absoluut noodzakelijk acht'. In die periode krijgen de verenigingen de gelegenheid om zelfwerkzaamheid te ontwikkelen en materiaal aan te schaffen. Daarna verwacht de gemeente van de verenigingen dat zij in staat zijn de kosten voor onderhoud geheel zelf te dragen. Als basis voor de onderhandelingen met de verenigingen en het genomen raadsbesluit diende een gemeentelijke notitie 'onderhoud sportterreinen', waarin een financiële analyse werd gepresenteerd. Uit de daarin opgenomen exploitatie-overzichten werd geconcludeerd dat 'de door de gemeente ontvangen vergoedingen in geen verhouding staan tot de noodzakelijk te maken onderhoudskosten'. Het gemiddelde dekkingspercentage van 10% bij de veldsportaccommodaties wordt vergeleken met 'de dekking van 50% bij het ophalen van huisvuil, die door de overheid verplicht wordt opgelegd aan de gemeente'. In dezelfde notitie stelt de gemeente dat 'voor zover is na te gaan geen vergoeding wordt ontvangen van scholen voor het gebruik van velden'.

Uitgangspunten en voorwaarden/contract

De volgende uitgangspunten en voorwaarden voor privatisering golden tegelijkertijd als contractuele basis voor de overdracht van taken naar verenigingen.

- Voor de periode van 1 september 1982 tot en met 31 december 1982 verleent de gemeente een subsidie op basis van f 10.000,- per veld per jaar aan de veldsportverenigingen tot een maximum van f 16.667,-.

- De gemeente verstrekt een gewenningssubsidie aan de veldsportverenigingen in de kosten van onderhoud van sportvelden gedurende de periode van 1 januari 1983 tot en met 31 augustus 1987. Dit subsidie loopt gefaseerd af. De bedragen worden trendmatig aangepast op basis van het prijsindexcijfer voor gezinsconsumptie. Voor Couwenhoek (7 velden) geldt:
 1982: f 8.334,- (september - december)
 1983: f 23.994,-
 1984: f 19.469
 1985: f 17.374,-
 1986: f 12.689,-
 1987: f 5.051,-
- Het uitvoeren van het onderhoud wordt overgelaten aan de verenigingen, waarbij het subsidiebedrag kan worden aangewend voor de aanschaf van materieel.
- De vergoeding voor schoolsport wordt vastgesteld op basis van een normvergoeding van het Rijk, of anders in onderling overleg.
- De overdracht van opstallen wordt zodanig geregeld dat de verenigingen daarvan geen nadelige financiële gevolgen ondervinden. De overdracht wordt zodanig juridisch gewaarborgd dat er geen schenkingsrecht hoeft te worden betaald. NB: In verband met de hoge kosten is later door het College van B & W besloten de opstallen niet in eigendom over te dragen, maar deze volgens de huurovereenkomst te blijven verhuren. De sportverenigingen dienen zelf het onderhoud te verzorgen, 'als ware het hun eigendom'.

3.2 Verloop van het privatiseringsproces

Vorbereiding

Voordat overdracht daadwerkelijk plaatsvond, is de gemeente met alle betrokken verenigingen afzonderlijk in onderhandeling gegaan. Over het veldonderhoud en de gewenningssubsidies kon men het snel eens worden. De marges voor onderhandeling hierover waren immers beperkt: de gemeente moest bezuinigen. De clubs merken hierover op dat 'de privatisering ons door de strot is geduwd'. Uit de gemeentelijke notities voorafgaand aan de privatisering blijkt dat de gemeente diverse varianten heeft onderzocht, variërend van het uitbesteden van het onderhoud aan een derde en het verlagen van de service en dienstverlening, tot het afstoten van onderdelen van het onderhoud. Voor de laatste optie zijn verschillende varianten onderzocht.

Verloop 1982-1996

Hoewel de gemeente geen onderhoudstaken meer vervult, is zij zowel beleidsmatig als financieel nog wel degelijk betrokken (geweest) bij de veldsportaccommodaties. Twee maal per jaar schouwt de gemeente samen met de verenigingen het sportpark. Daarnaast vraagt het onderhoud aan de opstallen bijna elk jaar aandacht. De gemeente heeft in de loop van het privatiseringsproces diverse malen financiële bijdragen geleverd aan het groot onderhoud en nieuwbouw van opstallen. Bovendien stelt de gemeente vast wanneer sportvelden in aanmerking komen voor een renovatiebeurt. Op de velden (van Zwervers en De Bermen) vindt nog steeds schoolsport plaats, hoewel dit gebruik in de loop van de periode aanmerkelijk is gedaald. De verenigingen boeken uiteenlopende resultaten, maar ervaren de onderhoudstaken alle drie als een zware last die ingrijpende gevolgen heeft.

De gemeente

Bijna twee jaar na de overdracht van veldonderhoudswerkzaamheden aan de verenigingen, was de gemeente nog volop in onderhandeling over de financiële afwikkeling inzake de opstallen. Aan De Bermen werd f 13.000,- verstrekt voor 'het in goede staat van onderhoud brengen van de club-, kleed- en wasaccommodaties'. Aan Maluku en SC Sagu Boys werd hiervoor f 23.000,- (was- en kleedaccommodatie) beschikbaar gesteld. Met De Zwervers kon op dat moment nog geen overeenstemming worden bereikt. In 1983 werd mede door het verkrijgen van een gemeentegarantie een overdekte tribune bij het hoofdveld van Zwervers gerealiseerd. Drie jaar later verleent de Raad een subsidie van f 196.840,- voor de nieuwbouw van een clubaccommodatie aan Zwervers. Daarmee werd tevens de jarenlange 'strijd' tussen de gemeente en Zwervers over de financiële randvoorwaarden bij overdracht van opstallen beëindigd. In 1988 ontvangt Zwervers een eenmalige bijdrage van f 9.000,- als financiële tegemoetkoming voor het duurder uitvallen van de riolering van de nieuwe clubaccommodatie. In de jaren negentig verleent de gemeente Zwervers twee maal een renteloze lening: f 12.000,- in 1991 voor de aanschaf van een maaimachine en f 16.000,- in 1994 in verband met liquiditeitsproblemen.

Ook Maluku werd na de formele privatiseringsdatum nog enkele malen financieel ondersteund door de gemeente. In 1986 stelde de gemeente f 120.000,- beschikbaar voor de bouw van een clubkantine. In dat jaar verrichtte de gemeente herstelwerkzaamheden aan diverse paden na de bouwactiviteiten. Drie jaar later keerde zij f 34.000 uit aan Maluku voor de aanleg van riolering-, water-, gas- en elektra-aansluitingen, en nog eens f 100.000,- voor het verrichten van (achterstallig) onderhoud en comfortverbetering (verwarming, boiler) aan het kleedgebouw. Pas toen kon dit gebouw aan Maluku worden overgedragen.

Het huidige, vrij luxe onderkomen van De Bermen kon door middel van veel zelfwerkzaamheid, een gemeentelijke subsidie van f 140.000,- en dankzij de medewerking en een grote korting van een plaatselijk bouwbedrijf worden gerealiseerd. De nieuwbouw die vlak voor de privatisering gereed kwam, bracht overigens vele extra, niet-voorzien kosten met zich mee waardoor het financieringstekort van de club sterk steeg. Uiteindelijk is ervoor gekozen het eigendom gelijk met het veldonderhoud over te dragen aan De Bermen.

Duidelijk is dat de *opstallen* problemen opleveren. Nog dit jaar stelde de gemeente vast dat het in sommige gevallen 'dringend noodzakelijk is de opstallen een onderhouds- of herstelbeurt te geven'. Ook is gebleken dat alle veldsportclubs zelf niet of nauwelijks reserves hebben opgebouwd om de kosten te kunnen dragen. Uit de gemeentelijke inventarisatie naar opstallen van veldsportverenigingen komt Maluku te voorschijn als club met de slechtst onderhouden club- en kleedaccommodatie. Dakdelen van het clubhuis dreigen door te zakken, maar het ontbreekt de vereniging aan geld voor herstel. Er wordt geadviseerd om de verenigingen die acute onderhoudsproblemen bij opstallen hebben financieel en technisch te ondersteunen.

De *velden* werden in 1982 grondig gerenoveerd. De start was begin jaren tachtig weliswaar problematisch, maar toch hebben alle clubs het onderhoud na verloop van tijd zelf opgepakt. Twee maal per jaar geeft de gemeentelijke plantsoenendienst tijdens een schouw advies aan de clubs. Af en toe lenen de clubs onderhoudsmateriaal van de gemeente (beregeninginstallatie en maaimachine). Vanaf 1996 zullen alle velden opnieuw beoordeeld en gerenoveerd worden. Volgens gemeentelijke inschatting verloopt het dagelijks veldonderhoud, een enkele uitzondering daargelaten (Maluku), redelijk tot goed. Van een optimaal onderhoud kan volgens de gemeente geen sprake zijn: de clubs werken met vrijwilligers en ontvangen geen

subsidie meer. Om die reden staat het beleid in het teken van instandhouding van accommodaties.

Een conclusie die de gemeente na 14 jaar ervaring met privatisering trekt is dat de clubs het keer op keer toch maar weer redden: 'clubs die het moeilijk hadden of hebben, zouden het anders ook moeilijk hebben. Dan zouden de tarieven namelijk zeer hoog zijn. Ook liggen de problemen bij het kader, of er nu van privatisering sprake is of niet.' De gemeente merkt daarnaast op dat de contacten met de verenigingen na privatisering minder worden. Zo nu en dan springt de gemeente eens bij wanneer er problemen zijn. Toch is de politiek nog wel betrokken bij de verenigingen en het accommodatiebeleid. Het was namelijk de politiek die onlangs vroeg om een knelpunteninventarisatie van de opstallen.

Volgens de beleidsmedewerker Sport zou het aanbeveling verdienen dat de gemeente aan de verenigingen een subsidie van f 5.000,- per veld per jaar verleent ten behoeve van de exploitatie van veldsportclubs. Dat zou neerkomen op een subsidiebudget van een ton per jaar, waarmee vele knelpunten structureel verholpen kunnen worden. Het college van B & W is daar echter geen voorstander van.

De verenigingen

Zwervers merkt in een enquête van de Capelse Sport Federatie van 1987 op dat 'de financiële situatie zodanig zorgelijk is, dat deze alleen op te vangen is door forse contributieverhoging'. Onmiddellijk na privatisering had het bestuur de contributie al met f 25,- verhoogd. Privatisering heeft niet alleen financiële, maar ook organisatorische gevolgen voor de vereniging. In de beginjaren na de privatisering werd het onderhoudswerk uitbesteed omdat de kennis en ervaring bij verenigingsleden ontbrak. Het terreinonderhoud wordt nu al weer lange tijd verricht door een groep oudere Capelse vrijwilligers die allemaal sinds lange tijd aan de club verbonden zijn. Dit is een klein groepje met schilders, en een onderhoudsman met wat incidentele vrijwilligers om zich heen. Volgens het bestuur van de club zijn er minstens zes vrijwilligers vijf ochtenden per week nodig. Dit betekent dat veel werk blijft liggen en het aantal klachten van leden toeneemt. De kwaliteitseisen (van het bestuur) komen na verloop van tijd steeds lager te liggen, terwijl de leden in de loop der tijd juist meer zijn gaan eisen. Zwervers geeft de hoogste prioriteit aan de velden en douches. Bij elke klacht wordt een afweging gemaakt: is er geld voor? doen we het zelf? Het bestuur merkt op dat de centrale onderhoudsman van Zwervers zowel het paradepaard als de achilleshiel van het accommodatiebeleid van de club is. Deze man loopt al zo lang mee dat hij inmiddels alles van veldonderhoud weet. Wanneer hij wegvalt, is de club die kennis en ervaring, en het coördinatiepunt in één keer kwijt.

De contacten met De Bermen en Maluku verlopen moeizaam. De club werkt wat nauwer samen met Maluku, waarvan het merendeel van de spelers bij Zwervers in de jeugd speelde. Bij toernooien maken de voetbalclubs van elkaars faciliteiten gebruik. In de eerste jaren na privatisering verrichtte Zwervers veldonderhoudswerkzaamheden voor alle verenigingen op Couwenhoek. Eind jaren tachtig besloot De Bermen het veldonderhoud uit te besteden aan een hoveniersbedrijf. Maluku maait tegenwoordig zelf. Het enige werk dat door Zwervers wordt uitbesteed is 'doorzaaien' en 'bezanden'.

Het bestuur ziet professionalisering van het kader in de toekomst als onvermijdelijk. Op kortere termijn zal het nodig zijn vrijwilligerswerk te vergoeden. Daarnaast kunnen mensen met een Melkert-baan worden ingeschakeld bij accommodatie-onderhoud. De inpassing hiervan valt of staat bij een goede afstemming met de echte onbezoldigde vrijwilligers.

De Bermen geeft in 1987 aan dat de club 'grote angst heeft voor bezuinigingen in het onderwijs', omdat 'vermindering van schoolsport van het voortgezet onderwijs de doodsteek is voor de toch al krappe begroting'. Zo ver is het niet gekomen. De korfbalclub heeft de terugloop van het aantal leden financieel en organisatorisch opgevangen door delen van de accommodatie (mede) te bestemmen voor cricket (Sparta: op zaterdag en zondag) en jeu de boules (acht banen: dinsdag- en donderdagavond). Met Sparta heeft de club goede contacten en duidelijke afspraken. Probleem voor Sparta is de afmeting van het veld, die niet voldoet aan de wedstrijdeisen voor de hoofdklasse. De club krijgt daar echter dispensatie voor.

De Bermen heeft het veldonderhoud sinds jaar en dag tegen een lage prijs uitbesteed aan een hoveniersbedrijf. Over het afgeleverde werk is de club tevreden. De vereniging doet alleen af en toe wat sproeiwerk. Er is één sproei-installatie op het park die gedeeld wordt tussen de clubs. Het contact tussen de drie hoofdhuurders is minimaal.

Vlak na de privatisering had de vereniging nog de beschikking over een vrijwilligersploeg die het materiële onderhoud voor zijn rekening nam. Nu zijn hier nog maar twee mannen voor, die waar nodig een beroep doen op tijdelijk inzetbare vrijwilligers.

De club maakt duidelijk dat de gevolgen van privatisering zich nu pas openbaren. De kleedkamers gaan gebreken vertonen. Het dak van het clubhuis is vorig jaar gerepareerd. Er moet regelmatig geschilderd worden. Voor het groot onderhoud worden de reserves aangesproken. Vorig jaar draaide de club maar net quitte. Sinds een jaar of twee draait de club weer wat beter, zowel organisatorisch als financieel. In 1997 wordt één veld gerenoveerd.

Maluku merkt vijf jaar na privatisering op dat de druk op de vereniging is toegenomen: 'de kosten zijn gestegen en de bestuursleden moeten als fulltime-managers optreden'. Contributieverhoging wordt als onvermijdelijk gezien, 'met als gevolg dat leden dit niet meer kunnen opbrengen'. Bijna tien jaar na deze constatering geldt dit nog steeds: de problemen houden aan. De voetbalclub wijt het gebrek aan vrijwilligers aan verschillende oorzaken. Ten eerste hebben alle senioren een baan en dus weinig tijd. Ten tweede is de afstand van de Molukse wijk tot het sportpark te groot om even snel langs te komen. Ten derde blijven Molukse VUT-ers liever thuiszitten. En ten vierde doet de huidige jeugd niets meer voor de club, in tegenstelling tot het begin van de jaren tachtig.

Hoe kan de club het dan toch nog klaren? De paar bestuursleden en een klein onderhoudsploegje van voetballers doen al jarenlang alleen het hoogst noodzakelijke werk. Onderhoud bestaat voornamelijk uit schoonhouden van kantine en kleedkamers, en sinds het afgelopen seizoen het maaien van de velden. In de beginjaren na de privatisering zagen de velden er nog goed uit, maar daarna ging het snel bergafwaarts. Zwervers deed het overgrote deel van het veldonderhoud (o.a. maaien) en Maluku was verantwoordelijk voor klein onderhoud en het omliggende terreinonderhoud (paden, onkruid etc.), maar kwam daar steeds minder aan toe. Zwervers helpt Maluku nog steeds bij het onderhoud, bijvoorbeeld bij het platwalsen van het veld na slecht weer. In tegenstelling tot Maluku beschikt Zwervers over dergelijke apparatuur. Daar betaalt Maluku een vast bedrag voor.

Het bestuur van Maluku klaagt over de afnemende discipline bij de leden: men komt verplichtingen steeds vaker niet na. Leden komen te laat, verschijnen niet bij wedstrijden en betalen hun contributie niet of niet op tijd. Tegen die achtergrond heeft het bestuur de noodklok geluid. Men moet de handen ineenslaan om de club levend te houden. De meeste leden hebben zich na een oproep van de onderhoudscommissie opgegeven om mee te helpen bij het renoveren van kantine en kleedkamers. Men wil deze nieuwe vrijwilligers ook inschakelen bij het veldonderhoud. Overigens zijn in 1996 zowel het speelveld en het trainingsveld van Maluku volledig gerenoveerd (inclusief toplaag, drainage, doelen, paden, hekwerk). Onlangs is ook een

afpraak met de gemeente en Zwervers gemaakt over het eerstvolgende onderhoudsjaar: Zwervers doet tegen betaling een gedeelte groot onderhoud en Maluku doet het maaiwerk en klein onderhoud.

Maluku beschouwt de privatisering als een noodzakelijk kwaad dat de club veel problemen heeft opgeleverd. De club is afhankelijk (geweest) van Zwervers en de eigen leden om nieuwe taken op te pakken.

Verloop 1997-1998

Gemeente

De gemeente heeft de indruk dat de veldsportverenigingen wel uit de kosten komen voor het onderhoud van de velden. Voor wat betreft de opstallen is dat niet het geval, getuige de frequent terugkerende signalen die de gemeente opvangt over achterstallig onderhoud. In 1998 heeft het gemeentebestuur besloten om f 200.000,- uit te trekken om nog eenmaal de zaak op te krikken. Voor de Zwervers is maximaal f 30.000,- beschikbaar, voor De Bermen maximaal f 25.000,- voor Maluku maximaal f 55.000,-. Zwervers en De Bermen hebben op tijd de benodigde gegevens aangeleverd (o.a. onderhoudsplan, nota's aannemer(s), beschikbaar stellen jaarcijfers 1996/1997) en kunnen daardoor aan de slag. Maluku heeft niet aan die voorwaarden kunnen voldoen en dreigt het onderhoudsbudget mis te lopen.

Het onderhoud van de velden door de verenigingen gebeurt redelijk tot goed. Twee keer per jaar vindt controle plaats door de gemeentelijke plantsoendienst, waarbij tevens voorlichting en onderhoudstips worden gegeven. Dat werkt goed.

Bij elkaar genomen vormt de privatisering een zware last voor de verenigingen. Het voordeel dat velden en opstallen meer van hen zelf is en een grotere verantwoordelijkheid voor het geheel weegt nauwelijks op tegen de (financiële) nadelen. Met name ontwikkelingen die los staan van de privatisering brengen de verenigingen financieel in het nauw. Daarbij gaat het om extra kosten of het verlies van inkomsten door zaken als het wegvallen van het Lotto- en totogeld voor verenigingen, hogere belastingen en strengere (hygiëne)voorschriften voor kantines. Ook de inkomsten van sponsoring lopen terug.

Dat Maluku het zwaarder heeft dan beide andere verenigingen op sportcomplex Couwenhoek hangt volgens de gemeente samen met het feit, dat het gaat om een relatief jonge vereniging. Hierdoor ontbeert het historie en ervaren kader. Daarnaast speelt de lage contributie ook een rol.

Het geheel overziend pleit de beleidsambtenaar sport nog steeds voor een jaarlijkse structurele bijdrage (per veld) aan de verenigingen. Het gemeentebestuur staat hier echter niet achter. Liever incidentele dan structurele uitgaven, zo is de opvatting.

Zwervers

Voetbalvereniging de Zwervers heeft de afgelopen twee jaar niet veel kunnen doen aan achterstallig onderhoud. Daar was te weinig geld voor. Medio 1998 is besloten dat de gemeente een eenmalige bijdrage van f 30.000,- ter beschikking stelt aan de Zwervers om het achterstallig onderhoud weg te werken. (Mede) als gevolg van de privatisering zit de vereniging nog steeds krap bij kas. De eindjes kunnen eigenlijk alleen aan elkaar worden geknoopt door het organiseren van diverse (winstgevende) activiteiten, zoals bijvoorbeeld het Mees-Piersontoernooi, het Horeca-toernooi en een internationaal D-pupillentoernooi. Buiten de vergoeding voor het gebruik van velden en accommodatie zit de winst voornamelijk in de kantineomzet. Verder heeft de vereniging te kampen gehad met enkele tegenvallers. Zo moeten de lichtmasten gegalvaniseerd worden, wat een flinke onkostenpost is. Daarnaast is, overigens geheel los van de privatisering

ring, de opbrengst van de speelautomaten in de kantine weggefallen en heeft de privatisering van de Lotto/toto de inkomsten voor de vereniging van f 50.000,- per jaar naar f 5.000,- per jaar teruggebracht. Voor het onderhoud van het clubgebouw heeft de vereniging bij de gemeente een Melketier aangevraagd. Het onderhoud door vrijwilligers brokkelt heel langzaam af. Probleem is vaak de vakantieperiode, wanneer vrijwilligers op de camping zitten en het onderhoud stil komt te liggen. Aangezien vrijwilligers geen (onderhouds)verplichtingen hebben naar de gemeente, is hier weinig aan te doen. Op het gebied van onderhoud van de velden bestaat geen samenwerking met andere (voetbal)verenigingen. De samenwerking met Maluku is in 1997 gestopt naar aanleiding van een geschil over reservering van velden en kleedkamers voor een toernooi. De kou is inmiddels uit de lucht en beide verenigingen zijn weer in gesprek met elkaar.

De Bermen

Geen nadere informatie

Maluku

Voetbalvereniging Maluku heeft het (nog steeds) moeilijk. Het dak van het clubgebouw stort bijna in en de kleedaccommodatie is er slecht aan toe. De eenmalige uitkering voor achterstallig onderhoud is de vereniging vooralsnog misgelopen omdat Maluku niet aan de voorwaarden had voldaan. Dit heeft onlangs geleid tot aanstelling van een nieuw bestuur, dat zorg moet dragen voor het kunnen blijven voortbestaan van de vereniging. Eerste vereiste is het innen van achterstallige contributie, een post die enorm is opgelopen. Daarnaast zullen de leden aangesproken op hun 'verantwoordelijkheden' richting de vereniging. Dit betekent voortaan op tijd betalen en af en toe inzet voor de club.

Om het hoofd boven water te kunnen houden, zal de contributie voor het seizoen 1998/1998 met f 50,- worden verhoogd. Verder zullen sponsors moeten worden aangetrokken, maar dan dient de vereniging wel eerst gezond te zijn. Ook zal getracht worden de teruglopende kantine-inkomsten een halt toe te roepen.

Voor het veldonderhoud is een onderhoudsteam samengesteld en begin 1996 een maaimachine aangeschaft. Het onderhoud verloopt moeizaam, maar het gaat. Het verbroken contact met De Zwervers klinkt ook hier door, aangezien de onderhoudsman voor de velden van de Zwervers niet of nauwelijks meer bereidt is een bijdrage te leveren aan het onderhoud van het veld van Maluku.

Inmiddels is, na een gesprek met de wethouder, afgesproken dat Maluku alsnog in aanmerking komt voor het onderhoudsgeld. De vereniging heeft daartoe offertes van aannemers overlegd, een soort onderhoudsplan opgesteld, waarbij vanuit gegaan wordt dat leden de aannemer een handje helpen om zo de kosten te drukken. Ook is men aan de slag gegaan met het vereiste jaaroverzicht 1996/1997.

3.3 Kernvariabele 'gebruik'

Tabel 3.1 Ledenaantallen

	1980/1981	1995/1996	1996/1997	1997/1998
Zwervers	693	545	550	576
Maluku	187	110	120	120
De Bermen	325	189	210	242

Tabel 3.2 Normteams/gebruik

	1980/1981	1995/1996	1996/1997	1997/1998
Zwervers	34,5	27,0		
Maluku	10	4,75	4,0	4,0
Bermen (korfbal)	16,5	11,75 ¹	12,25 ²	12,75 ³
Sparta (cricket)	n.v.t.	6,0		
Sagu Boys	4	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Capelle (hockey)	15	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Overig (school)	1211 ⁴	426		
Kerncijfer gebruik	80	44,5		

1 Tevens wordt het veld bespeeld door 30 jeu-de-boulers

2 Idem door 33 jeu-de-boulers

3 Idem door 40 jeu-de-boulers

4 Aantal uren schoolgebruik betreft seizoen 1982/1983. Gegevens over eerdere jaren zijn niet bekend.

De bespelingsgraad in 1980/1981 is globaal afgeleid van de ledentallen van de verenigingen die toentertijd volgens gemeentelijke opgave op sportcomplex Couwenhoek gevestigd waren. Alle verenigingen waren toen aanmerkelijk groter (met name meer jeugd) dan nu en bovendien maakten toen ook nog andere clubs van de accommodatie gebruik, zoals Sagu Boys en hockeyclub Capelle. Hockeyclub Capelle is per 31/08/94 naar een nieuw sportpark gegaan. Sagu boys is reeds eerder opgeheven.

3.4 Kernvariabele 'kwaliteit'

1995/1996

In juni 1996 is een *gebruikerspanel* van 25 personen geselecteerd uit het ledenbestand van de voetbalverenigingen CVV Zwervers (13 personen) en FC Maluku (6 personen) en van korfbalvereniging AKV De Bermen (6 personen). Over het geheel genomen waarderen de diverse gebruikers de kwaliteit van het sportcomplex met een rapportcijfer van 7.2. De leden van verenigingen Zwervers en De Bermen beoordelen hun accommodaties over het algemeen positiever (rapportcijfer 7.5) dan de Maluku-leden (rapportcijfer 6.4). Meer specifiek worden nog de volgende opmerkingen gemaakt:

- De mooie, rustige ligging van het sportpark wordt door de gebruikers genoemd als een positief kenmerk;
- De leden van Maluku en De Bermen spreken over de slechte kwaliteit van de velden. Enkele leden zouden graag kunstgras in het park zien verschijnen. Uit de hoek van De Zwervers komen positiever geluiden: de velden worden opgeknapt;
- Over de kleedruimte hebben Maluku-leden te melden dat deze oud zijn en niet goed onderhouden. Met name de sanitaire voorzieningen vindt men in slechte staat verkeren. De kleedruimten krijgen van de Maluku-leden dan ook een onvoldoende;
- De kantine van FC Maluku heeft een lekkend dak;
- Volgens leden van De Zwervers en De Bermen is er te weinig parkeer-gelegenheid omdat deze plaatsen door bedrijfauto's zijn ingenomen. Anderen zeggen dat de consequentie hiervan is dat men verder weg moet parkeren, maar dat er genoeg ruimte is;

- De fietsgelegenheid is volgens A.K.V. De Bermen voor verbetering vatbaar. Het ene fietsrek dat er is staat te ver van de kantine, zodat op de fietsen geen toezicht kan worden gehouden. Gevolg is dat men de fiets 'los' bij de kantine neerzet.

In juli 1996 is door de *sporttechnische adviseurs* van NOC*NSF een kwaliteitsopname gemaakt van het sportpark Couwenhoek. Hierbij zijn alle sportvelden gekeurd en is een deel van de opstallen beoordeeld. Aangezien de kantines in eigen beheer door de verenigingen zijn gerealiseerd (met een financiële bijdrage van de gemeente) en worden onderhouden, vallen deze buiten de privatiseringsoperatie. De overall-beoordeling van de velden en opstallen door NOC*NSF ziet er als volgt uit: voor De Bermen (rapportcijfer: 6.4), voor Zwervers (rapportcijfer: 6.9) en voor Maluku (rapportcijfer: 5.7).

In de onderstaande tabel is de kwaliteit van diverse onderdelen van het sportpark weergegeven, zoals die door het gebruikerspanel en door de adviseurs is beoordeeld.

Tabel 3.3 Kwaliteit van sportcomplex Couwenhoek in rapportcijfers
(opname: juli 1996; g = gebruikerspanel; t = technische opname)

	De Bermen		Zwervers		Maluku	
	g	t	g	t	g	t
sportvelden	7,0	6,5	6,6	7,8	5,7	9,0
kleed/wasruimten	7,0	4,0	7,5	-	5,0	3,0
kantine	-	-	-	-	-	-
sportmaterialen	7,8	7,0	6,8	7,0	6,3	4,0
parkeren/fiets	7,0	6,7	7,3	7,5	7,3	6,7
omgeving/sportpark	7,8	7,0	8,0	7,5	7,2	7,0
reiniging/onderhoud	7,8	6,7	7,5	5,3	6,8	4,7
beheer/toezicht	7,0	6,7	7,8	6,5	7,0	5,7
overall-beoordeling	7,5	6,4	7,5	6,9	6,4	5,7
kerncijfer 1996	7,0		7,2		6,1	

Het grote verschil in beoordeling tussen gebruikers (5.7) en adviseurs (9.0) van het Maluku-veld komt omdat tussendoor een renovatie heeft plaatsgevonden (zomer 1996).

1996/1997

Beide metingen hebben in 1997 weer plaatsgevonden.

Ten aanzien van de *gebruikers* kennen AKV De Bermen en De Zwervers een terugloop in de gemiddelde waardering. Vorig jaar scoorden beide clubs een 7.5, dit jaar is dat voor AKV de Bermen een 7.0 en voor De Zwervers een 7.2. De lagere score is over nagenoeg de gehele linie waarneembaar.

FC Maluku-leden zijn iets positiever geworden over de accommodatie (+0.1) met name de velden en de kleedruimtes krijgen in het afgelopen seizoen meer lof. In de volgende richtingen werden een aantal specifieke opmerkingen gemaakt:

- Bij Maluku zijn de velden opgeknapt, bij de Zwervers wordt met name de kwaliteit van de ondergrond als minder ervaren. Bij AKV de Bermen is duidelijk niet gerenoveerd, naar men zegt, omdat er fusiebesprekingen zijn waardoor verbeteringen voorsnog worden uitgesteld.

- De gebruikers van het sportpark constateren achterstallig onderhoud en veroudering van de kleedruimtes en douches, bij De Zwervers komt de onregelmatige temperatuurbeheersing van het water in de douches naar voren.
- Maluku-leden wijzen wederom op de lekkage van het dak van de kantine, De Zwervers lichten toe de kantine niet zo gezellig te vinden.
- De parkeergelegenheid wordt overwegend te weinig bevonden en te ver weg gelegen, een aantal mensen vindt de fietsenstalling niet voldoen.

De kwaliteitsopname van de *sporttechnische adviseurs* van NOC*NSF leidt tot de volgende overall-beoordelingscijfers voor opstellen en velden: De Bermen 6.3, de Zwervers 7.2 en Maluku 5.6. Daarmee scoort alleen de Zwervers hoger. Dat is voornamelijk te danken aan betere reiniging, onderhoud, beheer en toezicht.

In de onderstaande tabel staat wederom de kwaliteit van diverse onderdelen van het sportpark weergegeven, zoals die door het gebruikerspanel (g) en door de technisch adviseurs (t) is beoordeeld.

Tabel 3.4 Kwaliteit van sportpark Couwenhoek in rapportcijfers
(opname: g = gebruikers juni 1997, t = technisch november 1997)

	De Bermen		Zwervers		Maluku	
	g	t	g	t	g	t
sportvelden	6,4	6,5	7,8	8,4	7,5	8,2
kleed/wasruimten	6,3	4,0	7,2	-	5,7	3,0
kantine	-	-	■	-	-	-
sportmaterialen	7,0	7,0	6,8	7,4	6,3	5,0
parkeren/fiets	6,7	6,7	7,0	7,0	7,5	6,7
omgeving/sportpark	7,7	7,0	7,5	7,5	7,2	7,0
reiniging/onderhoud	7,3	6,0	7,3	6,0	6,5	4,0
beheer/toezicht	6,8	6,5	7,2	7,0	6,4	5,0
overall-beoordeling	7,0	6,3	7,4	7,2	6,5	5,6
gemiddeld	6,7		7,3		6,1	

3.5 Kernvariabele 'financiën

Tabel 3.5 Contributieniveaus AKV De Bermen (in guldens per maand)*

	1995/1996	1996/1997	1997/1998
Senioren	20,50	22	22,50
Junioren	17	18,50	19
Aspiranten	13,50	14	14,25
Pupillen	12	12,50	12,75
Welpen	5,50	6	6,25
Overigen	8	8	8

* Referentiegegevens: Contributie senioren 1987 f 20,50

Tabel 3.6 Contributieniveaus CVV De Zwervers (in guldens per jaar) *

	1995/1996	1996/1997	1997/1998
Senioren	232,50	256	269
A-junioren	172,50	190	200
B-junioren	157,50	173	182
C-junioren	127,50	140	147
D-pupillen	117,50	129	135
F-pupillen	102,50	113	119
Dames	172,50	190	200
Meisjes	137,50	151	159
Meisjes-pupillen	n.v.t.	113	119
Rustende leden	97,50	107	112

* Referentiegegevens: Contributie senioren f 135,- (1982) en f 180,- (1987)

Tabel 3.7 Contributieniveaus FC Maluku (in guldens per jaar) *

	1995	1996	1997
Senioren	200	200	200
junioren/pupillen	50	50	50

* Referentiegegeven: Contributie senioren in 1987 bedroeg f 175,-

Voor het seizoen 1998/1999 wordt bij FC Maluku een contributieverhoging voorgesteld met f 50,-. Junioren en pupillen betalen sinds jaar en dag f 50,- per jaar.

In de onderstaande tabel is het (voorlopige) financieel resultaat van sportpark Couwenhoek opgenomen.

Tabel 3.8 Financieel resultaat van sportpark Couwenhoek (in guldens)

		1981		1995/1996		1996/1997		1997/1998	
		lasten	baten	lasten	baten	lasten	baten	lasten	baten
gemeente	254.528		35.153	122.637	30.564	135.963	32.530	180.527	28.330
De Bermen	3.912			8.677	13.502	6.349	16.795		
Maluku	939			701	1.904	701	1.500		
Zwervers	9.697			13.726	6.596	19.805	7.283		
totaal	269.076		35.153	145.741	60.566	162.818	58.108		
		1981		1995/1996		1996/1997		1997/1998	
resultaat		-233.923		-85.175		-104.710			

Uit de gemeentelijke administratie blijkt dat de gemeente in 1981 (dus voor de privatisering) al een aanzienlijke bezuiniging had gerealiseerd ten opzichte van eerdere jaren. De lichte verhoging van de gemeentelijke uitgaven in seizoen 1996/1997 komt met name voort uit het (laten) opstellen van een meerjaren- onderhoudsplan voor de opstallen (f 16.743,-).

Over de eerste jaren rond de privatisering zijn geen financiële cijfers van verenigingen beschikbaar. We nemen aan dat de verenigingen (behalve de huurprijs) geen andere kosten voor de gemeentelijke velden/opstallen hebben gehad. De huurinkomsten in 1981 van Zwervers, Maluku en De Bermen werden door de gemeente gezamenlijk begroot op f 14.548,-.

3.6 Contextvariabelen

De Bermen geeft aan dat veranderende levensstijlen sterk van invloed zijn op de verenigingsorganisatie. Tot begin jaren tachtig waren hele families lid van en betrokken bij de club. Ouders van jeugdleden deden vrijwilligerswerk. Nu doen veel leden zo af en toe wel een klusje, maar veel taken worden steeds zwaarder omdat er minder ondersteuning van anderen is. Daardoor wordt dat werk minder aantrekkelijk. Dat geldt ook voor onderhoudswerkzaamheden.

De Zwervers voegt hieraan toe dat het vrijwilligersprobleem een probleem is dat voor heel Capelle geldt. De gemeente groeide in 25 jaar tijd van 20.000 naar 65.000 inwoners. Er mist nu een generatie binnen de vereniging (maar ook daarbuiten) met een grote clubbinding omdat de nieuwkomers van buitenaf zijn gekomen. De jeugd die zich de laatste jaren weer aanmeldt heeft weinig over voor de club. Het 'zap-gedrag' doet zich nu ook voor bij vrijwilligerswerk: men doet het eerste jaar dit, dan twee jaar niks en het vierde jaar dat.

Voor onderhoudstaken komt daar nog eens bij dat steeds minder mensen er affiniteit mee hebben omdat het werk in de maatschappij sterk is veranderd. Het zoeken naar een handige klusjesman is tegenwoordig zoeken naar een speld in een hooiberg. Ook voetbal is in deze visie een product geworden, en de vereniging een bedrijf.

Een andere contextvariabele is de rijksvergoedingsregeling voor schoolgebruik van de velden. Hierdoor is een afname in het schoolgebruik merkbaar, waardoor ook de inkomsten voor de verenigingen uit veldhuur door scholen afnemen.

4 Sportcomplex De Wychert (Wijchen)

Situatie:

- Per 1/2/1998 (zou oorspronkelijk 1/1/1997 zijn) is het onderhoud van sportpark De Wychert (6 velden, waarvan 2 voor trainingsdoeleinden en 1 als wisselveld worden gebruikt) volledig geprivatiseerd naar een beheerstichting. Voetbalvereniging s.v. AWC heeft samen met een aantal andere Wijchense veldsportverenigingen voor deze optie gekozen.
- Na intensief beraad tussen de betrokken veldsportverenigingen is in overleg met de gemeente en de Gelderse Sport Federatie gekozen voor het oprichten van een intermediaire stichting die de belangen van de clubs behartigt. Deze stichting draagt zorg voor het (uitbesteden van het) onderhoud aan de velden dat niet door de verenigingen ter hand wordt genomen, als mede voor de financiële zaken die daarmee gemoeid zijn.
- Rekeningjaren 1996 en 1997 en de seizoenen 1995/1996 en 1996/1997 beschouwen we daarbij als nuljaren.

4.1 Voorgeschiedenis en karakteristiek

Het sportcomplex

Sportcomplex De Wychert (ook wel sportcomplex Leemweg genoemd) is gelegen in het bosrijke gebied tussen Wijchen en kerkdorp Alverna, juist ten zuiden van industrieterrein Oost. De sportvereniging Alverna Wijchense Combinatie (AWC), een voetbalclub, is sinds 1957 vaste bespeler van dit complex, dat tegenwoordig vier wedstrijdvelden (de velden 1,2,3 en 6) en twee trainingsvelden (de velden 4 en 5) telt. Het recent opgeleverde wisselveld (veld 6) wordt gedeeld met voetbalvereniging Alverna, dat even verderop haar velden heeft. Op het complex staan verder acht kleedkamers, een clubhuis en een jeugdhonk, dat vroeger dienst deed als kantine. Sinds 1984 is het onderhoud aan de kleedaccommodaties overgedragen aan AWC. Voordat privatisering plaatsvond, droeg AWC al zorg voor het onderhoud en vervanging van de veldafscheidingen, de doelen, veldverlichting en belijning. De plantenbakken, bloemperken, paden, fietsstalling en verdere aankleding van het complex vallen ook onder de verantwoordelijkheid van AWC.

Sinds het voorjaar van 1996 maakt het onlangs geopende Maaswaalcollege in de maanden april, mei, september en oktober gebruik van de velden. AWC ontvangt daarvoor een vergoeding van de school.

AWC

AWC is van oudsher een rooms-katholieke voetbalvereniging die is voortgekomen uit Sparta en Eendracht. Voordat de club terecht kwam op De Wychert, speelde AWC in het centrum van Wijchen. De club weerspiegelt de ondernemersgeest van het aannemersdorp Wijchen: alles is met eigen handen gebouwd. Materialen werden geschonken of voor een prikkie op de kop getikt. De gemeente heeft zich altijd zeer coulant opgesteld en stimuleerde deze zelfwerkzaamheid. Het aantal velden dat de club huurde nam vanaf de jaren vijftig toe van drie tot zes. Hoewel er nog steeds een grote bereidwilligheid van leden is om wat voor de club te doen, kan het bestuur niet meer zoals vroeger een selectie (!) maken van vrijwilligers en kaderleden.

AWC heeft de gemeente vanaf het begin van de privatiseringsdiscussie in Wijchen laten weten zeer geïnteresseerd en bereid te zijn om taken over te nemen. De zondagvereniging heeft momenteel al twee vrijwillige terreinmeesters in dienst die materiaal, groenvoorzieningen en opstellen onderhouden en toezicht houden. AWC heeft een flink arsenaal van vrijwilligers. De betrokkenheid van leden bij de club is groot; volgens het bestuur een gevolg van de hechte sfeer, de 'open clubcultuur' en het fraai gelegen park. De rijk vertegenwoordigde jeugd in de club heeft een eigen honk dat bestierd wordt door 25 vrijwilligers. Eind jaren tachtig kwam AWC nog uit in de eerste klasse van de KNVB. In seizoen 1995/1996 degradeerde het naar de vierde klasse.

Aanleiding tot privatisering

Het college van B & W van Wijchen gaf al in haar programma 1990-1994 aan om privatisering, die eerder was ingezet bij tennisparken, een vervolg te geven bij andere veldsportaccommodaties. Een kosten/baten-analyse van gemeentelijke sportaccommodaties toonde vervolgens aan dat veldsportverenigingen gemiddeld 5,4% bijdragen in de totale kosten van de voorzieningen. De veldsporttarieven zijn wel zeer laag wanneer beseft wordt dat het onderhoud wordt uitgevoerd door de relatief goedkope Werkvoorziening Nijmegen en Omstreken (WNO). Een andere indicatie daarvoor is volgens de gemeente het lage contributieniveau van verenigingen in Wijchen in vergelijking met omliggende gemeenten. Daarnaast bleek dat het tariefsysteem niet gebaseerd was op een heldere eenduidige grondslag.

Privatisering en tarievenharmonisering van sportaccommodaties werden in onderlinge samenhang verder uitgewerkt, toen de sport werd betrokken in de gemeentelijke kerntakendiscussie. De gemeente Wijchen stond voor een bezuinigingstaakstelling van circa 3,3 miljoen. De gemeenteraad stemde in hoofdlijnen in met een bezuinigingsvoorstel over beheer en onderhoud van veldsportaccommodaties, waarbij de verenigingen de keuze hebben tussen overdracht van beheer- en onderhoudtaken (volledig of gedeeltelijk) en een tariefsverhoging. De gemeente voert dit besluit gefaseerd over een periode van vijf jaar uit. Aan het einde van deze periode die op 1 januari 1997 zou ingaan, maar feitelijk per 1 januari 1998 startte, dient het dekkingspercentage van de veldsporten 41% te zijn. Daarmee zou deze dekking in overeenstemming zijn met die van de zaalsporten. Bij dit percentage is rekening gehouden met een gemeentelijke vergoeding voor de onderhoudskosten van verenigingen voor kleedlokalen.

Uitgangspunten en voorwaarden

- De gemeente is eindverantwoordelijk voor het privatiseringsproject dat begeleid wordt door een commissie.
- De gemeente stelt alle relevante informatie over dit project ter beschikking.
- Bij de vaststelling van de gemeentelijke bijdrage aan de clubs voor onderhoud en beheer wordt uitgegaan van dezelfde verdeling van kosten tussen gemeente en verenigingen als bij de verhuur van de accommodaties volgens de nieuwe verhoogde kostendekking. Dit betekent dat bij een dekkingspercentage van 41%, de gemeente dus een financiële bijdrage levert aan de verenigingen van 59% van de geïndexeerde onderhouds- en beheerkosten van sportvelden.
- De gemeentelijke bijdrage wordt alleen verstrekt voor het aantal velden dat voor de veldsporten noodzakelijk is (op basis van normteams en bespelingsintensiteit);

- Bij overdracht van beheer en onderhoud moeten de velden kwalitatief in orde zijn.
- De gemeente draagt zorg voor de kosten van renovatie van de velden, waarvoor een termijn van 25 jaar wordt gehanteerd.
- Omdat privatisering van alle veldsportaccommodaties het streven is, ondersteunt de gemeente de samenwerking tussen sportverenigingen zodat taken en verantwoordelijkheden gedeeld kunnen worden en ook spreiding van bestuurslasten en financiële risico's mogelijk wordt.
- Het steekproefsgewijs schouwen van de complexen moet uitwijzen of de gemeentelijke bijdragen juist besteed worden. Bij onvoldoende onderhoud worden passende maatregelen genomen.

4.2 Verloop van het privatiseringsproces

Vorbereiding

In februari 1994 werd een drietal modellen aan de raadscommissie gepresenteerd:

- *model 1: overdracht van beperkt onderhoud*
Dit model komt overeen met de huidige situatie waarbij verenigingen eenvoudige taken uitvoeren die geen specifieke opleiding vereisen.
- *model 2: privatisering van onderhoud en beheer*
Volgens dit model laat de gemeente de verantwoordelijkheid voor het gehele dagelijks onderhoud van de velden en het randgroen, en de planning over aan de verenigingen.
- *model 3: privatisering van de gehele accommodatie*
Hierbij wordt een meerjarig gebruikscontract voor velden en opstallen afgesloten tussen verenigingen en gemeente. De gemeente draagt aldus de volledige verantwoordelijkheid voor onderhoud en beheer over.

Deze modellen werden verder uitgewerkt aan de hand van de financiële analyses, de kwaliteitsonderzoeken naar de complexen en de feitelijke bespeling. In verband met het uitgangspunt dat de velden in goede staat aan de verenigingen overgedragen zullen worden, is een renovatieplan opgesteld. Hiervoor heeft Grontmij een kwaliteitsanalyse uitgevoerd; een actualisering van het onderzoek dat vijf jaar eerder, in 1991, ook al was verricht. Voor AWC betekende de versnelling van het renovatieprogramma dat trainingsveld 4 in 1995 werd opgeknapt, en de velden 1 (hoofdveld) en 5 genomineerd werden voor een beurt in 1996. De velden 2 en 3 waren in 1993 al gerenoveerd. Recentelijk is ter verbetering van de ontwatering rond de velden 2,3,4, en 5 een drainage aangebracht. Renovatiekosten komen voor rekening van de gemeente Wijchen.

Er zijn onderhoudsplannen voor elke vereniging opgesteld waarin werkzaamheden staan die jaarlijks of incidenteel uitgevoerd moeten worden om de kwaliteit op peil te houden. Aan alle werkzaamheden zijn waarden toegekend. De basisgegevens voor kosten van onderhoud (en dus ook de gemeentelijke bijdrage bij overdracht) zijn afgeleid van de werkelijke kosten van de gemeente over 1996. Bijstelling van deze cijfers vindt alleen plaats als gevolg van renovatie of het afstoten van velden.

De Wijchense verenigingen zijn vanaf het moment dat de gemeente besloot privatisering van sportaccommodaties nader te onderzoeken, steeds op de hoogte gehouden, en ook nauw bij de totstandkoming van de voorstellen betrokken geweest. In 1995 werd de Gelderse Sport Federatie (GSF) ingeschakeld om als 'onpartijdige' organisatie de voorbereidingen en uitvoering van het privatiseringsproces ter hand te nemen. De GSF voert tevens tussenevaluaties uit.

Een commissie van vijf leden die affiniteit hebben met sport en/of overheidsorganisatie werd in 1995 geïnstalleerd. Deze begeleidingscommissie heeft tot doel het onderhandelingsproces tussen gemeente en buitensportverenigingen te begeleiden en bewaken, en zo nodig voorstellen te ontwikkelen voor gemeente en verenigingen. De commissie is dus intermediair en waar nodig arbiter, maar geen belangenbehartiger. Elke tak van buitensport is in deze commissie vertegenwoordigd.

De voorbereidingen van de GSF, gemeente, begeleidingscommissie en verenigingen zijn in drie fasen onderverdeeld en lopen van eind 1995 tot eind 1996:

- *fase 1: voorbereidingen en inventarisatie*
GSF verricht een verenigingsonderzoek (sterkte/zwakte-analyse). Per vereniging wordt het benodigde veldonderhoud in beeld gebracht, met financiële en organisatorische consequenties.
- *fase 2: onderhandelingen en overeenstemming*
In deze fase wordt overeenstemming bereikt over de mate van overdracht van taken, op basis van de analyse van de GSF en het standpunt van de gemeente. Samenwerking tussen verenigingen en clustering per vereniging of complex behoren tot de mogelijkheden. Resultaat is een privatiseringsovereenkomst.
- *fase 3: resultaat en uitvoering*
Per vereniging wordt een actieplan opgesteld met te ondernemen activiteiten op korte en langere termijn, zoals deskundigheidsbevordering, planning en verantwoordelijkheden.

In 1996 was er een beheerstichting i.o. die een positie had tussen de gemeente en de Wijchense sportverenigingen. Welke taken en verantwoordelijkheden deze stichting uiteindelijk zou krijgen was toen nog niet geheel duidelijk. Die zijn namelijk grotendeels afhankelijk van wat de verenigingen zelf gaan doen en wat zij zullen uit- c.q. doorbesteden. Zeer waarschijnlijk was dat de beheerstichting een coördinerende taak zal vervullen, en daarvoor een deel (circa 300 uur op jaarbasis) van de overhead voor onderhoud en beheer van de gemeente krijgt overgedragen. De gemeente verwacht dat de stichting professionals en vrijwilligers in dienst neemt die uitvoerende en adviserende taken hebben bij het onderhoud van de velden. Het jaarcontract met de NWO zal niet worden verlengd. Voor de wijze van financiering in de nieuwe situatie zijn verschillende mogelijkheden:

- de gemeente draagt één budget over aan de beheerstichting (de optelsom van de financiële bijdragen die anders naar de verenigingen zouden gaan) die vervolgens de zelfwerkzaamheid van clubs en werkzaamheden van derden beloont en tevens haar eigen activiteiten daarmee bekostigt;
- de gemeente maakt de jaarlijkse bijdragen over aan de verenigingen en die bepalen zelf of en waarvoor zij de stichting inschakelen.

De planning van het privatiseringsproces, en met name de voorbereidingsfase, werd vertraagd door de oprichting van de beheerstichting. Om tot die oprichting te komen werd een voorbereidingscommissie ingesteld waarin een notaris, een accountant, twee Wijchense sportbestuurders en een gewezen voorzitter van de afdeling Nijmegen van de KNVB zitting hebben. In juli 1996 zijn voorlopige plannen van de beheerstichting i.o. gepresenteerd aan de verenigingen.

Contract

Eind 1997 heeft de gemeente Wijchen ingestemd met de volgende voorstellen, die gelden voor alle aan privatisering onderhevige sportvelden:

- de gemeentelijke (te indexerende) bijdrage aan het onderhoud van de sportcomplexen wordt de komende tien jaar (vanaf 1998) gehandhaafd op minimaal 59% van de feitelijke kosten, waarbij het jaar 1997 peiljaar is;
- het achterstallig onderhoud wordt op zo kort mogelijke termijn uitgevoerd conform de bereikte overeenkomst met de afzonderlijke verenigingen. Hiertoe wordt een krediet van f 273.225,- beschikbaar gesteld;
- op basis van onderzoek van NOC*NSF/KNVB worden de noodzakelijke werkzaamheden uitgevoerd. Hiervoor is f 123.000,- gereserveerd;
- de laatste fase van het renovatieprogramma 1996-1998 wordt uitgevoerd conform planning. Hiervoor wordt een krediet van f 205.100,- beschikbaar gesteld;
- de vormgeving van privatisering geschiedt door middel van directe overdracht van het onderhoud aan een drietal verenigingen, en overdracht van het onderhoud van de overige veldcomplexen (met uitzondering van de atletiekvereniging) aan stichting de Groene Grasvelden (laatste optie heeft betrekking op AWC);
- de effectuering van privatisering van het onderhoud geldt met ingang van 1 januari en 1 februari 1998 voor respectievelijk de individueel privatiserende verenigingen en de beheerstichting;
- de stichting de Groene Grasvelden wordt een structurele subsidie van f 28.500,- toegekend ten behoeve van de overheadkosten;
- de stichting de Groene Grasvelden wordt een eenmalige startsubsidie van f 21.000,- toegekend, de zelfstandig privatiserende verenigingen een eenmalige startsubsidie van f 1.000,- ieder. Dit subsidie is bedoeld voor bureaukosten (stichting) en gereedschap voor verenigingen;
- vestiging van opstalrecht in 1998 geldt voor die gedeelten van de sportcomplexen waarop clubgebouwen en kleedaccommodaties staan.

De gemeente

De vertraging van de invoering van privatisering wijt de gemeente Wijchen vooral aan de gekozen constructie: het oprichten van een intermediaire stichting die tussen de betrokken verenigingen en de gemeente komt te staan. Dat werd Stichting de Groene Grasvelden. Voor dat idee moesten veel clubs 'om' ten einde voldoende draagvlak te hebben. Er is veel overleg gevoerd met de verenigingen om het takenpakket van deze stichting samen te stellen en de financiële randvoorwaarden te bepalen. Slechts een paar clubs heeft zich niet aangesloten bij deze stichting, maar deze willen dat enkele maanden na de feitelijke privatisering alsnog doen. De stichting heeft in de persoon van de coördinator, een cultuurtechnisch medewerker, veel deskundigheid en blijkt een goede overlegpartner met zowel de clubs als de gemeente te zijn.

Een andere vertragende factor was het in kaart brengen van het achterstallig onderhoud per complex en het wegwerken daarvan. Begrijpelijk is dat verenigingen hierbij het onderste uit de kan wilden halen. NOC*NSF en de KNVB werden ingeschakeld om een kwaliteitszorgproject op te zetten. Begin maart 1998 zijn de contracten met de verenigingen uiteindelijk ondertekend. De Gelderse Sport Federatie heeft een zeer belangrijke rol gespeeld in de voortgang van het proces en het winnen van vertrouwen onder de deelnemende verenigingen.

De gekozen privatiseringsconstructie betekent dat de onderhoudsbudgetten die per sportpark en vereniging zijn bepaald op basis van een vast dekkingpercentage, worden overgeheveld naar Stichting de Groene Grasvelden. Deze stichting ontvangt daarnaast een gemeentelijke subsidie voor de overhead van f 28.500,- (0,4 fte van de gemeente, die zal gaan naar 0,2 in 2001). Daarvan kan de parttime medewerker worden gefinancierd. Dat bedrag komt bij de gemeente vrij omdat deze overhead daar niet langer nodig is. De stichting besteedt voor de eerstkomende drie jaar een deel van de onderhoudswerkzaamheden uit aan BTL, een cultuurtechnisch onderhoudsbedrijf. Dit bedrijf werd gekozen uit twaalf voorstellen, had de beste prijs/kwaliteit-verhouding en kwam betrouwbaar over. Het meest arbeidsintensieve gedeelte van het onderhoud dient door de verenigingen zelf ter hand te worden genomen. Deze werkzaamheden zijn geselecteerd op basis van een inventarisatie onder de verenigingen. Het is als het ware een 'grootste gemene deler' van wat de meeste clubs willen en kunnen doen. Het afstoten van deze werkzaamheden is het als het ware de bezuiniging, ten bedrage van f 70.000,-, die de gemeente hiermee haalt. De zelfwerkzaamheid van AWC in het kader van de privatisering komt financieel overeen met f 16.700,-. De zelfwerkzaamheid van de clubs bestaat uit:

- onderhoud bossen/plantsoenen;
- speelschade wegwerken;
- beregenen;
- blad verwijderen.

Vanaf het jaar 2000 zal de stichting een huurprijs aan de verenigingen vragen voor het onderhoud. Dat betekent dat de clubs voor de jaren 1998 en 1999 vrijgesteld zijn van huurgelden. Die vrijstelling is financieel mogelijk omdat het onderhoudsbudget van de stichting pas in 2000 op het vastgestelde niveau van 59% van de gemeentelijke kosten (geïndexeerd voor 1997) komt te liggen. In 1998 is het budget nog 81,4% en in 1999 72,2%. Daarmee kan de stichting een financiële buffer opbouwen.

AWC

AWC heeft in eerste instantie, net als de andere clubs die bij privatisering betrokken werden, uitgezocht welke onderhouds- en beheertaken de club op zich kan nemen. Het bestuur verwachtte dat een groep van acht vrijwilligers nodig zal zijn. In het clubblad zijn de leden ingelicht over het privatiseringsproces. Diverse leden, voornamelijk VUT-ers en 'thuiszitters' -de oudere kern-, hebben zich aangemeld voor het verrichten van onderhoudstaken. AWC ging bij privatisering uit van een verenigingsbudget (de financiële bijdrage van de gemeente) en een driesporenbeleid, waarvan de accenten nog gelegd moeten worden:

- spoor 1: 'meegaan met de beheerstichting'
- spoor 2: 'samenwerking met buurvereniging Alverna'
- spoor 3: 'zelfwerkzaamheid AWC'

In eerste instantie vond AWC dat de stichting zich eerst moest waarmaken. De club neemt bij voorkeur zelf verantwoordelijkheid en toont het liefst eigen initiatief. AWC vroeg in 1996 al offertes aan voor uit te besteden werkzaamheden. De club had toen ondanks renovatiewerkzaamheden nog steeds klachten over enkele velden (vooral velden 1, 5 en in mindere mate 6). Het bestuur verwachtte van de privatisering dat de kwaliteit van de velden verbeterd wordt. In 1996 klaagden veel leden over de matige kwaliteit.

AWC is achteraf tevreden over het bereikte resultaat. Er is uiteindelijk toch gekozen voor de constructie waarbij de intermediaire stichting een deel van het onderhoud laat verrichten. Vooral het wegwerken van het achterstallig onderhoud door de gemeente wordt als winst beschouwd. De voetbalvereniging ziet kwaliteitsverbetering van de accommodatie namelijk als een belangrijk doel van de privatisering. Er is door NOC*NSF een actieplan opgesteld om de kwaliteit verder te verhogen. Daar wordt de gemeente nog mee belast (o.a. omheining, hekwerk, ballenvangers).

Begin 1998 heeft AWC een vrijwillige onderhoudsploeg van tien man samengesteld die elke maandag ochtend van 8.30 tot 12.30 uur de naar de club overgehevelde werkzaamheden verricht. In die ploeg zitten hoofdzakelijk VUT-ers, AOW-ers en andere oudere mannen die buiten het formele arbeidsproces staan. De onderhoudsploeg heeft een vast contactpersoon die de afstemming met het bestuur regelt. De groep is enthousiast en beschikt over een eigen ruimte op het sportpark waar het gereedschap is opgeslagen en de onvermijdelijke koelkast niet ontbreekt. Voor de bekostiging van het gereedschap kon AWC een beroep doen op het budget dat de stichting onder meer daarvoor van de gemeente had ontvangen. AWC ontving hiervoor f 2.800,-. De medewerker van de stichting houdt zowel contact met deze ploeg als met het verenigingsbestuur.

In maart 1998 heeft de gehele groep een training 'primair onderhoud sportvelden' gevolgd van IPC Groene Ruimte uit Arnhem. In deze cursus kwamen bodemkunde, waterbeheersing, grasherkenning, aanleg sportvelden en uitvoeren primair onderhoud aan de orde. Dit werd zeer nuttig gevonden.

De contacten van AWC met andere verenigingen, de stichting en de gemeente zijn goed. Met de gemeente is er steeds minder vaak contact, omdat de club na overdracht meer te maken heeft met de stichting. AWC draait sinds een jaar of twee weer goed. Een hoge schuld vanwege een belastingnaheffing op trainersvergoedingen is door middel van een superloterij geheel gesaneerd. Het bestuur is weer compleet en nieuwe leden melden zich weer aan.

AWC zal in 2000 een wat hoger tarief moeten betalen dan tot nu toe het geval is geweest (naar schatting circa f 10.000,-). Daar staat tegenover dat in 1998 en 1999 geen huur aan de stichting behoeft te worden afgedragen.

Stichting de Groene Grasvelden

De stuurgroep is in overleg met de gemeente en de betrokken verenigingen nagegaan wat de voordelen zijn van een beheerstichting:

1 Voordelen voor de gemeente:

- voorkomen wordt dat een bonte verscheidenheid aan privatiseringsvarianten ontstaat met een bijbehorende belasting voor het ambtelijke apparaat;
- betere garanties ten aanzien van kwaliteitshandhaving;
- één aanspreekpunt.

2 Voordelen voor de vereniging:

- een verminderde belasting van het kader;
- inkoopvoordelen door gezamenlijke inkoop;
- maatwerk per vereniging blijft mogelijk;
- de kwaliteit van het onderhoud kan direct beïnvloed worden;
- de mogelijkheid om over onderhoudsdeskundigheid te beschikken is beter.

De stichting beschikt over een parttime coördinator/medewerker met een cultuurtechnische achtergrond. Hij is contactpersoon voor de verenigingen, hun onderhoudsploegen en BTL dat het cultuurtechnisch onderhoud

verricht. Verder houdt hij ruggenspraak met het stichtingsbestuur. Dit bestuur is onafhankelijk: er zitten geen afgevaardigden van Wijchense sportverenigingen in. De stichting heeft bovendien een Raad van Commissarissen. Dat zijn vertegenwoordigers van de sportverenigingen die met de stichting samenwerken.

4.3 Kernvariabele 'gebruik'

Tabel 4.1 Aantal leden AWC (exclusief zaalvoetbal)

aantal leden	1995/96	1996/1997	1997/1998
senioren	137	142	164
jeugdleden	233	281	310
niet-spelende leden	220	247	230
totaal	590	670	704

Tabel 4.2 Normteams/gebruik (per seizoen)

gebruikers	1995/1996	1996/1997	1997/1998
verenigingen	21,5	21,5	24,5
onderwijs	107	0	0
kerncijfer gebruik		21,5	24,5

4.4 Kernvariabele 'kwaliteit'

1995/1996

Op basis van de enquête onder het gebruikerspanel en de technische kwaliteitsopname door NOC*NSF is de volgende diagram samengesteld.

Tabel 4.3 Kwaliteit van sportpark De Wychert in rapportcijfers (opname: juni 1996)

onderdelen	gebruikerspanel	technische opname
sportvelden	5,0	5,6
sportmaterialen	6,8	5,6
parkeren/fiets	7,0	6,5
omgeving sportpark	7,7	6,0
reiniging/onderhoud	7,3	5,5
beheer/toezicht	6,7	7,0
overall-beoordeling	6,8	6,0
kerncijfer kwaliteit 1996		6.4

Kantine en kleedkamers vallen buiten het kwaliteitsoordeel aangezien deze al langere tijd in beheer zijn van AWC. Sportpark De Wychert krijgt een voldoende van de spelers. Toelichting is gegeven op de volgende punten:

- De sportvelden scoren een onvoldoende. De gebruikers vinden de kwaliteit van de velden overwegend matig (kuilen, hobbelig, ongelijk); men vindt dat de velden slecht bijgehouden worden.
- Parkeergelegenheid wordt door enkelen als 'beperkt' omschreven.
- Sportpark De Wychert heeft last van inbraak en vandalisme. Dit wordt in verband gebracht met de aanwezigheid van een school in de buurt (omgevingsfactor). Daarnaast wordt opgemerkt dat er voor toezicht en beheer minder aandacht is.

De technische inspectie van NOC*NSF komt uit op een zes. De volgende kanttekeningen zijn gemaakt:

- De kwaliteit van de velden loopt sterk uiteen. Het hoofdveld, veld 2 en veld 6 hebben een matige vlakheid, de toplagen zijn slecht en het grasbestand is onvoldoende. De andere velden zijn aanmerkelijk beter, wat vooral een gevolg is van renovatie.
- De algemene indruk van het park is dat het redelijk verzorgd is. Het is vrij van zwerfafval. NOC*NSF heeft de indruk dat het veldonderhoud door het werkvoorzieningsschap onzorgvuldig is. Beregenen, uitvullen van speelschade en ongedierteschade en onkruidbestrijding vinden onvoldoende plaats.
- Op het park is bijna elke dag iemand aanwezig.

1997/1998

De tweede serie metingen heeft betrekking op het einde van seizoen 1996/1997 (panel) en maart 1998 (technisch).

Tabel 4.4 Kwaliteit van sportpark De Wychert in rapportcijfers (opname: gebruikers juni 1997; technisch maart 1998)

onderdelen	gebruikerspanel	technische opname
sportvelden	6,0	5,9
sportmaterialen	6,9	6,8
parkeren/fiets	7,4	7,0
omgeving sportpark	8,1	7,0
reiniging/onderhoud	5,8	6,5
beheer/toezicht	6,8	7,0
overall-beoordeling	7,1	6,7
kerncijfer kwaliteit 1997		6,9

De gebruikers van sportpark Wijchert zijn beter te spreken over hun sportcomplex dan vorig jaar (+0.3). De hogere waardering is over de gehele linie waarneembaar, behalve op het punt reiniging en schoonmaak. Verbetering van het sportpark geldt vooral voor de parkeergelegenheid (+0.4) en de omgeving (+0.4). Gebruikers vroegen aandacht voor de volgende punten:

- Evenals vorig jaar wordt de staat van de (trainings)velden niet goed geacht: slecht ingezaaid, hobbelig en met kuilen.
- De parkeergelegenheid is vernieuwd, alleen voor velen ligt deze nu op te grote afstand van het park. Ook de fietsenstalling ligt te ver van het clubgebouw verwijderd. Voor zowel auto's als fietsen geldt door deze afstand een grotere diefstal- of inbraakgevoeligheid.
- De spelers geven duidelijk een verbetering aan, mede door de groei van de club. De bewegwijzering voor het park behoeft verbetering.

Ook de technisch inspecteur van NOC*NSF constateert verbetering op een aantal aspecten van de accommodatie, vooral sportmateriaal en reiniging/onderhoud. Dit laatste punt geldt met name voor het park in het algemeen en minder voor de velden zelf. Meer aandacht is vereist voor het uitvullen van de speelschade en ongedierteschade.

Deze beoordelingen hebben nog betrekking op de 'oude situatie' toen het onderhoud werd verricht door het werkvoorzieningsschap. Door renovatie zijn de velden wel verbeterd.

4.5 Kernvariabele 'financiën'

Tabel 4.5 Contributieniveaus AWC (in guldens per jaar)

	1995/1996	1996/1997	1997/1998
senioren	185	185	195
juniores	135	135	145
pupillen	100	100	120

Tabel 4.6 Financieel resultaat van sportpark De Wychert (in guldens)

	1995/1996		1996/1997		1997/1998	
	lasten	baten	lasten	baten	lasten	baten
gemeente	96.853	4.876	101.051	7.236		
AWC	4.741	1.605	6.176	0		
stichting	0	0	0	0		
totaal	101.594	6.481	107.227	7.236		

	1995/1996	1996/1997	1997/1998
kerncijfer financiën	-95.113	-99.991	

Het gemeentelijk verhuurtarief is tussen 1996 en 1997 gestegen van f 965,- naar f 1.447,- per veld.

4.6 Contextvariabelen

(nog) niet van toepassing

5 Sportpark Jagersveld (Zaanstad)

Situatie:

- Per 1/1/97 is het dagelijks en groot onderhoud op sportpark Jagersveld overgedragen aan de Beheerstichting Sportpark Jagersveld i.o. (opgericht op 3 april 1997). De vier verenigingen op het sportpark zijn in het stichtingsbestuur vertegenwoordigd.
- Het sportpark wordt bespeeld door de voetbalverenigingen RCZ (2 wedstrijdvelen en trainingsveld) en PSZ (2 wedstrijdvelen), de korfbalvereniging ZKC (halfverhard terrein voor 3 wedstrijdvelen) en de handbalvereniging HVZ (2 asfaltvelen).
- Er zijn in het kader van deze privatisering geen opstallen overgedragen aan de verenigingen, met uitzondering van een voormalig dienstgebouwtje bij de ingang van het sportpark. Kleedkamers waren enkele jaren eerder al in beheer gegeven van de clubs. Exploitatiesubsidies hiervoor zijn inmiddels afgeschaft. Clubgebouwen zijn in eigendom bij de verenigingen.
- Rekeningjaar 1995 en seizoen 1995/1996 wordt bij deze cases als nuljaar beschouwd.

5.1 Voorgeschiedenis en karakteristiek

Het sportcomplex en de verenigingen

Sportcomplex Jagersveld biedt huisvesting aan twee voetbalverenigingen, een korfbalclub en een handbalvereniging. Elk van deze verenigingen huurt velden voor eigen gebruik en heeft de beschikking over een clubhuis en kleedkamers. Het sportcomplex ligt tussen twee woonwijken in en wordt omgeven door enkele fabrieken en de drukke Coentunnelweg. Enkele jaren geleden stond het sportpark nog op de nominatie om bebouwd te worden. Vanaf 1994 zijn de clubs in onderhandeling met de gemeente om het onderhoud en beheer over te nemen.

ZKC is een redelijk grote korfbalvereniging die de beschikking heeft over één groot halfverhard (wedstrijd/trainings)veld van 60 bij 90 meter, waarop drie wedstrijdvelen naast elkaar uitgelegd kunnen worden. Veldkorfbal vindt plaats tussen half maart en eind oktober, de zomermaanden uitgezonderd. De club bestaat inmiddels 65 jaar en speelt haar wedstrijden op zaterdag. De laatste jaren bloeit de vereniging weer, na een periode van terugloop van het ledenaantal. Het bestuur (vijf leden) is klein maar stabiel, en goed geschoold op meerdere terreinen. De club doet veel voor de jeugd en heeft dan ook een florerende jeugdafdeling. Behalve schoolkorfbal organiseert ZKC bedrijfskorfbalwedstrijden, die moeten uitmonden in een competitie.

Handbalvereniging HVZ heeft twee asfaltvelen in gebruik. De club is opgericht in 1962 en heeft vanaf die tijd door Zaandam gezworven, totdat er ruimte vrijkwam op Jagersveld. Tegenwoordig is het 'de club van een jonge generatie', die weer behoorlijk is gegroeid sinds 1990. Vooral kinderen melden zich de laatste jaren aan. De initiatieven van een jeugdtrainer zijn daarvan de oorzaak. Het clubgebouw is onlangs uitgebreid met een fitnessruimte en een bestuurskamer. De club heeft een goed bestand van kaderleden. Trainers zijn allemaal gediplomeerd en niemand wordt betaald. Financieel is de vereniging gezond. Het eerste heren- en

damesteam worden gesponsord. Omdat één veld uit het onderhoud was genomen, betaalde de club slechts de huur over één veld, net als PSZ. Voetbalvereniging PSZ bespeelt twee wedstrijdvelden en kan voor trainingsdoeleinden terecht op het veld van ZKC. Het is een vrij kleine zaterdagvereniging die het tweede veld al langere tijd in eigen onderhoud heeft. Peter Schoenen Voetbalvereniging was ooit een bedrijfsvoetbalclub met 10 seniorenelftallen en een grote jeugdafdeling, maar werd slachtoffer van de vergrijzende wijk Kogelerveld. Sindsdien staat PSZ voor Prettige Spelers Zegevieren. Onlangs is er weer een kleine jeugdafdeling (mini's) opgezet. Het bestuur heeft versterking nodig.

Voetbalvereniging RCZ is een middelgrote voetbalvereniging die gebruik maakt van twee wedstrijdvelden en een trainingsveld. RCZ vierde in juli 1996 haar 75-jarig bestaan met een familiefeest, wat meteen aangeeft om wat voor club het gaat. De vereniging heeft zowel een zaterdag- als een zondagafdeling. Het gaat bij de leden om de gezelligheid en de sociale contacten. De bereidheid om wat voor de club te doen is vrij groot: het is een echte vrijwilligersclub. Er voetballen ook dames, die voor competitiewedstrijden gebruik maken van het tweede veld van PSZ.

Aanleiding tot privatisering

De gemeente Zaanstad had in vergelijking met omliggende gemeenten een uitgebreid takenpakket voor het beheer en onderhoud van sportaccommodaties. Door bezuinigingen in de jaren tachtig kwam dit pakket onder druk te staan. Voor de sportvelden resulteerde dit in een toenemend achterstallig onderhoud. Van de verenigingen werd verwacht dat zij voortaan de kleedgebouwen gingen onderhouden, de terreinen schoonhielden en het klein onderhoud aan de velden verrichtten. De gemeente beperkte zich tot de sportvelden. De randgebieden van de sportparken (bossages, toegangspaden, parkeerterreinen) kregen vanaf die tijd minder aandacht. De voetbalverenigingen verkozen halverwege de jaren tachtig overigens zelf al voor het verrichten van (lichte) onderhoudswerkzaamheden (belijnen, kanten steken, knippen, onderhoud doelen, papierprikken) boven het uit het onderhoud nemen van een aantal velden door de gemeente.

De gemeente richtte begin jaren negentig een werkgroep onderhoudsachterstanden op, die een voorkeur uitsprak voor volledige privatisering, waarbij de eindverantwoordelijkheid over de gehele exploitatie van de accommodatie aan de sportvereniging wordt overgedragen. De taak van de gemeente bestaat dan nog uit 'de interesse in de taakvervulling door de verenigingen via middel van planning, regulering en financiering'. Uit bezuinigingsoverwegingen, maar ook door veranderende opvattingen over de reikwijdte van overheidsbeleid, onttrekt de gemeente zich aan eerdere bestuurlijke en financiële verantwoordelijkheden.

Uitgangspunten en voorwaarden

De gemeentelijke projectgroep Privatisering was gehouden aan de volgende, *algemene*, voorwaarden:

- De gemeente blijft het eigendom van de accommodatie behouden en dient de garantie te hebben dat deze goed wordt verzorgd.
- De gemeente sluit een huurcontract af tegen een symbolisch bedrag (bijv. f 1,-) per complex, waarin een onderhoudsverplichting is opgenomen.
- Het afkeuren van velden in relatie tot mogelijke beschadigingen is een verenigingstaak en -belang.

- Zelfwerkzaamheid bij de verenigingen is absoluut noodzakelijk om de kosten van onderhoud binnen de perken te houden.
- Deskundigheidsbevordering bij de verenigingen is essentieel om het onderhoud goed te kunnen uitvoeren.
- De gemeente houdt steekproeven om de staat van onderhoud te controleren.
- De subsidieverstrekking wordt gekoppeld aan de door de gemeente berekende behoefte aan velden, zodat een sturingsmogelijkheid blijft bestaan bij het ontstaan van een overschot of bij gewijzigd gebruik.

Van de *gemeente* wordt het volgende verwacht:

- Omdat beheer en onderhoud volledig aan verenigingen wordt overgedragen, oefent de gemeente alleen nog eigenaars-toezicht uit, tenzij door de gebruikers een beroep wordt gedaan op specialismen van DSOW.
- De gemeente geeft subsidiegaranties voor minimaal vijf jaar (publiekrechtelijk), of legt vergoedingen voor beheer en onderhoud contractueel vast (privaatrechtelijk).
- Het achterstallig onderhoud dient weggewerkt te zijn.
- Er komt een contractueel waarborg voor het schoolgebruik van sportvelden en kleedkamers.
- De technische en financiële kennis van de gemeente wordt via cursussen overgedragen aan de verenigingen en beheerstichtingen.
- De gemeentelijke voorlichting vindt plaats via info-bulletins.
- Het leidinggevend personeel van de afdeling Onderhoud Sportvelden gaat een 'ingenieursbureau-functie' vervullen, waarvan de beheerstichtingen tegen een bepaalde vergoeding gebruik kunnen maken.

Voor de *verenigingen* geldt het volgende:

- De clubs krijgen de volledige zorg voor het onderhoud van de accommodaties, waarbij de overdracht per complex wordt geregeld via een beheerstichting.
- Elke beheerstichting moet over voldoende financiële kennis beschikken. Ten behoeve van renovaties moet er gereserveerd worden. De vergoedingen daarvoor worden apart uitgekeerd. De gemeente oefent daar controle op uit.

5.2 Verloop van het privatiseringsproces

Vorbereiding

Begin jaren negentig is een gemeentelijke projectgroep ingesteld met als taak 'het ontwikkelen en uitvoeren van een strategie voor de privatisering van het onderhoud aan veldsportaccommodaties en de overdracht daarvan aan de gebruikers'. Deze strategie moest worden afgestemd op de beschikbaarheid van sportaccommodaties. De tijd die nodig is voor het totale privatiseringsproces is geschat op 4 tot 5 jaar.

Door de projectgroep is een werkgroep geformeerd die tot taak had het opstellen van een privatiseringsscenario, waarbij rekening moest worden gehouden met het afstoten van bepaalde sportparken. De werkgroep heeft de volgende zaken uitgewerkt:

- een overzicht en planning van het wegwerken van achterstallig onderhoud, met inachtneming van de financiële randvoorwaarden en de scenario's bij afstoting van een aantal complexen;
- het aanbrengen van een fasering van de overdracht aan de gebruikers in de periode 1992-1996;
- een voorstel voor de toekomstige functie(s) van de vijf terreinmeesters, en de effecten daarvan;

- het bepalen van verantwoordelijkheden voor bespeling van velden na overdracht van onderhoud en beheer;
- aangeven van bedragen aan groot en dagelijks onderhoud per sportpark.

Op grond van een kwaliteitsopname zijn de achterstanden op categorieën en onderdelen van sportparken vastgesteld. Uitgangspunten daarbij waren:

- geen concessies ten aanzien van de speel-, kunststof- en oefenoppervlakken en gevaarlijke verhardingen;
- functioneel waarborgen (doel waarvoor de categorie gerealiseerd is);
- visueel ordelijk; geen luxe, dus geen verbeteringen.

Bij het opstellen van de begrotingen is uitgegaan van kengetallen, waar nodig gecorrigeerd per sportpark, bijvoorbeeld als gevolg van de bereikbaarheid. Het wegwerken van achterstallig onderhoud is door de gemeente ter hand genomen. De vijf terreinmeesters zijn overgeplaatst naar de afdeling Plantsoenen van de gemeente. Tijdens de periode van overdracht worden zij in staat gesteld adviezen te verstrekken en begeleiding te bieden.

De verenigingen zijn vanaf het moment van overdracht verantwoordelijk voor de bespeling. Bij de vaststelling van de onderhoudsvergoedingen is uitgegaan van zelfwerkzaamheid van verenigingen, met uitzondering van handelingen en bewerkingen die specialistische kennis en geavanceerde machines en apparatuur vereisen. Het over te dragen onderhoudspakket betreft het onderhoud tijdens het seizoen en gedurende de rust- en restauratieperiode van elk jaar.

Elke begroting is verdeeld in een viertal onderdelen die nader uitgewerkt zijn:

- reserveringen
- cyclisch onderhoud aannemers
- materialen cyclisch onderhoud
- machinekosten, investeringen en onderhoud.

In het najaar van 1995 komen de voorbereidingen op gang voor de privatisering van sportpark Jagersveld. Een aantal andere complexen is dan inmiddels geprivatiseerd. Beheer en onderhoud van Jagersveld zal naar verwachting per 1 september 1996 worden overgedragen. In november 1995 besluiten de verenigingen van Jagersveld, die met elkaar en begeleid door de gemeente regelmatig overleg voeren, tot het oprichten van de Beheerstichting Sportpark Jagersveld. De stichting i.o. houdt zich onder meer bezig met:

- het schouwen van het complex door een externe deskundige (Grontmij);
- een overzicht van het achterstallig onderhoud per vereniging;
- het in kaart brengen van de grenzen van het sportpark;
- deelname door twee leden per vereniging aan de cursus grasmatonderhoud;
- eventuele specifieke omstandigheden die van invloed kunnen zijn op de gebruiksovereenkomst;
- het BTW-vraagstuk: is de stichting BTW-plichtig? De gemeentelijke vergoedingsbedragen zijn in ieder geval inclusief BTW;
- overname van het dienstgebouw van DSOW;
- vervaldatum huurtarief en vergoeding reclameborden.

Contract

De omvang van de overdracht van het onderhoud en de exacte voorwaarden waaronder die plaatsvindt, worden per complex in een contract vastgelegd. In ieder geval worden zowel het groot- als het dagelijks onderhoud geprivatiseerd. Ook de opstallen van de DSOW (tenzij ze een

openbare functie vervullen) worden overgedragen. Als de parkeerplaatsen uitsluitend door sportclubs worden gebruikt, vallen deze ook onder de overdracht. Bij het gedwongen verlaten van een accommodatie dient de gemeente een gelijke of gelijkwaardige andere voorziening aan te bieden. De overdracht houdt in ieder geval in dat de verenigingen onderhoud plegen aan:

- speel- en oefenvelden, inclusief de daarin liggende draineringen;
- de opstallen, inclusief rioleringen, gas-, water-, electra-, telefoon- en andere leidingen;
- alle technische installaties, inclusief de bemalingsinstallaties;
- wegen, paden en andere verharde oppervlakken;
- hekwerken, poorten en andere erfafscheidingen;
- boomsingels en andere beplante oppervlakken;
- sloten en andere waterlopen.

De verenigingen hebben de plicht de sloten twee keer per jaar te schouwen. Ook moeten de clubs ervoor zorgen dat een externe instantie onderhoudsprogramma's opstelt en er jaarlijks een schouwrapport inzake de staat van onderhoud aan de gemeente wordt toegezonden.

Naast een onderhoudsbudget stelt de gemeente subsidies beschikbaar aan verenigingskader voor het deelnemen aan cursussen cultuurtechniek. De 'oude' huurcontracten vervallen op het moment van overdracht. Daarvoor in de plaats komen 'ingebruikgevingsovereenkomsten' met de beheerende instanties. Door de projectgroep is eerst een model-gebruiksovereenkomst opgesteld. Van maart tot december 1993 is hierover onderhandeld met de werkgroep Privatisering Sportcomplexen Zaanstad, die de meeste veldsportverenigingen in Zaanstad vertegenwoordigt. In december 1993 werd men het eens over een definitieve versie.

Verloop 1995 - 1996

De gemeente

Tot nu toe verloopt het gehele privatiseringsproces van sportvelden in Zaanstad naar tevredenheid van de gemeente. Gebleken is dat de inzet van vrijwilligers noodzakelijk is. Wanneer veel taken worden uitbesteed aan professionals, dan is het budget erg krap. Ook over de onderhandelingen met verenigingen is de gemeente tevreden: dit was ook bij sportpark Jagersveld een zaak van loven en bieden binnen vooraf gestelde financiële kaders. De afdeling sportvelden van de gemeente bestaat nog slechts uit één man. Voor de privatisering waren dat er tien. Wanneer er werkzaamheden van de gemeente worden gevraagd, dan wordt de Plantsoenendienst ingeschakeld.

De gemeente verwacht weinig problemen bij privatisering van Jagersveld, hoewel het schouwrapport van Grontmij nog moet worden opgemaakt. Het park moet nog voor de overdracht visueel op orde worden gebracht. Na overdracht per 1 september 1996 heeft de gemeente geen structureel overleg meer met de verenigingen of de stichting. Twee keer per jaar (in maart en september) wordt een gemeentelijke onderhoudsbijdrage overgemaakt. In februari ontvangt de gemeente een schouwrapport. Aan het eind van het boekjaar dienen de verenigingen/de stichting hun/haar financieel verslag toe te sturen.

De verenigingen

De vier verenigingen van Jagersveld werken formeel samen in een *beheerstichting*. Elke club heeft één afgevaardigde en een plaatsvervanger in het stichtingsbestuur. De voorzitter van de stichting is onafhankelijk. De stichting beheert tevens de subsidies voor het onderhoud en is het

aanspreekpunt van de gemeente. Bovendien regelt de stichting het regelmatig schouwen. De huurtarieven die in de oude situatie aan de gemeente werden betaald, komen in de nieuwe situatie ten gunste van de stichting ten behoeve van een fonds 'reserveringen'. De stichting bestaat uitsluitend uit vrijwilligers. De verenigingen van Jagersveld konden bij de voorbereidingen voor de privatisering en het samenwerken in stichtingsverband gebruik maken van ervaringen van andere Zaanse sportparken. De clubs blijken goed met elkaar samen te werken. Voorheen hadden ze nauwelijks contact met elkaar. Alle clubbestuurders vinden het een groot voordeel dat ze elkaar ook buiten privatiseringszaken om kunnen helpen en samenwerken (bijvoorbeeld bij het drukken van clubblaadjes, het gebruik van de velden, het organiseren van toernooien etc.). Bij het voorbereiden en uitvoeren van onderhoudstaken kunnen de verenigingen via de stichting gebruik maken van elkaars kennis, expertise en werkkraft.

ZKC verwacht dat er voor de club niet zo veel verandert als gevolg van de privatisering. Grootste zorg is of de gemeente ook over vijf jaar nog subsidie zal verlenen voor het beheer en onderhoud. De hoogte van het subsidie wordt in orde bevonden. Een punt van kritiek betreft het schoonhouden van de sloot die sterk vervuild blijkt te zijn als gevolg van lozingen van een nabijgelegen fabriek. Dat moet de stichting straks gaan doen; ten onrechte, vindt men. Tot nu toe hebben drie bestuursleden zich met privatisering beziggehouden. Tijdens de jaarvergadering en in het clubblad is regelmatig melding gemaakt van de voortgang. Er is niet gebleken dat leden ertegen waren. Het bestuur is altijd voor privatisering geweest omdat het nieuwe mogelijkheden biedt. Door samenwerking zou het zelfs geld kunnen opleveren. Een groepje VUT-ers dat lid is van ZKC doet als sinds enige jaren het onderhoud aan de opstallen. De club is van plan het eerste jaar alle nieuwe taken uit te besteden. Daarna wordt bekeken wat de club zelf kan gaan doen. Maar eerst zal de gemeente nog één grote onderhoudsbeurt verrichten. Het gaat daarbij onder meer om de paden en wat daaronder ligt. Ook de riolering komt nog aan bod. ZKC heeft geen problemen met het vervullen van kaderfuncties, hoewel er vacatures zijn voor sponsoring en ledenwerving.

Ook HVZ voorziet weinig problemen bij de privatisering. Asfaltvelden zijn niet onderhoudsintensief. Er moet gereserveerd worden voor groot onderhoud dat één maal per 15 jaar moet plaatsvinden. Daarnaast heeft de club een (overigens wat kleinere dan andere) verantwoordelijkheid bij onderhoud aan paden, sloten, struiken, hekwerk en dergelijke. HVZ heeft geen vaste onderhoudsmensen. Er zijn genoeg mensen die op afroep af en toe wat willen doen. Financieel zal de club weinig gevolgen ondervinden van privatisering: het tarief wordt overgemaakt aan de stichting in plaats van aan de gemeente.

PSZ wil werkploegen formeren om het onderhoud te verzorgen. De club heeft al een opzichter 'aangetrokken' die kennis van zaken heeft over veldonderhoud. Er zijn al leden die zich hebben aangemeld om taken uit te voeren. In het begin zullen er misschien problemen zijn met het daadwerkelijk inzetten van leden bij onderhoudswerkzaamheden. Toch verwacht het bestuur dat de velden er 'perfect bij komen te liggen'. De financiële gevolgen zijn nog onbekend. Momenteel kan de club de begroting maar net sluitend krijgen. Reserveren is problematisch. Zonodig zal de contributie worden verhoogd, maar dat is ook afhankelijk van het aantal leden. De voorzitter is huiverig over de rol van de gemeente in de toekomst: zal de subsidie worden gecontinueerd? Door de privatisering is de verstandhouding en samenwerking met RCZ verbeterd.

Voetbalvereniging RCZ is van plan om VUT-ers, AOW-ers en WAO-ers in te schakelen voor het dagelijks onderhoud. Drie bestuursleden van RCZ zijn bij de voorbereidingen van de privatisering betrokken geweest. De vereniging beschikt al langere tijd over een 'dagploeg' die de kantine schoonmaakt, perken schoffelt, lijnen trekt en de opstallen onderhoudt. Dat doen deze mannen vooral vanwege de gezelligheid. Eén van hen heeft een cursus veldonderhoud gevolgd. Een aantal leden is in dienst bij gemeentelijke plantsoenendiensten en heeft aangegeven wel mee te willen werken. De voorzitter vindt het inzetten van 'oudere leden' overigens wel een kwetsbare zaak: hoe lang kunnen zij dit blijven doen? Jongere leden komen eigenlijk alleen om te sporten. Het bestuur van RCZ is wel bevreesd voor de afname van inzet van vrijwilligers tijdens de zomermaanden, wanneer het groot onderhoud plaats moet vinden en de meeste leden met vakantie zijn. Voor het bestuur betekent privatisering vooral een grotere verantwoordelijkheid: er moeten duurzame goederen worden aangeschaft en onderhouden, en er moet een goede organisatie komen. Net als de buurverenigingen is RCZ te spreken over de contacten met de gemeente. Een punt van kritiek is echter de interpretatie van het begrip 'verbetering van de kwaliteit'. Verbeteringen aan de accommodatie boven een modaal onderhoudsniveau vallen niet onder 'wegwerken van achterstallig onderhoud', en daarmee ook niet onder de financiële vergoedingsregeling van de gemeente. Maar wat is 'verbetering' precies? RCZ is van mening dat de toegangspoort van het park en de hekwerkafscheidingsen ook onder de vergoedingsregeling horen te vallen.

Verloop 1997 - 1998

Stichting

De Stichting Sportpark Jagersveld is formeel opgericht op 3 april 1997 door de afgevaardigden van de verenigingsbesturen en de onafhankelijk voorzitter. Op 10 april 1997 is vervolgens een gebruiksovereenkomst voor onbepaalde tijd gesloten tussen gemeentebestuur en stichtingsbestuur, waarin onder meer afspraken rond het gebruik, het onderhoud en de wijze van verantwoording zijn geregeld. Door een grote inzet van betrokkenen is het eerste jaar voor de stichting positief en naar tevredenheid verlopen. Uit de accountantsverklaring blijkt tevens dat er (naast de noodzakelijke voorzieningen/reserveringen) een goed financieel resultaat is geboekt. Dit heeft echter ook direct grote problemen opgeleverd. De beide voetbalverenigingen hebben verklaard het niet eens te zijn met de omvang van de reserveringen bij de stichting en de vergoedingen voor zelfwerkzaamheid van met name de voetbalverenigingen. Inmiddels lijken de beide voetbalverenigingen vastbesloten om uit het stichtingsbestuur te stappen en voortaan zelf het onderhoud ter hand te nemen. Hierover hebben de beide voetbalclubs een brief naar de gemeente gestuurd. Volgens de (onafhankelijke) voorzitter van de stichting is het onwaarschijnlijk dat de gemeente hiermee zal instemmen. Het is duidelijk dat alle betrokkenen behoorlijk met de gang van zaken in hun maag zitten.

Gemeente

Sinds voorjaar 1998 is de enig overgebleven ambtenaar van de afdeling sportparken bij de gemeente wegens ziekte afwezig. Pas sinds kort is er een (externe) plaatsvervanger aangesteld, die de komende tijd de lopende zaken kan afhandelen. Het schriftelijke verzoek van de beide voetbalverenigingen is bij hem nog niet bekend. Op dit moment ziet hij overigens ook geen aanleiding voor de gemeente om zich er actief mee te bemoeien en de gebruiksovereenkomst met de stichting ter discussie te stellen. Vooralsnog is het een zaak van het stichtingsbestuur met hun achterban.

Verder lijkt er bij de gemeente (na de afbouwperiode) weer meer aandacht te komen voor het sportbeleid. Zo zal de komende periode nadrukkelijk worden gekeken naar de capaciteit en de spreiding van sportaccommodaties over de gemeente. Het is uiteraard nu nog veel te vroeg om te kunnen aangeven of dit onderzoek eventueel gevolgen zou kunnen hebben voor sportpark Jagersveld.

Verenigingen

PSZ is ontevreden over gang van zaken met de beheerstichting, omdat men nog steeds hetzelfde huurtarief moet betalen als destijds aan de gemeente, terwijl er nu veel meer werk door de vereniging zelf moet worden verzet. Bovendien maakt de vereniging zelf ook allerlei kosten voor de aanschaf van werkmateriaal en voor de inzet van een terreinopzichter. De vergoeding daarvoor is volgens PSZ te laag (70%) en wordt na veel aandringen pas achteraf uitgekeerd. Verder is men van mening dat de voetbalclubs zelf veel gunstiger (prijs)afspraken met aannemers kunnen maken. Inmiddels is de PSZ-voorzitter uit het stichtingsbestuur gestapt en stuurt een (gemandateerde) plaatsvervanger naar de vergaderingen.

RCZ deelt in grote lijnen de mening van PSZ en is eveneens van mening dat de vereniging het volledige onderhoud van de velden beter zelf kan verzorgen. Zo nodig kunnen de beide voetbalclubs bepaalde zaken onderling regelen, gezamenlijk materiaal aanschaffen of een aannemer inhuren. Daarvoor hebben de voetbalverenigingen de andere clubs (of de stichting) niet nodig, die volgens RCZ immers geen affiniteit hebben met grasvelden en nauwelijks leden bij het onderhoud inschakelen. RCZ geeft ook aan dat de eigen vrijwilligers willen zien dat hun werk voordeel oplevert voor hun club en niet voor een stichting. Als de gemeentelijke subsidie op de rekening van de vereniging wordt geboekt of er geen huur meer hoeft te worden betaald, zien ze er ook echt wat voor terug. RCZ vindt de nu ontstane situatie vervelend, maar is wel van plan om zo snel als juridisch mogelijk is uit de stichting te stappen.

HVZ betreurt de gang van zaken, met name omdat er door het huidige stichtingsbestuur heel veel energie is gestoken in de voorbereiding en oprichting van de stichting. De handbalclub is van mening dat de voetbalclubs teveel naar de korte termijn kijken. Als de stichting voldoende financiële reserves heeft opgebouwd, kan er besloten worden om het huurtarief te verlagen of een grotere vergoeding te geven voor zelfwerkzaamheid. Ook zijn er bepaalde zaken rond het sportpark die de stichting beter kan oppakken dan de verenigingen, zoals het schrijven van een brief aan de gemeente over het gebrek aan parkeerplaatsen in de omgeving.

ZKC vindt dat de vertegenwoordigers van de voetbalclubs in het stichtingsbestuur meer bereidheid moeten tonen om intern een oplossing te vinden. Omdat inmiddels in de ledenvergaderingen van de voetbalclubs is besloten om uit de stichting te stappen, is het vinden van een oplossing nu veel lastiger. De vicevoorzitter van ZKC (tevens secretaris van de stichting) kan zich de mening van de voetbalclubs best indenken, maar vindt hun houding onder de maat. Blijkbaar beschouwt men de stichting als buitenstaander, die de zakken vult met geld van de clubs/gemeente. Wellicht speelt hierbij een rol dat de voetbalclubs niet in het dagelijks bestuur van de stichting vertegenwoordigd zijn, dat bestaat uit een onafhankelijk voorzitter, een secretaris van ZKC en een penningmeester van HVZ.

5.3 Kernvariabele 'gebruik'

Tabel 5.1 Ledenaantallen

	1995/1996	1996/1997	1997/1998	1998/1999
ZKC	282	287	297	
HVZ	121	129	122	
RCZ	425	400	390	
PSZ	75	100	135	
totaal	903	916	944	

Tabel 5.2 Aantal normteams per seizoen

vereniging	1995/1996	1996/1997	1997/1998	1998/1999
ZKC	14,5	14,75	17,5	17,0
HVZ	11,25	11,25	10,0	
RCZ	16,5	14,0	13,75	
PSZ	5,0	7,25	7,5	6,5
kerncijfer	47,25	47,25	48,75	

Op het sportpark vindt in beperkte mate schoolsport plaats. Over de jaren 1995 en 1996 gaat het in totaal om 38 uur. Vanaf 1997 loopt dit via de beheerstichting die hiervoor ook een vergoeding ontvangt.

5.4 Kernvariabele 'kwaliteit'

1996

In juni 1996 is een gebruikerspanel van 25 personen geselecteerd uit het ledenbestand van de voetbalverenigingen RCZ (9 personen), PSZ (4 personen), ZKC (6 personen) en HVZ (6 personen). Tevens is in die periode een technische opname gemaakt van het sportpark door adviseurs van NOC*NSF. In tabel 5.3 is de kwaliteit van diverse onderdelen van het sportpark Jagersveld weergegeven, zoals die door het gebruikerspanel en door de adviseurs is beoordeeld.

Tabel 5.3 Kwaliteit van sportpark Jagersveld in rapportcijfers (gebruikerspanel (g) en technische opname (t) - juli 1996)

	RCZ		PSZ		ZKC		HVZ	
	g	t	g	t	g	t	g	t
sportvelden	6,8	5,5	7,3	5,9	7,3	5,4	7,5	6,1
sportmaterialen	7,7	5,3	6,5	5,5	7,7	6,0	5,7	4,0
parkeren/fiets	6,8	4,0	6,3	4,0	6,2	4,0	5,0	4,0
omgeving/sportpark	7,6	4,5	7,3	4,5	5,7	4,5	7,5	4,5
reiniging/onderhoud	7,7	6,0	7,3	6,0	6,7	6,0	6,5	6,0
beheer/toezicht	7,4	5,0	7,3	5,0	6,8	5,0	6,7	5,0
overall-beoordeling	7,4	5,1	7,3	5,2	7,0	5,2	7,3	4,9
kerncijfer 1996	6,3		6,3		6,1		6,1	

De kwaliteit van het sportpark wordt over het geheel genomen door het gebruikerspanel als ruim voldoende beoordeeld. De voetballers waarderen hun accommodatie gemiddeld iets hoger dan de korfballers en de handballers. Door de verschillende gebruikers zijn de volgende opmerkingen gemaakt:

- ZKC-leden zijn positief over de opgeknapte velden; RCZ-leden vinden dat de kwaliteit van hun velden te wensen overlaat;
- Er wordt opgemerkt dat er onvoldoende parkeerplaatsen zijn, met name rond de wedstrijden in het weekend. Dit komt onder andere doordat het parkeerterrein tevens wordt gebruikt door vrachtwagens en touringcars van omliggende bedrijven.
- Veel gebruikers spreken van een hobbelige toegangsweg naar het sportpark, die vol kuilen en gaten zit;
- Menigeen betreurt het dat de bomen aan de zijkant van het sportpark onlangs gekapt zijn;
- Enkele (HVZ-)leden merken op dat er door de week vaak dingen vernield worden doordat onbevoegden het park betreden.
- HVZ-leden zijn positief over de opgeknapte kleedkamers, hoewel de douches volgens hen wel schoner zouden kunnen. Leden van andere clubs merken op dat de douches vaak niet werken of koud zijn (RCZ). Ook worden de kleedkamers oud en bouwvallig genoemd.

In juli 1996 is door de sporttechnische adviseurs van NOC*NSF een kwaliteitsopname gemaakt van het sportpark Jagersveld. Hierbij zijn alle sportvelden gekeurd. De overall-beoordeling van velden en omgeving door NOC*NSF ziet er als volgt uit: voor RCZ (rapportcijfer: 5.1), voor PSZ (rapportcijfer: 5.2), voor ZKC (rapportcijfer: 5.2) en voor HVZ (rapportcijfer: 4.9). De kwaliteit van de sportvelden wordt over het algemeen iets beter beoordeeld dan de verhardingen/groenstroken. De volgende opmerkingen worden door NOC*NSF gemaakt:

- Met uitzondering van het PSZ-hoofdveld (gerenoveerd in voorjaar 1996), voldoen de voetbalvelden niet geheel aan de gestelde eisen, met name door een matige kwaliteit van toplaag en profielopbouw.
- De toplaag van het halfverharde korfbalveld van ZKC is sterk aan slijtage onderhevig en de gebrekkige waterhuishouding leidt tot plasvorming en vervuiling van de veldgoten.
- De hoogteligging van de beide asfaltvelden van HVZ voldoet niet aan de normen van NOC*NSF en de toplaag en de belijning van het hoofdveld zijn versleten. Verder kunnen de korte uitlopen buiten het veld en de drempelvormige overgangen naar de gootconstructie tot blessures leiden.

- Met name het onderhoud van de groenvoorziening wordt als matig gewaardeerd en de verhardingen (asfalt, betontegels en schelpen) vertonen verzakkingen, scheuren en onkruidvorming. Op het complex zelf is nauwelijks parkeerruimte voor auto's; fietsen kunnen bij de kantines/kleedgebouwen worden geplaatst.

1997-1998

Tabel 5.4 Kwaliteit van sportpark Jagersveld in rapportcijfers (gebruikerspanel (g) - juni 1997; technische opname (t) - februari 1998)

	RCZ		PSZ		ZKC		HVZ	
	g	t	g	t	g	t	g	t
sportvelden	7,1	5,7	8,0	5,8	7,2	6,1	7,2	6,1
sportmaterialen	6,9	6,0	6,8	6,0	7,3	4,8	6,7	4,8
parkeren/fiets	6,3	6,0	6,8	6,0	5,8	6,0	5,2	6,0
omgeving/sportpark	7,2	5,5	7,8	5,5	7,5	5,5	7,0	5,5
reiniging/onderhoud	7,4	5,5	7,5	5,5	7,3	5,5	6,7	5,5
beheer/toezicht	7,3	5,0	7,5	5,0	7,3	5,0	6,3	5,0
overall-beoordeling	7,1	5,6	7,5	5,6	7,8	5,5	7,2	5,5
kerncijfer 1997	6,4		6,6		6,7		6,4	

In juni 1997 is opnieuw de mening van het gebruikerspanel gevraagd over de kwaliteit van sportpark Jagersveld. Er wordt een lichte kwaliteitsverbetering geconstateerd, met name door de leden van ZKC (+0.8).

- De voetbalvelden worden hoger gewaardeerd dan vorig jaar. Er zijn ook nog wel klachten over de kwaliteit van de velden, met name over de plassen op het veld bij slecht weer. De leden van PSZ waarderen de grote inzet van de eigen terreinopzichter, die de velden volgens hen zeer goed onderhoudt.
- De afname van de parkeergelegenheid buiten het sportpark is niet in goede aarde gevallen, met name bij de leden van RCZ en ZKC. De ruimte is ten gunste gekomen van parkeervoorziening voor bedrijven in de buurt en aan de inrichting van wegen en fietspaden.
- De panelleden van ZKC (+1.8) en ook PSZ (+0.5) zijn dit jaar een stuk beter te spreken over de omgevingskwaliteit, de andere twee clubs HVZ en RCZ kennen omgevingsfactoren een gemiddeld lager cijfer toe dan een jaar geleden.
- Veel panelleden komen met de opmerking dat de toegangsweg (het pad en de hekken) verbeterd is.

In februari 1998 hebben adviseurs van NOC*NSF de kwaliteit van het sportpark voor de tweede keer gekeurd. Het totaaloordeel pakt duidelijk positiever uit dan bij de eerste meting, hoewel dit nog niet als voldoende wordt gekwalificeerd. De volgende opmerkingen kunnen worden gemaakt:

- De kwaliteit van beide RCZ-velden (met uitzondering van het trainingsveld) is verbeterd en voldoende. Opvallend is dat het PSZ-hoofdveld slechter wordt beoordeeld dan vorige keer, met name door een matige kwaliteit van de toplaag. Het andere PSZ-veld is iets beter geworden.
- De gravel toplaag van het ZKC-korfbalveld is vernieuwd en het oppervlak verkeert, door de verbeterde samenstelling en frequent slepen, in een goede conditie.
- Er zijn sinds de vorige keer geen werkzaamheden uitgevoerd aan de beide asfaltvelden van HVZ, zodat de opmerkingen die toendertijd zijn

- gemaakt nog steeds van kracht zijn.
- De kwaliteit van de groenvoorziening op het park is sinds het vorige bezoek duidelijk verbeterd (aanplant heesters en redelijk onderhoud). Ook de kwaliteit van de verhardingen is verbeterd, met name door de vernieuwing van het centrale toegangspad. De schelpenverharding van de andere paden is redelijk, maar door het arbeidsintensieve onderhoud, niet ideaal.

5.5 Kernvariabele 'financiën'

Tabel 5.5 Contributieniveaus tussen 1995/1996 en 1997/1998 (in guldens per jaar)

	1995/1996	1996/1997	1997/1998	1998/1999
ZKC				
• senioren	256	256	256	256
• junioren	176	176	176	176
• aspiranten	140	140	140	140
• pupillen	116	116	116	116
• welpen	0	0	0	0
• recreanten	80	80	80	80
• overig	72	72	72	72
HVZ				
• veteranen	132	156	168	
• senioren	282	294	294	
• A-jeugd	234	246	246	
• B-jeugd	219	231	231	
• C-jeugd	210	222	222	
• D-jeugd	96	138	150	
• mini	78	90	90	
RCZ				
• senioren	192	192	210	230
• A-junioren	120	120	120	120
• B/C-junioren	100	100	100	100
• D/E/F-pupillen	80	80	80	80
• niet-spielend	100	100	100	110
PSZ				
• senioren	220	230	230	
• F-pupillen	-	70	70	

Tabel 5.6 Financieel resultaat van sportpark Jagersveld (in guldens)

	1995/1996		1996/1997		1997/1998	
	lasten	baten	lasten	baten	lasten	baten
Gemeente	433.689	37.898	269.387	33.123	214.829	0
Stichting	0	0	0	0	83.795	103.468
ZKC	4.656	0	4.776	0	4.776	1.270
HVZ	2.973	0	2.985	0	2.985 + ?	0
RCZ	16.670 + ?	0	16.025 + ?	0	12.997 + ?	0
PSZ	10.822	2.200	11.212	1.100	15.234	2.342
totaal	468.810	40.098	304.385	34.223	334.616	107.080
	1995/1996		1996/1997		1997/1998	
kerncijfer financiën	- 428.712		- 270.162		- 227.536	

5.6 Contextvariabelen

Het sportpark Jagersveld ligt tegen de wijken Het Kalf en Kogelerveld aan. Deze wijken hebben sinds enige tijd weer een wat jongere bevolking na een jarenlange periode van vergrijzing, wat gunstig is voor de deelname aan sportactiviteiten. Alle clubs zeggen hiervan te profiteren, en dat blijkt vooral uit de ontwikkeling van de aantallen jeugdleden.

Verder is het nog afwachten of de resultaten van een voorgenomen onderzoek naar de planning van sportaccommodaties in de gemeente van invloed zal zijn op de toekomst van het sportpark. In het verleden is er wel eens sprake geweest van de uitbreiding van een nabijgelegen bedrijfsterrein op het sportpark, maar dat is niet doorgegaan. Er zijn op dit moment geen externe signalen bekend die de toekomst van het sportpark Jagersveld bedreigen. Wel wordt er ook bij de clubs geconstateerd dat fusies tussen Zaanse voetbalverenigingen in de toekomst waarschijnlijk onontkoombaar zullen zijn. Dit kan uiteraard van invloed zijn op de indeling en bespelingsgraad van de betrokken sportparken.

6 Sportcentrum Vredenburg (Arnhem)

Situatie

- In september 1992 is het avond- en weekendbeheer van het sportcentrum (bestaande uit een sporthal/spelzaal en een gymzaal) tegen vergoeding van f 115 per week overgedragen aan de recreatiesportvereniging Vredenburg (RSVV).
- Als gevolg van verdergaande bezuinigingen is in augustus 1994 besloten om het gehele beheer (inclusief onderhoud en reiniging) over te dragen aan de RSVV. Hiervoor is een beheerstichting opgericht, de Stichting Beheer Sportcentrum Vredenburg. De gemeentelijke vergoeding is vastgesteld op f 48.977 per jaar. De verhuur van het sportcentrum, inclusief de tarifiering, is in gemeentelijke handen gebleven.
- Door herstructurering van het sportcentrum zal de gymzaal in 1997 een andere bestemming krijgen, waardoor het sportgebruik van deze zaal elders zal moeten plaatsvinden.
- Nuljaar is 1993.

6.1 Voorgeschiedenis en karakteristiek

Het sportcentrum

Sportcentrum Vredenburg is een centraal gelegen accommodatie in de overwegend uit hoogbouw bestaande wijk Vredenburg in Arnhem Zuid. Het werd opgeleverd in 1974 en bestaat uit een gymnastieklokaal en een spelzaal ter grootte van twee gymlokalen. De spelzaal kan door middel van een schuifwand in twee ruimten worden verdeeld. Aan de zijde van de entree en ter hoogte van de spelzaal is een kantine gebouwd. Deze grenst aan de bestuurskamer van de recreatiesportvereniging die hoofdgebruiker van deze sportvoorziening is. De bezetting van het sportcentrum bereikte in de jaren tachtig een hoogtepunt, omdat het toen omvangrijke RSVV bijna al haar activiteiten daar had ondergebracht, en ook het schoolgebruik overdag groot was. Later nam de bezetting af, mede omdat sommige recreatiesportactiviteiten naar andere zalen werden verplaatst.

De vereniging

Op 1 april 1974 werd RSVV opgericht. De club was een initiatief van de toenmalige Dienst Lichamelijke Opvoeding en Sport (LOS) van de gemeente Arnhem die er veel aan gelegen was de 'breedtesport' te stimuleren. Een medewerker van de dienst startte allerlei activiteiten in de wijken. In de jonge wijk Vredenburg was de toeloop op recreatiesport erg groot, zodat de club bij oprichting direct 300 leden had. In het bestuur zaten wijkbewoners en ambtenaren van de dienst LOS. Na een paar jaar, toen de club zelfstandig was geworden, verlieten de ambtenaren het bestuur. In 1985 was RSVV uitgegroeid tot een bloeiende vereniging met 1800 leden. In die tijd had de club nog echt een wijkfunctie; hele gezinnen waren lid en men maakte elkaar enthousiast. De club was en is niet-prestatiegericht. RSVV neemt geen deel aan officiële bondscompetities, is niet aangesloten bij een landelijke sportkoepel, maar wel bij de Arnhemse Sport Federatie. De club wordt gedragen door vele 'echte' vrijwilligers die elkaar als het ware op-leiden en ondersteunen. Leden van RSVV kunnen meedoen aan alle takken van sport en recreatie die de club aanbiedt, zoals ballet, dansen, gymnastiek, aerobics, badminton, klaverjassen, zwemmen, tennis, vissen en voet-

ballen. Het aantal leden is sinds 1985 gestaag gedaald, tot 950 vlak voordat privatisering plaatsvond.

De bezetting in de avonduren en de weekends is ook teruggelopen. Nog steeds telt de club heel wat aangesloten families (waarvoor een apart contributietarief geldt) uit de wijk. Daarnaast is de club populair bij Arnhemmers uit andere wijken. Financieel redt RSVV het allemaal nog net. RSVV is hoofdhuurder van sportcentrum Vredenburg, maar huurt daarnaast ook andere sportruimten in de wijk. Bestuurders en ook veel leden van de club zijn tevens sterk betrokken bij 'hun wijk'. Niet zelden vervullen zij vrijwilligersfuncties in andere wijkorganisaties.

Aanleiding tot privatisering

In 1992 stond de gemeente Arnhem voor een nieuwe bezuinigingsronde. De dienst Sport, Educatie en Cultuur (SEC) moest daar een belangrijke bijdrage aan leveren. Privatisering werd daarbij gezien als een middel tot besparing. RSVV stond bij de gemeente bekend als een betrouwbare huurder zonder financiële problemen en als een hecht vrijwilligersbolwerk met een goede reputatie. In september 1992 werd het avond- en weekend-beheer dat de dienst SEC tot die tijd verzorgde, overgedragen aan RSVV. Vanaf 18.00 uur tot sluiting doordeweeks en in de weekends was RSVV belast met:

- toezicht op gebruik;
- openen en sluiten van de accommodatie;
- begeleiden van nieuwe gebruikers;
- verstrekken van informatie aan potentiële huurders;
- het regelen van de ingebruikgeving bij 'last-minute' verhuur.

De gemeentelijke vergoeding voor deze taken bedroeg f 115,- per week. RSVV had op dat moment al de beschikking over een kantine, die zij nog steeds pacht van de gemeente. De verhuur, het onderhoud en de exploitatie van het centrum bleef in handen van de gemeente. Overdag werd het sportcentrum door scholen gebruikt. Tijdens die uren was het beheer nog steeds een gemeentelijke taak. Aangezien de noodzaak tot bezuiniging aanhield, bleef de Dienst CES in onderhandeling met RSVV voor overdracht van een 'totaal beheerpakket', inclusief klein, dagelijks onderhoud, schoonmaak en algeheel toezicht, maar exclusief verhuur. Toen de gemeentelijke beheerder in 1994 met de VUT ging, deed zich die mogelijkheid tot overdracht van het gehele beheer voor. Dit sloot tevens aan bij de reeds ingangezette gemeentelijke beleidslijn om vrijwilligers meer beheersverantwoordelijkheid te geven. RSVV heeft zich hiervoor vanaf het begin bereidwillig opgesteld.

Uitgangspunten en voorwaarden

In de beheerovereenkomst staat een aantal punten waaraan de overdracht van taken is gebonden:

- De Dienst CES krijgt alle medewerking bij het uitvoeren van werkzaamheden in en aan de accommodatie.
- De beheerorganisatie dient schouw en controle door de gemeente toe te staan. Tenminste één maal per jaar wordt geschouwd en vindt er overleg plaats over te voeren beleid.
- De beheerorganisatie organiseert minimaal één maal per jaar een gebruikersvergadering om het functioneren van de accommodatie te peilen, inzake statuten, het takenpakket en het jaarverslag.
- De Dienst CES blijft zorg dragen voor de instandhouding van de accommodatie, verzekering en eigendomszaken en het groot onderhoud.

- De vergoeding voor geleverde diensten van de Dienst CES aan de beheerorganisatie wordt jaarlijks aangepast aan de prijscompensatie volgens richtlijnen van de gemeentelijke begroting. Bij een toename of afname van het totale aantal verhuurde uren op jaarbasis van meer dan 5% ten opzichte van 1993 vindt naar evenredigheid verhoging of verlaging van de vergoeding plaats.

6.2 Verloop van het privatiseringsproces

Vorbereiding

De gemeente kon het snel eens worden met RSVV. Een conceptverdeling van taken en verantwoordelijkheden werd eerst met de nieuwe beheerorganisatie besproken, voordat een officiële beheersovereenkomst werd opgesteld. RSVV heeft vervolgens een aantal leden, waaronder bestuursleden, benoemd tot bestuur van de nieuwe beheerstichting: de Stichting Beheer Sportcentrum Vredenburg (SBSV). Met deze organisatorische scheiding van verantwoordelijkheden loopt de recreatiesportvereniging geen (financieel) risico op het gebied van accommodatiebeheer. Het is overigens niet gelukt om andere huurders van de accommodatie dan RSVV in de stichting zitting te laten nemen.

Contract

Het contract tussen de gemeente Arnhem en de SBSV is geregeld door middel van een beheersovereenkomst. Deze heeft betrekking op de gehele accommodatie, met inbegrip van was- en kleedruimten, berguimten, beheerdersruimte, gang etc.. Het beheer is ingegaan op 22 augustus 1994 en eindigt op 1 september 1999 (stilzwijgend te verlengen). In de beheersovereenkomst is de taakverdeling tussen de betrokken partijen geregeld. SBSV draagt zorg voor het beheer en de exploitatie van de sportaccommodatie. Daaronder vallen de volgende taken:

- het plegen van dagelijks of klein onderhoud aan de accommodatie en de inventaris en de controle op de noodzaak daarvan (o.a. verfen, reparatie, schoonmaak), exclusief alle sportattributen en sporttoestellen;
- de zorg voor de klimaatbeheersing;
- het sluiten van een wettelijke aansprakelijkheidsverzekering;
- de ingebruikgeving voor zover het gaat om de taken die RSVV sinds 1992 verricht (toezicht, informatie etc), maar dan gedurende de volledige openstelling van de accommodatie.

De Dienst CES betaalt de stichting een vergoeding (bij aangaan van de overeenkomst vastgesteld op f 48.977,-) voor de verleende diensten. Deze vergoeding is gebaseerd op:

- al langer lopende vaste lasten, die door de stichting als betalingsverplichting worden overgenomen van de dienst CES;
- een al langer bestaande vergoeding aan RSVV voor werkzaamheden op avonden en in weekends, die door de stichting worden overgenomen;
- de kosten van 1,5 uur schoonmaken per dag gedurende 46 weken per jaar, die voorheen door CES werden gedragen;
- een 50/50 verdeling van de besparing in de uitgaven van de dienst CES als gevolg van het aangaan van de overeenkomst.

Gemeente

Bij de Dienst CES heerst tevredenheid over de privatisering en het onderhoud en beheer door SBSV. Volgens de gemeente slaagt de stichting er goed in de huurders tevreden te stellen. Klachten zijn er tot nu toe niet geweest. Zowel schoonmaak, het begeleiden van (nieuwe) huurders en het geven van instructie zijn in goede handen bij SBSV. De beheerovereenkomst is door zijn duidelijkheid goed werkbaar. De gemeente regelt nog steeds de verhuur. De financiële besparing van een halve formatieplaats beheerder is door de overdracht gerealiseerd.

De verstandhouding tussen de huurders van het sportcentrum is na het instellen van de gebruikersvergadering verbeterd. Eerst was er wat wrijving tussen RSVV en andere huurders vanwege de gewijzigde beheersituatie. RSVV moet overigens net als andere sportverenigingen een verenigingstarief aan de gemeente betalen voor het gebruik van het sportcentrum. De gemeente staat vanaf 1995 voor een saneringsoperatie van overdekte sportaccommodaties. Hierbij moet een aantal gymlokalen en sportzalen worden vrijgemaakt. In de nota *'Buitenkanssen voor binnensport'* constateert de gemeente dat vooral het daggebruik door scholen van binnensportaccommodaties is teruggelopen. Daarnaast streeft zij naar multifunctionele accommodaties op wijkniveau. Aangezien voor de Vredenburgse wijkvereniging Vrehoek herhuisvesting nodig is, viel het oog van de gemeente onder andere op het sportcentrum. In de afweging met andere opties kreeg deze variant, waarbij ook het RIAGG en een wijkpost in het centrum worden geplaatst, de meeste steun. Het sportcentrum krijgt dan een aanbouw, terwijl het gymlokaal 'vrijgemaakt' moet worden. Dit betekent dat het sport- en onderwijsgebruik verplaatst moet worden naar de spelzaal of naar andere sportvoorzieningen in (of buiten) de wijk. De Dienst CES stelt voor om het gebruik van het gymlokaal door RSVV en het bewegingsonderwijs zo veel mogelijk onder te brengen in de spelzaal. RIAGG en de wijkvereniging delen dan samen het verbouwde gymnastieklokaal. De Dienst CES sprak zich voor deze variant uit. De wijkvereniging Vrehoek kiest ook voor de multifunctionele accommodatie, maar heeft begrip voor de lastige situatie waarin RSVV/SBSV terecht komt. Volgens planning zal de verbouwing van het sportcentrum in de eerste helft van 1997 aanvangen. Het wordt niet uitgesloten dat de RIAGG-behandelruimte in de avonduren voor sportdoeleinden gebruikt kan worden.

Ook al zou het sportcentrum niet multifunctioneel worden, dan zou het gymlokaal eveneens worden 'vrijgemaakt', vanwege een te groot aanbod van binnensportaccommodaties.

RSVV

RSVV is al langer bij het beheer betrokken dan de beheerstichting. Het avond- en weekendbeheer wordt nog steeds door de vereniging geregeld. In de nieuwe situatie, vanaf augustus 1994, ontvangt de vereniging daarvoor dezelfde vergoeding van SBSV die zij eerder van de gemeente kreeg.

De recreatiesportclub zal bij het nieuwe multifunctionele gebruik van het sportcentrum, na 1 januari 1997, waar mogelijk sportgroepen van het gymnastieklokaal verplaatsen naar de spelzaal. Dat zal niet in zijn geheel mogelijk zijn, omdat de spelzaal intensief wordt benut in de avond- en weekenduren. De overige huurders van het gymlokaal zullen elders vervangende ruimte moeten vinden. Onder de overige huurders bevinden zich een tafeltennisvereniging en een vechtsportclub.

RSVV is vanzelfsprekend niet gelukkig met de verbouwing tot multifunctionele accommodatie. De kantine wordt geëxploiteerd door RSVV. De vereniging is hier echter niet tevreden over. Slechts twee mensen zijn bereid kantinewerk te verrichten. Financieel levert de kantine nauwelijks iets op. RSVV is van mening dat de kantine uitgebreid dient te worden, wanneer

het gebouw een multifunctioneel karakter krijgt. De club verwacht dat de verplaatsing van sportverenigingen van het gymlokaal naar andere accommodaties een ongunstig effect heeft op de kantine-exploitatie.

SBSV

SBSV is zeer boos over de effecten van de 5%-regeling uit de beheerovereenkomst, en over het moment waarop de gemeente hiervan kond deed aan de stichting. Volgens de stichting was februari 1996 veel te laat. De 5%-regeling betekende namelijk voor 1995 een vermindering van de gemeentelijke vergoeding van f 10.000,-, aangezien het Lorenzcollege geen gebruik meer maakte van de accommodatie. Daardoor liep de bezetting terug met ruim 23%. SBSV is van mening dat in de regeling onvoldoende rekenschap is gegeven van de vaste lasten van de stichting. Of er nu hoge of lage bezetting is, het schoonmaakbedrijf meldt zich (volgens contractafspraken) elke ochtend en de verzekering moet bijvoorbeeld betaald worden. SBSV wil hierover in onderhandeling gaan met de dienst CES. Het contract met het schoonmaakbedrijf is inmiddels aan de nieuwe situatie aangepast. De stichting is evenmin te spreken over het achterstallig onderhoud, dat onder verantwoordelijkheid van de gemeente valt, maar waaraan slechts ten dele iets is gedaan. In 1995 heeft de gemeente de sportvloer van de spelsaal vervangen. De vloer van het gymlokaal is heel summier gerepareerd, maar voldoet nog steeds niet goed. Tot slot vindt de stichting dat de gemeentelijke organisatie sterk verkokerd is, waardoor ambtenaren zaken op elkaar zouden afschuiven. Voor de stichting is het in sommige gevallen onduidelijk wie zij waarvoor moeten aanspreken: de beleidsambtenaar of de gemeentelijke accommodatiebeheerder.

Het meest teleurgesteld is SBSV over de koerswijziging van de gemeente Arnhem, in casu de Dienst CES. Eerst is men de weg ingeslagen waarbij de gebruikers meer verantwoordelijkheid krijgen over beheer en onderhoud. En wanneer dat vervolgens redelijk goed loopt, kort men de stichting op de financiële vergoeding en saneert men een deel van de accommodatie voor sportgebruik 'weg'.

Niettemin wil SBSV het beheer blijven voeren over de accommodatie, ook wanneer deze een multifunctioneel karakter krijgt. Volgens de stichting werkt een centrale beheersorganisatie kostenbesparend, omdat daarmee voorkomen wordt dat elke organisatie in het centrum een eigen kantine en vergaderruimte eist. Tot op heden is RSVV/SBSV te spreken over de staat van onderhoud van het gebouw. Er zijn dan ook nauwelijks klachten. Vernielingen en defecten worden gemeld bij de beheerder die onmiddellijk actie onderneemt. De schaderegeling en herstelmaatregelen kunnen via hem en de stichting directer worden getroffen. Waar het groot onderhoud en herstel betreft is de Dienst CES verantwoordelijk. Nu is er dus een herkenbaar meldpunt waar klachten in behandeling worden genomen, en zo nodig gelijk worden doorgespeeld naar de gemeente.

Zowel de stichting als RSVV zijn van mening dat verplaatsing van de sportgroepen uit het gymlokaal lastig zal zijn. Juist het gymlokaal had een hoge bezettingsgraad.

Verloop 1997-1998

Het college van B & W was in mei 1996 in principe accoord gegaan met het huisvesten van de wijkvereniging Vrehoek en de wijkpost in sportcentrum Vredenburg. Dit besluit was gekoppeld aan het afstoten van de gymzaal door de dienst CEWES (voorheen CES) en de aanbouw aan het sportcentrum voor het dagbestedingsproject van het RIAGG. Vervolgens haakte de RIAGG af vanwege vestiging elders, waardoor de noodzaak tot aanbouw wegviel. De dienst CEWES stelde op grond daarvan de verbouwplannen bij. In juli 1997 stemde het college van B & W in met het onderbrengen van de

volgende functies in het verbouwde sportcentrum:

- de wijkpost (deelname van CEWES aan het project);
- het wijkcentrum (deelname CEWES en de wijkvereniging Vrehoek);
- sportactiviteiten (deelname RSVV en enkele andere sportverenigingen).

Met het onderbrengen van deze functies bleek een herindeling van een groot deel van het sportcentrum noodzakelijk. Het 'oude gymlokaal' (oftewel de sportzaal) werd omgebouwd tot een multifunctionele ruimte die al naar gelang het gebruik kan worden ingedeeld in drie afzonderlijke ruimtes. De kantine is verplaatst en uitgebreid. Dit geldt ook voor de vergaderruimte. De wijkpost is gesitueerd in de 'oude vergaderruimte'. De sanitaire voorzieningen zijn gerenoveerd.

Voor de verbouwing van de gymzaal is een investering vastgesteld op f 480.000,-. Een bedrag van f 160.000,- wordt aangewend vanuit GSB-middelen. Voor de overige f 320.000,- is een krediet nodig. In het onderstaande schema is de exploitatie-begroting voor 1998 als volgt gespecificeerd.

Schema Exploitatiebegroting 1998 voor verbouwde gymzaal Vredenburg

Lasten		Baten	
• Personeel	f 25.000	• Huisvestingssubsidie Vrehoek	f 42.800
• Onderhoud	f 7.200	• Huur kantine RSVV	f 5.000
• Kapitaal	f 40.000		
• Overige kosten	f 15.000		
Totale lasten	f 87.200	Totale baten	f 47.800

Volgens deze begroting bedragen de exploitatiekosten in 1998 een bedrag van f 39.400,-. Aangezien het beschikbare huisvestingsbudget f 58.000,- bedraagt, wordt een positief resultaat voorzien van f 18.600,-. De in te stellen beheerscommissie (in casu SBSV) is verantwoordelijk voor de exploitatie van het wijkcentrum. De lasten en baten van het gebruik van het centrum komen geheel voor rekening van deze commissie.

Het multifunctioneel maken van het sportcentrum betekent dat er een sociaal-culturele en een buurtfunctie is bijgekomen. De gymzaal heeft in de nieuwe situatie verplaatsbare tussenwanden gekregen, waardoor de ruimte kan worden verdeeld in twee kleine delen en een groot deel. Op deze manier kunnen de ruimtes ook gebruikt worden door een kaartclub en als vergaderkamer. Bovendien is er een ruimere kantine bijgebouwd. Omdat de RIAGG is afgehaakt kan RSVV gebruik blijven maken van de gymzaal. De verbouwing vond plaats van november 1997 tot april 1998. Vanaf de zomervakantie 1997 stond de zaal leeg.

Door de functieverbreding van de accommodatie en de nieuwe rol als beheerder van SBSV, dient deze stichting haar doelstellingen en statuten aan te passen. De SBSV draagt in de nieuwe situatie ook zorg voor de ingebruikgeving van de zaal, de aanbouw en de kantine. De kantine is in beheer bij SBSV en wordt verpacht aan RSVV en de wijkvereniging. De verhuur van de spelzaal blijft in handen van CEWES, onder andere vanwege het onderwijsgebruik. Dat zou voor beide partijen gunstig zijn: de gemeente kan hierdoor meer flexibel de sportruimtes verhuren en verdelen. Bovendien wilde SBSV die taak niet op zich nemen. SBSV kan hierbij wel een rol spelen in de 'last minute'-verhuur. Kerntaken van SBSV zijn schoonmaak,

onderhoud en beheer. De wijkvereniging is in de nieuwe situatie huurder van de SBSV. Daar moest men eerst sterk aan wennen. Nieuwe ontwikkelingen zijn dat SBSV ook het beheer van een deel van de buitenruimte op zich wil nemen. Het gaat dan om een terras en zo mogelijk een jeu-de-boulesbaan.

Al met al hebben maar weinig sportgroepen moeten wijken voor de komst van de wijkvereniging en de wijkpost. Enkele niet-wijkgebonden clubs zijn verhuisd naar locaties elders. Dit leverde nauwelijks problemen op. Ook het schoolgebruik kan er blijven plaatsvinden. Dit betreft een basisschool. RSVV heeft de activiteiten nagenoeg allemaal in het sportcentrum ondergebracht. Inmiddels is het aantal dubbelfuncties van bestuursleden (RSVV en wijkvereniging) afgenomen, en is er geen sprake meer van meerdere belangen. In de komende periode wordt verwacht dat SBSV zich omvormd tot een meer onafhankelijke beheerstichting waarin afgevaardigden van meerdere sportverenigingen en de wijkvereniging zitting hebben. Begin 1998 leunt de SBSV nog te veel op de RSVV.

De SBSV heeft in de jaren 1997 en 1998 een zware periode gehad. Die heeft vooral te maken met de herstructurering van het recreatiesportcentrum: de mogelijke komst van allerlei nieuwe instanties, de herindeling die dat met zich zou meebrengen, en de groeiende onzekerheid die dat weer gaf voor de stichting. Omdat de voorstellen van de gemeente steeds weer andere gevolgen zou hebben voor de SBSV, werd de positie van deze beheerstichting er niet duidelijker op. Hierdoor raakten de vrijwilligers bij tijd en wijlen gefrustreerd. Bovendien bemoeilijkte dit de samenwerking tussen de stichting en de gebruikers: de sportverenigingen en de potentiële nieuwe gebruikers uit de zorg- en welzijnssector. Op dit punt maakt de stichting grote verwijten richting gemeente, met name naar de dienst CEWES: "Wij moesten voor de gemeente de kastanjes uit het vuur halen".

De SBSV is in de nieuwe situatie de beheerder en exploitant van de wijk- en sportaccommodatie Vredenburg. De gemeente verhuurt nog uitsluitend de spelzaal. De nieuwe naam van de stichting luidt daarom: Stichting Beheer Wijk- en Sportaccommodatie Vredenburg (SBWSV). Door de veranderde bevoegdheden en taken van de stichting moesten de statuten daarop worden aangepast. De stichting betreurt het dat de gemeente eind augustus 1998 nog steeds een aantal zaken niet heeft geregeld die weer consequenties hebben voor de stichting en de gebruikers. De gemeente heeft namelijk nog geen definitieve huurovereenkomst opgesteld. De onderhandelingen daarover tussen gemeente en stichting zijn nog steeds gaande en verlopen volgens de stichting traag. Belangrijk punt van onderhandeling is de gemeentelijke garantiestelling bij exploitatietekorten. Er is ook nog geen voorstel gemaakt voor een nieuwe subsidieovereenkomst tussen gemeente en SBWSV. Daardoor kan de stichting geen gebruikerscontracten opstellen. De gemeente heeft wel een globale begroting voor de exploitatie van de accommodatie opgesteld. De SBWSV schrijft de gebrekkige ondersteuning door de gemeente toe "aan de hokjesgeest aldaar" (NB: bedoeld wordt op een mogelijk gebrek aan afstemming tussen de afdelingen voor sport, welzijn en huisvestingszaken).

Desondanks zijn de contacten tussen SBWSV, RSVV en wijkvereniging Vrehoek goed. De wijkvereniging zou er voorstander van zijn om de naam van de accommodatie te wijzigen. SBWSV is daar tegen. De stichting vindt dat de gemeente te veel beloftes heeft gedaan aan Vrehoek. Met de komst van Vrehoek naar 'het sportcentrum' is er financieel en organisatorisch veel veranderd voor deze vereniging. SBWSV verleent zowel Vrehoek als RSVV voorrang bij het verhuren van de accommodatie. Vrehoek had echter verwacht dat het een eigen ruimte zou krijgen in Vredenburg. Nu moet Vrehoek de uren die het gebruik wil maken van de accommodatie zelf

'inhuren' bij de stichting. Dat doet Vrehoek volgens de stichting "erg voorzichtig", dat wil zeggen in een laat stadium en vaak per maand. De RSVV daarentegen huurt het grootste deel van het totale jaargebruik in één keer vooraf in.

SBWSV is verder van mening dat de door de gemeente vastgestelde tarieven van de accommodatie veel te laag zijn. In principe is de afspraak dat de kantine open is wanneer de accommodatie in gebruik is (buiten schoolverband). Bovendien moet de beheerder de zaal openen en bij voorkeur ook aanwezig zijn. Een zaaldeel van de multifunctionele ruimte kost f 6,- per uur. Met inachtneming van de kosten van gas, water en licht loont dit de moeite nauwelijks. SBWSV gaat in gesprek met de gemeente om de tarieven te verhogen. Gezien alle zaken die formeel nog moeten worden geregeld tussen de gemeente, de stichting en de gebruikers vindt SBWSV dat "we bestuurlijk nog aan het begin staan". Want: "Iedereen gaat een beetje zijn eigen gang". De SBWSV wil op korte termijn, wanneer er meer duidelijkheid is, van de grootste gebruikers één bestuursafgevaardigde opnemen in het stichtingsbestuur. In augustus 1998 zijn RSVV en Vrehoek gesprekspartners die bij bestuursvergaderingen van de stichting aanwezig zijn.

Al met al is SBWSV blij met de aanpassingen van het gebouw. De accommodatie ziet er een stuk beter uit, en er zijn goede faciliteiten bijgekomen die voor de wijk erg belangrijk zijn. Het sportgebruik was de afgelopen jaren ook sterk afgenomen. Door het gebouw multifunctioneler te maken, krijgt de accommodatie weer meer toeloop. Dit is op termijn gunstig voor de kantine-exploitatie. Verwacht wordt dat er ook meer mensen weer gaan sporten, omdat er nu groepen naar de accommodatie komen die nog niet aan sport doen. RSVV speelt daarop in. SBWSV maakt zich sterk voor een betere exploitatie van het gebouw. Het bestuur is in de slag geweest met de gemeente om de consequenties van de 5%-regeling zoveel mogelijk teniet te doen. Dat is deels gelukt: in 1996 heeft SBWSV f 6.000,- ontvangen ter compensatie van de f 9.000,- die het moest inleveren (uit de beheersubsidie) vanwege het teruggelopen gebruik. Het argument daarvoor luidde dat deze afname vooral kwam door het vertrek van het Lorenz-college, terwijl dit het gevolg was van gemeentelijk beleid. De SBWSV wil het gebruik van de accommodatie verder stimuleren.

RSVV is tevreden met de nieuwe situatie. In de periode 1996/1997 had de club het moeilijk. Niet alleen liep het ledental verder terug, ook het kader kreeg klappen te verwerken. Een aantal vrijwilligers trok zich terug, terwijl de club met grote veranderingen werd geconfronteerd, vooral ten aanzien van de accommodatie. RSVV is uiteindelijk tevreden met de verbouwing. Bijna alle activiteiten konden in het gebouw blijven. Het waren de niet-wijkgebonden clubjes die uit de gymzaal vertrokken. De gemeente vond daar herhuisvesting voor.

6.3 Kernvariabele 'gebruik'

Bij de start van RSVV in 1974 telde RSVV gelijk zo'n 800 leden. Halverwege de jaren tachtig zat de club op het toppunt van haar populariteit met 1800 leden. Daarna ging het bergafwaarts. Begin jaren negentig had RSVV nog 1200 leden. Voor de privatiseringsmonitor zijn de volgende ledenaantallen relevant:

Tabel 6.1 Ledenaantallen RSVV

	1993	1995	1996	1997	1998
Individuele leden	260	230	220	200	200
Gezinnen ¹	230	168	141	130	130
Totaal	950	734	643	590	590

Het gebruik van het sportcentrum is onderverdeeld in twee delen: de spelzaal en de gymzaal. De gymzaal is tijdens het seizoen 1997/1998 verbouwd en is sinds april 1998 een multifunctionele ruimte voor sport- en wijkactiviteiten. De spelzaal is ongemoeid gelaten en fungeert als sportaccommodatie voor verenigingen (hoofdzakelijk RSVV) en, in beperkte mate, scholen.

Tabel 6.2 Gebruik van sportcentrum Vredenburg (in klokuren per jaar)

	1993		1995		1996		1997	
	spelzaal	gymzaal	spelzaal	gymzaal	spelzaal	gymzaal	spelzaal	gymzaal
Vereniging RSVV	1.023	837	1.073	712	1.062	722	876	408
Vereniging overig	549	380	598	230	554	220	398	0
Gemeente	168	44	25	30	11	0	0	0
Particulier	59	2	116	128	208	87	192	0
Bedrijven	46	26	29	37	0	4	0	0
Onderwijs	972	900	770	889	157	496	388	0
Kerncijfer	2.817	2.189	2.611	2.026	1.992	1.579	1.854	408

In de loop van de afgelopen jaren is het gebruik van beide ruimtes steeds verder afgenomen. Het totale gebruik van beide ruimtes is als volgt afgenomen:

1993: 5.006 uur

1995: 4.637 uur

1996: 3.571 uur

1997: 2.262 uur

Deze afname is toe te schrijven aan de twee grootste gebruikersgroepen: de RSVV en de scholen. Het vertrek van het Lorenzcollege naar een andere accommodatie met ingang van seizoen 1995/1996 betekende enkele honderden uren minder daggebruik. Het ledenaantal van RSVV is vanaf 1993 steeds verder afgenomen. Aan die afname lijkt na de verbouwing van het centrum een einde te zijn gekomen. Volgens het bestuur van RSVV is de afname van het aantal leden deels een autonome ontwikkeling die al eerder was ingezet. De meer recente daling zou volgens RSVV samenhangen met de beslommeringen rond de herstructurering van de accommodatie.

Noot 1 Bij RSVV kan een gezin zich opgeven als 'lid'. Dan mag elk afzonderlijk lid van dat gezin sporten bij RSVV. Gemiddeld telt een gezinslidmaatschap drie sportende leden. In deze tabel telt elk gezin als één. In de totalen is het totaal aantal sportende individuele leden geteld (dus elk gezin maal drie plus de individuele leden).

6.4 Kernvariabele 'kwaliteit'

1995/1996

In september 1996 is een gebruikerspanel van 25 personen geselecteerd uit het RSVV-ledenbestand. In het onderstaande diagram is de kwaliteit van diverse onderdelen van de sporthal weergegeven, zoals die door het gebruikerspanel en door de adviseurs is beoordeeld.

Tabel 6.3 Kwaliteit van sportcentrum Vredenburg in rapportcijfers (opname: juli 1996)

onderdelen	gebruikerspanel	technische opname
wedstrijdruimte	7.2	6.0
kleed- en wasruimten	6.8	6.0
ontmoetingsruimte	6.6	6.0
sportmaterialen	7.2	6.0
parkeren/fiets	6.7	6.0
omgeving sporthal	7.2	5.0
reiniging/onderhoud	6.8	5.0
beheer/toezicht	6.5	7.0
overall-beoordeling	6.9	5.9
kerncijfer kwaliteit 1996		6.4

Over het geheel genomen waarden de gebruikers het sportcentrum met een rapportcijfer van 6.9. De volgende opmerkingen worden gemaakt:

- De kwaliteit van de sportvloer en de temperatuursbeheersing in de gymzaal laat te wensen over.
- De veiligheid in en rondom het centrum is voor de gebruikers een punt van zorg: vernieling, inbraak en diefstal komen er regelmatig voor.
- Volgens de gebruikers zou het beheer en toezicht (ook 's avonds) verbeterd kunnen worden.
- De kantine wordt als klein en ongezellig omschreven. Een enkeling zegt dat het niet echt een kantine is maar meer een halletje in de gang direct naast de buitendeur met krakkemikkige tafels en stoelen.
- De fietsenstalling doet volgens vele gebruikers onveilig aan vanwege de omliggende struiken en het gebrek aan verlichting. Door een gebrek aan toezicht worden regelmatig fietsen gestolen of vernield. Ook geven gebruikers aan dat de capaciteit van de stalling te gering is. Ondanks het feit dat er ook wel eens auto-inbraken plaatsvinden, wordt de kwaliteit van de parkeerplaats aanzienlijk hoger gewaardeerd dan die van de fietsenstalling.

In juli 1996 is door NOC*NSF een kwaliteitsopname gemaakt van het sportcentrum Vredenburg. De overall-kwaliteit is beoordeeld met het rapportcijfer 5.9. De kosten voor onderhoud worden geraamd op circa f 209.000 (exclusief BTW). Hierbij worden de volgende opmerkingen gemaakt:

- De buitenzijde van het sportcentrum verkeert in een zeer slechte staat van onderhoud. Het metselwerk vertoont op verscheidene plaatsen scheurvorming en het voegwerk is hier en daar uitgesleten. Ook de dilatatievoegen dienen vervangen te worden. De dakbedekking bestaat uit rubber dat lichte blaasvorming vertoont. Het buitenschilderwerk heeft een onderhoudsbeurt nodig.

- De sportvloer van de gymzaal is aan vervanging toe.

1996/1997

Dezelfde metingen zijn ook verricht voor het seizoen 1996/1997. In het volgende diagram staan de resultaten vermeld.

Tabel 6.4 Kwaliteit van sportcentrum Vredenburg in rapportcijfers (opname: panel juli 1997; technisch oktober 1997)

onderdelen	gebruikerspanel	technische opname
wedstrijdruimte	6.9	6.0
kleed- en wasruimten	6.9	6.0
ontmoetingsruimte	6.3	6.0
sportmaterialen	6.5	6.0
parkeren/fiets	6.8	6.0
omgeving sporthal	7.1	4.0
reiniging/onderhoud	6.8	5.0
beheer/toezicht	6.9	7.0
overall-beoordeling	6.8	5.8
kerncijfer kwaliteit 1997		6.3

De resultaten van de kwaliteitsmetingen wijken nauwelijks af van de eerste meetronde. NOC * NSF scoort alleen lager voor de omgeving van de sport-hal. De gebruikers geven gemiddeld iets lagere cijfers voor de onderdelen wedstrijdruimte, kantine, sportmaterialen en omgeving. Er zijn klachten van de gebruikers over de sportvloer, de ongezellige kantine en de verlichting van zowel parkeerplaats als fietsenstalling.

NOC * NSF constateert dat er geen onderhoud is gepleegd in het afgelopen seizoen. Daardoor worden dezelfde gebrekenesignaleerd als het vorige jaar. In november 1997 zal een verbouwing van start gaan. Het gymlokaal wordt verbouwd tot multifunctionele ruimte; de ontmoetingsruimte wordt verplaatst en er komt een kantoor voor de wijkagent. Gezien deze wijzigingen komen de opmerkingen over het gymlokaal en de nevenruimten te vervallen, en worden de kosten voor het achterstallig onderhoud geraamd op f 142.000,- exclusief BTW. Deze betreffen vooral herstellen van gevel-metselwerk, aanleg mechanische ventilatie en buitenschilderwerk.

6.5 Kernvariabele 'financiën'

In 1993 werd het sportcentrum nog grotendeels door de gemeente beheerd en werd de kantine al door RSVV geëxploiteerd. Uit het financieel overzicht blijkt dat de gemeente over het jaar 1993 een positief resultaat van f 56.373 heeft geboekt. Na de privatisering ontstaat er een financieel exploitatietekort bij de gemeente van f 21.970,- in 1995. Dat is voor een groot deel toe te schrijven aan het verstrekken van de beheersubsidie. Het tekort neemt toe in de volgende jaren. Deze toename houdt sterk verband met verminderde inkomsten uit tarieven. De kosten van verbouwing zijn nog niet in de hier gepresenteerde cijfers over 1997 meegenomen.

Van SBSV zijn alleen de cijfers over 1995 meegenomen. De jaarrekeningen 1996 en 1997 liggen nog ter goedkeuring bij de notaris. Uit de jaarstukken van RSVV valt op te maken dat de uitgaven eerst wat toenemen door een gestegen huurgelden en daarna weer licht dalen vanwege afgenomen gebruik van de accommodatie. Tegelijkertijd daalden de accommodatiegebonden inkomsten van RSVV omdat het kantineresultaat verslechterde. Vanaf 1996 is de beheervergoeding die aan RSVV wordt verstrekt, opgenomen in de boekhouding van de kantine. Doordat het aantal leden van RSVV steeds verder is afgenomen gedurende de onderzoeksperiode verslechterde tevens de algehele financiële huishouding van de club. Die is zorgwekkend te noemen. Het negatieve financieel resultaat van RSVV was in 1995 f 17.235, in 1996 f 3.194 en in 1997 f 9.462. In 1993 was het verenigingsresultaat (inclusief kantine-exploitatie) nog positief, te weten f 12.304.

Tabel 6.5 Contributieniveaus RSVV (in guldens per maand)

	1993/1995	1996	1997	1998
individueel lid	14	16	15	17
gezin	22	25	25	30

Tabel 6.6 Tarieven gymlokaal en spelzaal in guldens

	1993		1995		1996		1997		1998	
	gym	spel	gym	spel	gym	spel	gym	spel	gym	spel
sportclubs	14	29	14,15	29	14,15	30	15	31		32
non-profit	22	43,50	22,20	43,50	22,25	45	23	46,50		48
commercieel	30,80	64	31,10	64	31,15	66	33	68		70,50

Na de verbouwing in 1998 is het gymlokaal opsplitsbaar in drie delen die men apart kan huren. Er zijn drie tarieven, namelijk voor wijkgebonden gebruik (hele zaal: f 24,-), niet-wijkgebonden gebruik (hele zaal: f 36,-) en commercieel gebruik (hele zaal: f 50,-). Huurt men een dagdeel in, dan krijgt men korting op het uurtarief.

Tabel 6.7 Financieel resultaat van sportcentrum Vredenburg in 1993 en 1995

	1993		1995		1996		1997	
	lasten	baten	lasten	baten	lasten	baten	lasten	baten
gemeente	157.369	213.742	201.475	179.505	177.767	110.684	183.106	103.032
SBSV	-	-	29.389	32.000	//	//	//	//
RSVV	39.565	8.233	41.911	5.047	41.412	3.421	34.174	0
totaal	196.934	221.975	272.775	216.552	//	//	//	//

	1993	1995	1996	1997
resultaat	+ 25.041	- 56.223	//	//

6.6 Contextvariabelen

De stichting is van mening dat het sportgebruik van het sportcentrum binnen afzienbare tijd weer zal toenemen omdat zich meer jonge gezinnen vestigen in de wijk.

7 Sporthal Steenwijklaan (Den Haag)

Situatie:

- De sporthal is in het kader van een bredere operatie per 1 september 1992 verkocht aan de Stichting Sporthal Steenwijklaan, die hiertoe is opgericht door de fusievereniging HKV/Ons Eibernest.
- HKV/OE pacht de kantine van de stichting en krijgt dus zelf de meer-opbrengsten.
- De grond wordt door de gemeente aan stichting verhuurd en er is een recht van opstal voor 25 jaar afgegeven (+ 10 jaar verlenging).
- Nuljaar is seizoen 1991/1992.

7.1 Voorgeschiedenis en karakteristiek

De sporthal

De sporthal aan de Steenwijklaan is gebouwd in 1965. De hal valt vooral op door de zwevende, houten vloer die door de sporters enorm wordt gewaardeerd. Bij overname van de hal in 1992, was de boekwaarde volgens de gemeentebegroting 3,5 ton. Een taxatie wees uit dat de hal zo'n drie ton meer waard was. Grootste huurder is HKV/Ons Eibernest. Andere grootgebruikers zijn volleybalvereniging DOS en de NeVoBo (2 avonden gedurende 40 weken).

De vereniging

Korfbalvereniging HKV/Ons Eibernest is een fusievereniging van HKV en Ons Eibernest. De fusie houdt verband met de overname van sporthal Steenwijklaan door de stichting die gelieerd is aan de nieuwe club. Voor de periode van overdracht was het aantal leden van beide clubs behoorlijk gedaald. Ook de prestaties waren eind jaren tachtig sterk afgenomen. De eerste teams behoorden niet meer tot de landelijke top. Vooral Ons Eibernest had het voordeel dat het over een behoorlijk potentieel aan kaderleden beschikte. HKV was een vereniging die in de jaren tachtig in een neerwaartse spiraal verkeerde en om die reden uitkeek naar een partnervereniging om te fuseren. Beide clubs stonden er in het voorbereidingsproces financieel goed voor. Door de fusie is weinig ledenverlies opgetreden, waardoor de club voor korfbalbegrippen een grote vereniging is.

Aanleiding tot privatisering

Twee zaken speelden een rol bij de verkoop van de gemeentelijke sporthal Steenwijklaan:

- de consequenties van het Actieplan Haagse Sportvelden;
- de bezuiniging die is opgenomen in de meerjarenbegroting 1992-1995 in verband met de privatisering van de sporthal.

In verband met de herstructurering van de sportvelden moest een voetbalvereniging verhuizen naar het ADL-terrein, waar onder andere korfbalvereniging Ons Eibernest een aantal velden bespeelde. Omdat in de nieuwe situatie nauwelijks groei van verenigingen mogelijk zou zijn, stelde de gemeente Ons Eibernest voor te verhuizen naar het korfbalterrein aan de Steenwijklaan. Dan zou de daar gevestigde korfbalvereniging HKV het terrein kunnen delen met Ons Eibernest. Aangezien Ons Eibernest al eerder een subsidie-

verzoek had ingediend voor de bouw van een sporthal, ging de club uitsluitend accoord met de verhuizing indien het de sporthal Steenwijklaan kon overnemen. De gemeente zag wel wat in dit voorstel, enerzijds omdat het actieplan daarmee gediend was, anderzijds vanwege de bezuiniging die het zou opleveren. Ook paste privatisering in de lijn van een terugtrekkende overheid. Met de verhuizing van Ons Eibernest naar de Steenwijklaan zouden de financiële consequenties voor het actieplan, en dus voor de gemeente, gunstig zijn. Bovendien zou subsidie voor de bouw van een sporthal niet nodig zijn. Ook vanuit beleidsmatige overwegingen is de verhuizing gunstig, want de terreinen worden 'beter en sportspecifiek benut'. Tot slot worden knelpunten bij huisvesting van andere veldsportclubs opgelost.

Uitgangspunten en voorwaarden

De gemeente Den Haag heeft de volgende condities opgesteld, die tevens in het overnamecontract zijn opgenomen:

- De tariefstelling van aan derden te verhuren uren mag niet onder de gemeentelijke tarieven liggen, en er ook niet meer dan 30% boven liggen.
- De gemeente heeft het eerste recht van terugkoop.
- De stichting i.o. moet vooraf contact opnemen met de gemeente over de gezamenlijke afstemming van de verhuur in verband met de verdelingsvergadering.
- De sportbestemming van de hal blijft te allen tijde gehandhaafd voor de Haagse sport en recreatie.
- De verplichtingen van de gemeente ten opzichte van de pachter worden door de stichting i.o. overgenomen.
- De verhuur aan het onderwijs zal niet door de stichting i.o. worden beperkt of opgezegd.

7.2 Verloop van het privatiseringsproces

Voorbereiding

De onderhandelingen met Ons Eibernest vonden plaats van 1990-1993. Twee onderwerpen stonden hierin centraal:

- de kosten en de condities waaronder de hal kon worden overgenomen;
- de planschadekosten in verband met de verhuizing naar het terrein aan de Steenwijklaan.

Hierover werd overeenstemming bereikt tussen de gemeente en Ons Eibernest, dat tevens de belangen behartigde van HKV. De korfbalclubs stemden tijdens hun druk bezochte ledenvergaderingen in maart 1992 in met:

- een fusie van beide clubs;
- de verhuizing van Ons Eibernest naar het terrein aan de Steenwijklaan;
- de aankoop van de sporthal aldaar door een stichting HKV/O.E. i.o..

Er moesten oplossingen gevonden worden voor de herindeling van de huurroosters van sporthallen omdat er minder ruimte kwam voor derden in sporthal Steenwijklaan. De gemeente en de Haagse Sportraad traden hierbij coördinerend op, langs de gebruikelijke weg van de verdelingsvergadering. Het resultaat was dat enkele verenigingen naar andere sporthallen moesten verhuizen. HKV/Ons Eibernest geeft later aan dat de onderhandelingen met de gemeente zeer moeizaam verliepen. De club schakelde de wethouder in omdat '(...) het oorspronkelijke eindvoorstel van de gemeente nergens op

leek'. Hierop werd het voorstel op voor beide partijen bevredigende wijze aangepast.

De exploitatiestichting betreurt het dat de gemeente na overdracht weinig interesse heeft laten blijken. Na het overhandigen van de sleutel was de gemeente vertrokken. Daardoor waren het de gezamenlijke korfbalclubs die een notaris inschakelden voor het opstellen van een akte, de nutsaken regelden en verzekeringen afsloten. De gemeente leek daardoor alleen geïnteresseerd in het vrijmaken van sportvelden en het vaststellen van financiële randvoorwaarden.

Contract

De sporthal Steenwijklaan is per 1 september 1992 onder de volgende condities verkocht:

- De stichting betaalt f 600.000,- voor overname van de hal, inclusief inventaris. De gemeente reserveert een bedrag van f 200.000,- inclusief BTW in verband met bestaand achterstallig onderhoud. Dit bedrag kan voor dat doel en binnen een tijdsbestek van vijf jaar door de stichting worden besteed.
- Tussen de stichting i.o. en de gemeente is een regeling getroffen voor de (zeer geringe) herverdeling van sporthaluren. Beide clubs maakten al intensief gebruik van de hal. De stichting i.o. houdt rekening met de belangen van de huidige gebruikers en sportbonden. Om de afstemming te regelen zal de stichting i.o. als overlegpartner zitting nemen in de verdelingsvergadering (voor sporthaluren) van De Haagse Raad voor Sport en Recreatie.
- De grond van de sporthal wordt met recht van opstal voor een periode van 25 jaar, met een optie voor verlening met 10 jaar, aan de stichting i.o. verhuurd. In de huurovereenkomst worden standaardvoorwaarden opgenomen.
- De subsidieregeling voor de bouw van een sporthal is niet van toepassing op de overname van sporthal Steenwijklaan. Het subsidieverzoek is derhalve niet meer relevant.
- De sporthalmedewerkers zullen worden herplaatst binnen de gemeentelijke sector Sport en Recreatie.
- De nieuwe exploitant zal voldoen aan de voorwaarden en uitgangspunten, zoals onder 7.1 genoemd.

Verloop 1992-1996

Gemeente

Financieel is de gekozen constructie voor de gemeente gunstig geweest. De hal is verkocht tegen een ideële waarde. Een bedrag voor achterstallig onderhoud was al gereserveerd, en de kapitaallasten vielen weg. Met een budget voor achterstallig onderhoud kan een stichting in vergelijking met de gemeente meer doen. De stichting werkt veel met vrijwilligers en de bank had vanaf het begin vertrouwen in de privatisering en in beide betrokken korfbalverenigingen. Vooral HKV maar ook Ons Eibernest hadden behoorlijk gespaard.

De gemeente geeft aan dat de samenwerking met de korfbalclubs constructief was, maar dat het overleg niet altijd even 'gladjes' verliep.

Omdat de stichting in de nieuwe situatie de verhuur van de hal regelt, is de gemeente het zicht daarop kwijt. Er zijn echter geen signalen dat op dat vlak problemen zijn ontstaan. De stichting is namelijk ook afhankelijk van verhuur aan andere verenigingen.

De gemeente heeft tegenwoordig niet veel contact meer met de fusieclub.

Men treft elkaar tijdens de verdelingsvergadering, waarbinnen geconstateerd is dat het sporthalgebruik over de gehele linie iets is teruggelopen. De gemeente heeft de indruk dat de stichting en vereniging 'het wel redden, maar dat het zeker niet meevalt'. Er is jaarlijks een tekort bij de stichting dat gedekt wordt uit de opbrengsten van de twee kantines (een kantine in de sporthal, en een aangebouwde kantine voor het veldkorfbal). Niettemin acht de gemeente het proces en de resultaten ervan tot nu toe geslaagd. Het positieve effect valt volgens de gemeente voor een groot deel toe te schrijven aan het verenigingskader en vooral aan een paar 'echte verenigingsmensen' die alles voor de goede zaak over hebben. Het gaat hier zowel om ervaren, slimme bestuurders als om kaderleden die zich belangeloos inzetten bij uitvoerende klussen (schilderwerk, bouwklussen etc). Hierdoor is de hal in vergelijking met de oude situatie:

- organisatorisch verbeterd ten aanzien van aansturing beheer en werving huurders;
- aantrekkelijker geworden qua indeling, sfeer, comfort en beter afgestemd op het sportterrein.

Stichting Sporthal Steenwijklaan

HKV/Ons Eibernest heeft ervoor gekozen om de exploitatie onder te brengen in een stichting om zodoende de financiële zaken van accommodatie enerzijds en vereniging anderzijds gescheiden te houden. Dat neemt niet weg dat ook het stichtingsbestuur volledig uit 'korfballers' bestaat. Eén bestuurslid van de stichting heeft ook zitting in het verenigingsbestuur. Het nieuwe verenigingsbestuur is tevens raad van toezicht op het stichtingsbestuur. Het stichtingsbestuur komt elke maand een keer bijeen.

De stichting regelt het beheer en de exploitatie zelf, en maakt daarnaast gebruik van een banenpooler die het sporthaldeel en de kantine schoon maakt. Deze banenpooler beheert tevens de sleutels. Met banenpoolers heeft de stichting nogal wat problemen gehad. De huidige, zesde (!) functioneert zelfstandig en doet zijn werk naar behoren. De stichting huurt de banenpooler van stichting Werkbij, de coördinerende uitleenorganisatie. De Stichting Sporthal Steenwijklaan verzorgt de werkbegeleiding overdag. De kantine wordt door de vereniging gerund. Het feit dat nu opeens OZB betaald moet worden voor zowel eigendom (stichting) als huur (vereniging) wekt bevreemding op. Vanaf 1992 is dat overigens niet gebeurd. De stichting maakt bezwaar tegen de hoogte van de aanslag, niet tegen de verplichting zelf. Er moet trouwens aan meer verplichtingen voldaan worden, zoals de Milieubelasting. Hierdoor is de werkdruk van de administratie toegenomen. De stichting draait de afgelopen jaren met verlies. Een flinke post is de hypotheek van 5,5 ton. Uit die hypotheek op de sporthal is de nieuwe kantine gefinancierd, waardoor de vereniging hypotheekvrij kon blijven.

De stichting kampt met een aantal knelpunten:

- Het onderwijsgebruik is de afgelopen jaren teruggelopen, zonder dat daar enige invloed op kan worden uitgeoefend. In de wijk zijn veel scholen met gymlokalen gevestigd. Die benutten eerst hun eigen accommodatie, net als de gemeente in het kader van buurtsport. Er is dus veel concurrentie voor het daggebruik van de hal.
- Het indoor-korfbalseizoen duurt 20 weken en dat is relatief weinig voor een 'vaste bespeler'. Het is lastig om voor die avonden buiten het korfbalseizoen structurele bezetting te vinden. De georganiseerde sport wil die uren voor een heel seizoen huren. De stichting is dus aangewezen op incidentele verhuur (bijvoorbeeld toernooien en korte zaalvoetbalcompetities), wat veel inspanningen voor werving, organisatie en administratie vergt.
- De weekends zijn slecht bezet: in seizoen 1995/1996 stond de hal 15 weekends leeg. Feestavonden worden er met opzet niet gehouden, vlooiemarkten wel.
- Het dagelijks onderhoud is niet goed geregeld. Op projectbasis lukken de

- zaken nog wel, maar er zou eigenlijk een onderhoudscommissie aangesteld moeten worden die het dagelijks onderhoud afdoende organiseert.
- 'Het gebouw brokkelt langzamerhand af', renovatie en groot onderhoud aan het casco zijn op korte termijn noodzakelijk. Nogal wat voorzieningen, bijvoorbeeld de toiletten, zijn aan vervanging toe en daar is geen geld voor gereserveerd.

De stichting en de vereniging zijn van plan om het vrijwilligerswerk meer aandacht te geven, bijvoorbeeld door het organiseren van feestelijke avonden en door het werk te belonen. Samen tellen zij 140-150 vrijwilligers, wat ruim voldoende lijkt. Omdat er zoveel taken zijn, zal dit werk steeds weer onder de aandacht gebracht moeten worden. Vooral voor de taken die overdag gedaan moeten worden, is het lastig mensen te vinden.

HKV/Ons Eibernest

Door de fusie ontstond een sterker draagvlak voor nieuwe initiatieven en activiteiten. Het knokken voor een eigen hal heeft dit proces versterkt, en dat was hard nodig omdat zowel de verhuizing van Ons Eibernest, de aankoop en exploitatie van de hal en de fusie een groot beroep deed op het vrijwillig kader van beide verenigingen. Ons Eibernest leverde 80% van het kader van de stichting en het nieuwe verenigingsbestuur. Gedurende de winterperiode als de hal intensief gebruikt wordt, draaien leden van HKV/Ons Eibernest mee in een zaalbeheerderssysteem. Daarnaast voeren leden regelmatig onderhoudsklusjes uit.

De fusieclub heeft nu twee kantines, één voor de hal en één voor het veldkorfbal. De hal is door de verbouwing beter afgestemd op de nabijgelegen velden. De 'oude' kantine op het sportterrein doet tegenwoordig dienst als 'spelershome', berging, bestuurs- en redactiekamer. De voormalige kantine in de sporthal is omgebouwd tot keuken en 'klein kantinedeel'. Ook zijn er vier kleedkamers bijgebouwd. Financiering hiervoor kwam grotendeels (namelijk voor een bedrag van 1,5 miljoen gulden) van de gemeente, namelijk in het kader van de verhuisregeling, subsidie voor nieuwbouw en voor wegwerken achterstallig onderhoud. De verenigingen (HKV en Ons Eibernest) bekostigden een deel uit de financiële reserves en door middel van een clubactie.

HKV/Ons Eibernest pacht de kantine in de sporthal voor f 40.000,- per jaar van de stichting. De vereniging is daarmee verantwoordelijk voor de kantine-exploitatie. Door de inzet van verenigingsleden draait de kantine met winst. Desondanks draait de vereniging de laatste drie jaar financieel niet goed. Het afgelopen jaar werd weer wat ingelopen op de tekorten. Ook voor het vlaggenschip van de club, het eerste team, is de nieuwe situatie met een behoorlijke mate van autonomie gunstig. Er kan, hoewel nog steeds binnen bepaalde marges, vaker getraind worden. Wel was het noodzakelijk dat de verlichting werd aangepast voor hoofdklasseniveau. Dat bracht een extra investering met zich mee van f 60.000,-. De fusie bevalt beide verenigingen heel goed. De clubs vullen elkaar aan; de ene is niet door de ander opgeslokt, en er is geen sprake van groepsvorming op basis van clubafkomst. Niettemin is het ledental (na een aanvankelijke stabilisering) de afgelopen twee jaar met 100 leden gekelderde. Maar er zijn in de loop der tijd ook nieuwe leden bijgekomen. Vanaf de fusie zouden er nu netto 40 leden minder zijn. De club telt 400 leden; voor een gunstige stichtings- en verenigingsexploitatie zouden dat er 550/600 moeten zijn. Dan zou de druk op het kader ook minder groot zijn. Leden die bedankten, hadden daar verschillende redenen voor. Sommigen konden zich niet vinden in het 'nieuwe grotere geheel van een fusieclub'. Dat gold meer voor ex-HKV'ers (een relatief kleine club) dan voor voormalige Eibernesters. Het eerste van HKV/Ons Eibernest speelt inmiddels weer op hoog niveau. Dat de club aan de toekomst blijft denken bewijst de investering van een ton in de renovatie van een kunstgrasveld. Daarvoor zijn de contacten met de gemeente weer hervat. De club verhuurt dit veld ook voor tennisdoeleinden.

DOS

Volleybalvereniging DOS is op de maandag- en dinsdagavond in de sporthal Steenwijklaan te vinden. De club speelt er competitiewedstrijden en organiseert er activiteiten voor recreatieve leden. Kritiek op de nieuwe beheerorganisatie heeft het nauwelijks. Er zijn goede afspraken gemaakt met de beheerders. De tarieven zijn iets omhoog gegaan. Omdat de exploitatie van de kantine in handen is van HKV/Ons Eibernest, is de gezelligheid voor DOS er niet op vooruit gegaan.

Verloop 1997/1998

Gemeente

Het probleem met de OZB is opgelost. De belasting heeft (eenmalig) met terugwerkende kracht de OZB-belasting gesplitst. De gemeente betaalt alsnog OZB over de grond, terwijl de stichting OZB betaalt voor het gebruik van de sporthal. Na deze verrekening zal de OZB alleen door de stichting gedragen moeten worden. Dit probleem had voorkomen kunnen worden door in het contract tussen gemeente en stichting niet te spreken van privatisering, maar van exploitatie. Dan was het vooraf duidelijk geweest dat alle eigenaars- en gebruikerslasten voor rekening komen van de exploitant i.c. de stichting.

Wat de huurtarieven betreft loopt de hal aan de Steenwijklaan nog steeds in de pas met de gemeentelijke tarieven. Dit is zo afgesproken en de ervaringen hiermee zijn van beide kanten positief.

De gemeente heeft sinds de privatisering van de hal de Steenwijklaan weinig meer ondernomen op privatiseringsgebied. Alleen sporthal Lindoduin is verzelfstandigd, maar de exploitant draagt daarbij nog wel een vast huurbedrag af aan de gemeente. Overigens is de gemeente zich er van bewust dat niet alleen de beste hallen in aanmerking moeten komen voor verzelfstandiging. Anders blijft men met de slechte hallen zitten.

Stichting Sporthal Steenwijklaan

De begroting is met veel moeite rond te krijgen. Steeds weer doemen er onkostenposten op die niet (te) voorzien zijn. Een voorbeeld hiervan is de aanpassing van de verlichting in de speelruimte van de hal, die volgens de jaarlijkse kwaliteitsmeting van het NOC*NSF niet voldoet aan de eisen. In het verleden is dezelfde verlichting nooit een probleem geweest, ook niet bij internationale wedstrijden. Het aanpassen van de verlichting kost de stichting al gauw zo'n f 4.000,-. Voorts blijken onderhoud en energiekosten zwaar te drukken op de begroting. Het is een mooie, maar oude hal en dat geeft hoge energie- en onderhoudsrekeningen.

Ondanks dat het gebruik van de hal door scholen weer aantrekt, is de vergoeding voor het gebruik door veranderde regelgeving flink gekelderde. Ook dit druk zwaar op de begroting.

De stichting heeft veel tijd en energie gestoken in het aantrekken van nieuwe sportverenigingen. Niet alle sporten kunnen namelijk gecombineerd in de hal plaatsvinden; de bespelingschema's moeten bij elkaar passen. Momenteel staat de hal eigenlijk alleen de weekends gedurende de zomermaanden leeg. Dat is echter voorzien en eigenlijk geen probleem.

De stichting heeft inmiddels de beschikking over twee banenpoolers. Een is er van buiten aangetrokken, de andere is door de stichting zelf aangeleverd (deze persoon was secretaris van de stichting en verzorgt momenteel het sleutelbeheer).

HKV/Ons Eibernest

De vereniging staat nog steeds positief tegenover de privatisering. Het is natuurlijk een luxe dat de vereniging over een eigen sporthal beschikt. Alleen kan de vereniging de huur van de hal niet zelf opbrengen, zodat

verhuur (door de stichting) aan derden noodzakelijk is. Groot voordeel van de privatisering zoals die bij de hal aan de Steenwijklaan heeft plaatsgevonden, is het feit dat alle trainingen nu ook in deze hal gegeven kunnen worden. Voorheen vonden de wintertrainingen plaats in diverse hallen in Den Haag. Het gereis door de stad is hiermee dan ook afgelopen.

De door de vereniging gepachte kantine trekt een zware wissel op de leden van HKV/OE. Gemiddeld moet er 60 uur in de week barbezetting gezocht worden. Door een langzaam slinkende groep vrijwilligers wordt dit steeds moeilijker. Opgepast moet worden dat er, door het ontbreken van animo voor extra bardienst, geen ruimte meer bestaat voor extra clubactiviteiten. Verder vinden er in de hal steeds meer toernooien plaats en weten verschillende organisaties steeds beter de hal te vinden. Dit leidt allemaal tot meer barbezetting. Overigens beseffen zowel het bestuur als de leden dat het draaien van bardiensten 'de prijs is die betaald moet worden' voor de luxe van een eigen sporthal. Helaas voor de vereniging is de situatie nog niet dusdanig dat de pacht prijs van de kantine omlaag kan gaan. Daarvan is pas sprake als het goed gaat met de stichting.

De buitenvelden (gras) zijn - buiten de privatisering om - door de gemeente vervangen door kunstgras. Het kunstgrasveld is op verzoek van de vereniging tevens geschikt gemaakt voor tennis. Daarmee heeft de vereniging vier tennisbanen in eigen beheer. Het verhuur van de banen vindt momenteel vooral in de avonduren plaats, maar steeds meer tennissers willen ook graag overdag gebruik kunnen maken van de velden.

Voor de 'exploitatie' van het tennisdeel heeft de vereniging de beschikking gekregen over een Melketier, die door de gemeente is toegewezen.

4 DOS

Volleybalvereniging DOS is nog steeds een vaste bespeler van de hal.

Behalve de wens tot eigen kantinebeheer op de speel- en trainingsavonden is er voor DOS de afgelopen twee jaar weinig veranderd in het kader van de privatisering.

7.3 Kernvariabele 'gebruik'

In het seizoen 1991/1992 telt de korfbalverenigingen HKV en OE ieder //?// respectievelijk //?// leden. Het ledental van HKV/OE in het eerste meetjaar (seizoen 1995/1996) bedraagt 351 leden (ledenlijst augustus 1995). In het seizoen 1996/1997 telt de vereniging 357 leden en het jaar daarop 349 leden. Er is dus sprake van een redelijk constant ledenaantal.

Het seizoen 1991/1992 wordt als nuljaar voor de privatiseringsoperatie aangemerkt. Voor zover in de gemeentelijke administratie nog valt na te gaan, is de sporthal in dat seizoen in totaal 2.180 uur verhuurd geweest. In 1992/1993 is het gebruik gestegen tot 2.865 uur. De verhuurregistratie voor het seizoen 1995/1996 vermeldt dat de sporthal 2.026 uur verhuurd is geweest. In het seizoen 1996/1997 komt de verhuur op 3.345 uur en in 1997/1998 op 3.399 uur. Deze forse toename valt bijna geheel toe te schrijven de gebruikersgroep onderwijs in casu het Hofstad-College, die met ingang van seizoen 1996/1997 de hal is gaan huren voor 9 uur per dag gedurende 43 weken.

In de navolgende tabel is het aandeel van de diverse gebruikersgroepen in het nuljaar (1991/1992) en de drie andere meetjaren weergegeven.

Tabel 7.1 Gebruik van sporthal Steenwijklaan in klokuren per seizoen

gebruikers	1991/1992	1995/1996	1996/1997	1997/1998
verenigingen	11 72	503	576	634
sportbonden	16	761	774	757
gemeente	228	46	0	27
particulier	104	68	44	26
bedrijven	20	93	9	11
onderwijs	640	555	1942	1944
overig	0	0	0	0
kerncijfer	2 180	2026	3345	3399

7.4 Kernvariabele 'kwaliteit'

1995/1996

In juni 1996 is een gebruikerspanel van 25 personen geselecteerd uit het ledenbestand van de korfbalvereniging HKV/Ons Eibernest (20 personen) en de volleybalvereniging DOS (5 personen). Over het geheel genomen waar-deren de gebruikers de sporthal met een rapportcijfer van 7.2, waarbij opvalt dat de DOS-leden een iets lagere beoordeling geven (6.8) dan de HKV/OE-leden (7.3). De gebruikers van sporthal Steenwijklaan zijn over-wegend tevreden. Kritische kanttekeningen worden gemaakt op de volgende punten:

- De leden van Ons Eibernest waarderen de vloer van de sporthal verschillend: sommige spelers vinden de vloer te glad terwijl andere gebruikers juist opmerken tevreden te zijn over de vloer.
- De fietsenstalling laat volgens de gebruikers te wensen over. Zowel de capaciteit als de ligging van de stalling wordt onvoldoende geacht: er zijn te weinig fietsenrekken, de stalling ligt teveel uit het zicht en is onbewaakt. Er zijn in het verleden vaak fietsen gestolen.
- De meeste leden van Ons Eibernest hebben een voorkeur voor de grote kantine, enkele leden vinden de kleine kantine gezelliger.
- Opvallend is de onvoldoende die door DOS-leden is toegekend aan de kleedruimtes. De kleedruimtes en toiletten vindt men verouderd en niet altijd even schoon. Er wordt ook geklaagd over stank (rioollucht) in de douches en toiletten. Tevens is de watertemperatuur van de douches slecht geregeld: het water is vaak te heet of te koud.

In dezelfde periode is door de sporttechnische adviseurs van NOC*NSF een kwaliteitsopname gemaakt van sporthal Steenwijklaan. De overall-kwaliteit is beoordeeld met het rapportcijfer 5.8. De kosten voor onderhoud worden geraamd op circa f 329.000 (exclusief BTW). Hierbij worden de volgende opmerkingen gemaakt:

- De buitenzijde van de sporthal verkeert in zeer slechte staat. Het metselwerk vertoont op verscheidene plaatsen scheurvorming en het voegwerk is op enkele plaatsen uitgesleten. De dakbedekking dient vervangen te worden en het buitenschilderwerk heeft een onderhouds-beurt nodig.
- De kleed- en wasruimten zijn verouderd en met name het tegelwerk en het sanitair is aan vervanging toe.
- In de wedstrijdruimte ligt een houten vloer die in goede staat verkeert.
- Uit de verlichtingsmeting blijkt dat de lampen aan vervanging toe zijn.
- De ontmoetingsruimte/kantine die enkele jaren geleden is aangebouwd voldoet aan de gestelde eisen.

In het onderstaande diagram is de kwaliteit van diverse onderdelen van de sporthal weergegeven, zoals die door het gebruikerspanel en door de adviseurs is beoordeeld.

Tabel 7.2 Kwaliteit van sporthal Steenwijklaan in rapportcijfers (opname: juni 1996)

onderdelen	gebruikerspanel	technische opname
wedstrijdruimte	7,5	5,0
kleed- en wasruimten	6,4	6,0
ontmoetingsruimte	7,9	7,0
sportmaterialen	7,7	6,0
parkeren/fiets	7,0	5,0
omgeving sporthal	7,5	5,0
reiniging/onderhoud	6,7	5,0
beheer/toezicht	7,5	7,0
overall-beoordeling	7,2	5,8
kerncijfer kwaliteit 1996		6,5

1996/1997

Voor het seizoen 1996/1997 zijn dezelfde kwaliteitsmetingen verricht. De resultaten hiervan zijn als volgt.

Tabel 7.3 Kwaliteit van sporthal Steenwijklaan in rapportcijfers (opname: gebruikers juli 1997, technisch oktober 1997)

onderdelen	gebruikerspanel	technische opname
wedstrijdruimte	7,7	6,0
kleed- en wasruimten	6,6	6,0
ontmoetingsruimte	7,8	7,0
sportmaterialen	7,7	6,0
parkeren/fiets	7,2	5,0
omgeving sporthal	7,1	5,0
reiniging/onderhoud	6,6	5,0
beheer/toezicht	7,1	7,0
overall-beoordeling	7,2	5,9
kerncijfer kwaliteit 1997		6,6

De leden van DOS en HKV Ons Eibernest zijn iets tevredener over de accommodatie dan vorig jaar.

- De leden van Ons Eibernest zijn over de hal en parkeergelegenheid iets positiever, evenals over de douche- en kleedruimten (allen +0.2). Ondanks dat de douche- en kleedruimten zijn geveerd en schoongemaakt, vindt men nog steeds dat ze niet echt schoon en netjes zijn. Over de omgeving van de accommodatie (vanwege woningbouw) en over het beheer en toezicht is men iets minder tevreden dan vorig jaar. De parkeervoorziening voor auto's krijgt iets meer waardering dan die

voor de fiets.

- De leden van DOS hebben dit jaar een beter cijfer over voor de parkeer-voorzieningen en de reiniging/schoonmaak (beide +0.6), evenals het beheer en toezicht (+0.3). Ook de waardering voor de douche- en kleedruimten valt hoger uit (+0.2). Maar ondanks dat er meer wordt schoon-gemaakt, stinkt het er nog steeds. Iets achteruitgegaan vinden de gebruikers de sportmaterialen (-0.4).

De technische beoordeling van NOC*NSF is nagenoeg identiek aan die van 1996. Alleen het onderdeel 'wedstrijdruimte' is in de beoordeling hoger uitgevallen: 6.0 in plaats van 5.0 het jaar ervoor. Dit komt door een betere verwarming in de hal (elektrische stralingspanelen in plaats van gaskachels) en het vervangen van de elektrische bedrading in onder andere de wedstrijdruimte. Verder is er een nieuwe schakelkast voor de verlichting in de wedstrijdruimte aangebracht. De lampen voor de wedstrijdruimte zullen het komend jaar vervangen worden. Voor de overige ruimten is er niets veranderd ten opzichte van het jaar ervoor.

7.5 Kernvariabele 'financiën'

Tabel 7.4 Contributie HKV/OE per maand (ongewijzigd gedurende de drie meetjaren)

senioren	30,00
juniores	21,00
aspiranten en pupillen	15,00
welpen	5,00
recreanten	9,50
verenigingsleden	15,00
kaderleden	7,50
donateur	30,00 tot 90,00

Tabel 7.5 Tarievenstructuur (in guldens per uur)

	1992/1993	1995/1996	1996/1997	1997/1998
HKV/OE	40,00	45,00	45,00	45,00
bonden/overige verenigingen	52,50	62,00	82,00	83,00
scholen	75,00	80,00	eenheidsprijs*	42.000,00
bedrijven	68,00	100,00	110,00	110,00

* De eenheidsprijs voor scholen is gebaseerd op een gebruik maandag tot en met vrijdag van 08.00 uur tot 17.00 uur voor een heel schooljaar.

Tabel 7.4 Financieel resultaat van sporthal Steenwijklaan (in guldens)

	1991/1992		1995/1996		1996/1997	
	lasten	baten	lasten	baten	lasten	baten
gemeente	288.220	158.080	0	1.875	0	1.875
stichting	0	0	152.925	162.342	170.208	177.533
HKV/Ons Eibernest	0	0	68.023	122.709	68.390	139.107
totaal	288.220	158.080	220.948	286.926	238.598	318.515

	1991/1992	1995/1996	1996/1997
kerncijfer financiën	-130.140	65.978	79.567

In 1991/1992 was de sporthal Steenwijklaan nog geheel in gemeentelijke handen en werd de kantine aan een particuliere exploitant verpacht. Volgens een financieel overzicht uit die tijd bedroeg het gemeentelijk exploitatietekort in 1990 in totaal f 130.140. HKV en Ons Eibernest waren in die tijd nog aparte verenigingen en de Stichting Sporthal Steenwijklaan bestond uiteraard nog niet.

In 1995/1996 en 1996/1997 zijn er geen uitgaven meer door de gemeente gedaan ten behoeve van de sporthal Steenwijklaan, en bedragen de inkomsten uit grondverhuur f 1.875. De stichting heeft beide seizoenen met een positief saldo van f 9.417 respectievelijk f 7.325 afgesloten. De vereniging HKV/OE heeft inzake de sporthal een positief resultaat van f 54.686 respectievelijk f 70.717 geboekt (netto-inkomsten uit de kantine minus huur en pacht). Het gezamenlijke financiële resultaat inzake de exploitatie van de sporthal Steenwijklaan was in 1995/1996 f 65.978 en in 1996/1997 f 79.567. Dit positieve resultaat is vooral toe te schrijven aan de winst uit de kantineomzet.

Ten tijde van de overdracht van de sporthal zijn de kosten voor achterstallig onderhoud begroot op f 268.000 (inclusief BTW). Door de gemeente is destijds een bedrag van f 200.000 (inclusief BTW) gereserveerd ter dekking van de kosten voor achterstallig groot onderhoud. Door adviseurs van NOC*NSF worden de onderhoudskosten in juni 1996 en in oktober 1997 geraamd op een bedrag van f 329.000 (exclusief BTW).

7.6 Contextvariabelen

Korfbal is vanaf het begin van de jaren in populariteit gedaald. Het gezamenlijke ledental van de verenigingen die bij de landelijke bond (en voorheen bonden) zijn aangesloten, daalde van 1981 tot 1992 met 15.000 tot 93.000. Van 1992 tot 1996 is dit aantal constant gebleven. De daling is vooral toe te schrijven aan het feit dat in de jaren tachtig steeds minder junioren zich aanmelden bij een korfbalvereniging. De laatste jaren doen er weer wat meer jongeren aan korfbal. Dit proces heeft zich in grote lijnen ook in Den Haag bij de betrokken verenigingen voorgedaan. De vergrijzing van de wijk waarin de hal zich bevindt draagt er toe bij dat het wervingsgebied voor nieuwe leden steeds groter wordt, zelfs tot (ver) buiten Den Haag.

8 Sporthal ASACOV (Nijmegen)

Situatie:

- Per 20/8/91 is het beheer en kleinschalig onderhoud van sporthal Neerbosch voor 10 jaar overgedragen aan ASACOV BV. De sporthal is door een scheidingswand in drie sportzalen te delen.
- Rekeningjaar 1990 (seizoen 90/91) is het nuljaar en rekeningjaar 1995 (seizoen 95/96) het eerste meetjaar.

8.1 Voorgeschiedenis en karakteristiek

De sporthal

Sporthal ASACOV heette tot oktober 1991, toen de hal werd geprivatiseerd, nog 'Neerbosch', naar de wijk waarin het gebouw staat. De hal is gebouwd in het midden van de jaren zeventig. Sinds de privatisering wordt de hal 's avonds en in de weekends nagenoeg geheel gebruikt voor de volleybalsport, met name door VoCASA en de volleybalbond.

De vereniging

VoCASA is in 1989 ontstaan uit een fusie van drie volleybalverenigingen: Avanti (een studentenclub), Amigos (met hoofdzakelijk jeugd) en Smash '68 (een echte competitieclub). De jonge club wilde één centrale accommodatie die tevens geschikt zou zijn voor topvolleybal. Tot de privatisering maakten zij van verschillende sporthallen gebruik.

VoCASA is vanaf 1991 gegroeid in ledental. Daarna heeft de groei licht doorgezet. In 1989, bij de totstandkoming van de fusie, telde de club 400 à 450 leden. Dat zijn er in 1995 550-600. Opvallend is dat het verloop wel wat groter is geworden. Er zijn vaker leden kortstondig lid, voor slechts enkele jaren. Dit lijkt verband te houden met het feit dat nogal wat studenten lid worden die na beëindiging van hun studie weer bedanken omdat zij elders komen te werken. De laatste jaren worden er ook asielzoekers lid. Het is vooral de recreatie-afdeling die is gegroeid.

Aanleiding tot privatisering

Op het moment dat er voorstellen moesten komen over privatisering van sportaccommodaties, zat de afdeling S & R in een diep dal. Er waren inmiddels diverse bezuinigingsrondes achter de rug. De gemeente zat financieel in het slop: een artikel 12-status lag op de loer. De afdeling S & R was kwetsbaar. Er was geen leiding meer en ook de eenheid in de afdeling ontbrak. Kortom, het was bestuurlijk en ambtelijk eenvoudig om het mes juist in die afdeling te zetten.

De gemeente was in eerste instantie sceptisch over overdracht van beheer en toezicht. VoCASA liet haar oog vallen op de sporthal in Meihorst, waar al een deel van haar activiteiten plaatsvond. Dit was onmogelijk omdat de gemeente vast zat aan haar personele verplichtingen aldaar. Bovendien waren daar het schoolbelang en het belang van de hal voor wijkbewoners groter. De discussie versnelde nadat de beheerder van sporthal Neerbosch overleed. Hoewel VoCASA haar leden uit de hele stad betrok, was de club niet direct voor de keuze van Neerbosch. De meeste leden kwamen uit het

zuiden van Nijmegen, terwijl Neerbosch in west ligt. Maar er was niet veel te kiezen. De gemeente stond nu voor de taak om de herstructurering in goede banen te leiden. VoCASA wilde eigenlijk wel. Dat betekende dat de basketbalclubs van Neerbosch naar Meihorst moesten verhuizen. In Meihorst werd langs die weg basketbal 'geclusterd', in Neerbosch volleybal. De financiële schuldenlast (betalingsachterstand huur) van de verenigingen werd gesaneerd. Overige verenigingen en sportgroepen uit Neerbosch werden overgeplaatst naar sporthal Horstakker.

De gemeente had slechte ervaringen met de pachter van de kantine die op het moment van overdracht de kantine exploiteerde. Er waren veel klachten over deze man: matig assortiment consumpties, slechte openingstijden, louche rondhangende figuren. Hoewel de pachtsom laag was, had de exploitant een schuld bij de gemeente opgebouwd.

Uitgangspunten en voorwaarden

VoCASA moest met een aantal aspecten rekening houden. Het onderwijsgebruik van twee scholen dat terugliep moest worden voortgezet. De rijksvergoeding hiervoor werd overgemaakt naar de nieuwe exploitant. De gemeente bevoorschot de onderwijsvergoeding maandelijks. Bij afname van het schoolgebruik werden de gederfde inkomsten gecompenseerd door de gemeente. Ook voor sportgroepjes uit de omliggende wijk moest plaats blijven. De vrijdagavond bleef bestemd voor badmintonclub Deto. Een paar allochtone sportgroepjes werden verplaatst. De kantine werd een zaak van de nieuwe exploitant.

De overdrachtsvoorwaarden zijn door de gemeente als volgt geformuleerd:

- Het beheer wordt volledig overgedragen aan VoCASA voor een huur van f 1,- per jaar;
- Het contract met de pachter van de kantine wordt beëindigd;
- Het onderwijsgebruik wordt op basis van de huidige intensiteit gegarandeerd, waarvoor een aflopende garantie aan VoCASA voor onderwijsrevenue geldt;
- Ook het gebruik door wijkvereniging DETO (badminton) wordt voortgezet, terwijl voor de andere gebruikers naar een zo goed mogelijk alternatief wordt uitgekeken;
- De gemeente besteedt f 30.000,- aan aanpassingen in de hal voor volleybal en trekt f 25.000,- uit om de initiële kosten van verbouwing en inrichting van de kantine te dekken. Voor de dit laatste is de gemeente tevens bereid garant te staan voor een geldlening van VoCASA van f 200.000,- onder voorwaarde van een sluitende exploitatie;
- De kosten van nader vast te stellen vormen van groot onderhoud en eventuele kosten als gevolg van calamiteiten komen voor rekening van de gemeente;
- Zodra de taakstellende bezuiniging van f 100.000,- is bereikt, zullen de daarboven vrijvallende middelen (kapitaallasten) worden gereserveerd voor de instandhouding van de sporthal;
- De feitelijke overdracht vindt plaats met ingang van seizoen 1991/1992.

8.2 Verloop van het privatiseringsproces

Een nogal onstuimige ambtelijke en politieke besluitvorming over privatisering van sportaccommodaties heeft duidelijk zijn sporen achter gelaten in het privatiseringsproces van sporthal Neerbosch (later ASACOV). Buiten medeweten van de sportwereld werd onder de druk van een bezuinigingstaakstelling voor de sportsector eerst een raadsbesluit genomen. Pas toen dat besluit was genomen, werden de clubs ingelicht. Vervolgens

moest er worden onderhandeld over allerlei voorwaarden. Uiteindelijk heeft het een jaar geduurd voordat een beheerovereenkomst kon worden gesloten. De verhouding tussen de gemeente en de vereniging was toen ernstig verstoord. De club wilde het onderste uit de kan en huurde NOC*NSF in als extern adviseur. Hoewel de relatie tussen de gemeente en de vereniging de laatste tijd weer is verbeterd, kan deze tijdens het eerste onderzoeksjaar (1996) nog niet als optimaal voor een goede samenwerking worden gekenschetst.

Vorbereiding

De besprekingen tussen VoCASA en de gemeente hebben zeer lang geduurd. De afdeling S & R had de politiek al allerlei toezeggingen gedaan. VoCASA kwam met een aantal harde eisen. Na het raadsvoorstel zijn er heel veel gesprekken gevoerd. Zowel vanuit politieke hoek, als door de sportclubs en de pers werd er veel druk uitgeoefend op de ambtenaren. Gesuggereerd werd dat 'ze er niet aan wilden'. Volgens de ambtenaren werd de politiek gebruikt door de sportwereld. De afdeling S & R was intern verdeeld. Reorganisaties en bezuinigingen hadden duidelijk hun sporen achtergelaten. Er was nog maar één beleidsmedewerker sport over. Het raadsvoorstel was door een 'vrijgemaakt persoon', die niet tot de afdeling S & R behoorde, opgesteld. Daardoor kon er weer enige structuur in worden aangebracht. Later kwam deze persoon in het bestuur van de exploitant ASACOV BV terecht.

Hoewel de pachter eigenlijk al weg had gewild, speelde hij het hoog op toen hij hoorde van de overdracht. Dit liep uit op een hoge afkoopsom van de gemeente. Want VoCASA wilde in geen geval in zee met de pachter van de gemeente. Ook VoCASA moest (onderhands) een dwangsom aan de pachter betalen. ■

Contract

Voor het uitwerken van de beheerovereenkomst werd gebruik gemaakt van het 'model Voorburg'. Er volgden verdere besprekingen met de chef beheer en onderhoud en er werd een inventarisatie gemaakt van de bouwkundige staat en inrichting van de sporthal.

De beheerovereenkomst moest duidelijkheid verschaffen over de taakafbakening tussen de gemeente en exploitant ASACOV BV. van beide kanten was er wantrouwen. De gemeente was op dit terrein nog 'een groentje'. Er was geen sprake van constructieve samenwerking. Bij de gemeente waren er ook emotionele gevoelens in het geding: 'we raken een hal kwijt'. VoCASA had inmiddels een heel netwerk van contactpersonen en regelaars om zich heen verzameld. Zodoende konden er gemakkelijker zaken worden gedaan. Piet Heijnen, bestuurslid van VoCASA en directielid van ASACOV BV, was in deze fase voorzitter van VoCASA, werkbegeleider Werkvoorzieningen bij Gemeentewerken en voorzitter van district Rijn, Maas en Waal van de NeVoBo.

Voor het uitwerken van de beheerovereenkomst maakte ASACOV BV gebruik van de diensten van NOC*NSF. Deze externe adviseur gaf aan welk achterstallig onderhoud nog door de gemeente moest worden verricht. Achteraf kan gesteld worden, dat dit voor het opstellen van de beheerovereenkomst had moeten gebeuren. Ook de beheerovereenkomst had er eigenlijk voor het raadsvoorstel moeten liggen. De wensen inzake vervanging en onderhoud hadden betrekking op het inrichten van een krachthonk, het aanbrengen van een extra volleybalveld, het in bedrijf blijven van de vouwvelden (vooral vanwege het onderwijsgebruik), het vernieuwen van de

douche- en kleedruimten en het bouwen van een nieuwe kantine. Aan de meeste wensen is gehoor gegeven. De beheerovereenkomst is achteraf gezien veel te gedetailleerd. Er zijn wel tien voorlopige versies verschenen.

Voor de sporthal is ASACOV BV dus het aanspreekpunt van de gemeente. ASACOV BV is verantwoordelijk voor het klein onderhoud en de exploitatie (verhuur) van de hal. Schoonmaak en in pandig onderhoud (waaronder de lift) zijn voor rekening van ASACOV. Verder verzorgt ASACOV de gehele inventaris.

Verloop 1991-1996

Het belang van ASACOV BV en VoCASA is om de hal zo gunstig mogelijk te exploiteren, zodat ook de club er goed onder kon gedijen. Dat ASACOV BV zoveel mogelijk competitiewedstrijden, selectietrainingen en toernooien in haar sporthal wilde houden, werd door veel andere volleybalclubs niet altijd in dank afgenomen. Ook de gemeente had hier weinig baat bij. Hierdoor waren andere gemeentelijke hallen minder goed bezet. Omdat VoCASA zelf goed vertegenwoordigd is in de regionale bond en goede contacten met de NeVoBo heeft, lukte dit eenvoudig.

Sinds de overdracht van taken zijn de verhoudingen tussen gemeente en exploitant genormaliseerd en is de onderlinge sfeer verbeterd. Het contract loopt tot 2002 en beide partijen willen er het beste van maken. Er is halfjaarlijks een overleg tussen de afdeling S & R en ASACOV BV. Eén keer per jaar is er overleg tussen de gemeente en VoCASA. Voor het achterstallig onderhoud is een meerjarenplanning opgesteld. Het groot onderhoud aan de buitenkant van de hal valt onder gemeentelijke verantwoordelijkheid.

ASACOV BV wil alles liefst zo snel mogelijk gedaan hebben, maar dat kan niet altijd worden gewaarborgd door het gemeentelijk apparaat. Zo staan nog op de nominatie voor een opknapbeurt c.q. vervanging: de sportvloer, de gevels, het dak, schilderwerk en de kozijnen. Onder groot onderhoud vallen verder ook de verlichting en de belijning.

De kantine wordt niet door ASACOV BV zelf geëxploiteerd. ASACOV BV kon onmogelijk een beroep doen op de al druk bezette kaderleden van de club. Leden van VoCASA hebben ook aangegeven dat bardienst soms wel leuk kan zijn, maar dat het animo gering is als men voor andere clubs de bar draaiende moet houden. Om die reden heeft men de kantinewerkzaamheden uitbesteed aan een pachter, te weten een gepensioneerd echtpaar. ASACOV BV heeft de gehele inboedel en alle noodzakelijke vergunningen, verzekeringen en belastingen gefinancierd en in eigendom. De achterliggende gedachte is, dat bij vertrek van de huidige pachter niets aangeschaft of uitbetaald hoeft te worden. De pachter investeert dus niets; ook geen exploitatielasten, behalve schoonmaakmiddelen. De pacht levert ASACOV BV geld op. Wanneer ze het zelf zouden exploiteren, leverde het hun hoogstwaarschijnlijk het dubbele op. ASACOV BV vindt echter dat deze meerinkomsten niet opwegen tegen de daarvoor vereiste tijdsinvestering. De kantine moet door de week namelijk open zijn van 17.00 uur tot 01.00/02.00 uur en in het weekend van 09.00 tot 02.00 uur. De kantinepachters openen en sluiten elke dag de hal. De overeenkomst heeft een looptijd van 5 jaar. Er is een nieuw contract in de maak voor de komende 3 jaar.

Het beheer van de hal heeft de BV veel werk opgeleverd. Het meeste is administratief en financieel van aard. Verhuur en onderhoud geven veel extra (regel)werk. De BV maakt gebruik van twee medewerkers die via voordelige banenpool- en JWG-regelingen in loondienst zijn bij VoCASA. Non-profitinstellingen zoals sportverenigingen kunnen deze krachten inhuren

bij stichting Uitzicht voor f 4.000,-. De één is in de hoedanigheid van secretaris van VoCASA en ASACOV BV aangesteld als administratief medewerker. De ander, een JWG'er, doet het technisch uitvoerend beheer sinds 1 maart 1996.

ASACOV BV vraagt uitsluitend aan leden van VoCASA om iets te doen aan het onderhoud van de hal. Veel klusjes worden opgespaard om daar in de kerst- en zomervakantie iets aan te doen. Vlak daarvoor wordt een oproep gedaan aan de leden. Daar komen dan slechts twee of drie vrijwilligers op af. Twee vaste (gepensioneerde) vrijwilligers doen veel technisch werk, zoals schilderen en het ophangen van reclameborden.

De verhuur van de hal loopt goed. 's Avonds en in de weekends is de hal steeds vol. Van begin juni tot half augustus is de hal gesloten. De bezetting komt onder druk te staan vanwege piekuren enerzijds (iedereen wil het begin van de avond de hal huren) en de topsport van VoCASA anderzijds. Het eerste herenteam is in seizoen (95/96) kampioen geworden en zal in de hoogste landelijke divisie gaan uitkomen. Zij willen (en moeten) meer gaan trainen. Daar is echter geen ruimte voor.

De privatisering heeft ook effect gehad op het sportgebruik in andere hallen. Zo is gebleken dat voor het wijk sportgebruik in de sporthal De Horstakker geen plaats meer is omdat daar basketbalclubs zijn geconcentreerd. Hoewel de hallen vaak overdag goeddeels leegstaan, is er in de avonduren en weekends geen plaats meer vrij. Voor de scholen heeft het geen consequenties omdat zij de hal overdag moeten gebruiken tegen een gangbaar onderwijstarief. Van het onderwijs worden dan ook geen klachten vernomen.

De afdeling S & R is nalatig geweest in het overbrengen van informatie inzake beheeroverdracht naar andere gemeentelijke diensten. Dit had gevolgen voor de nieuwe wijze van beheer en verhuur. In plaats van de afdeling S & R was immers ASACOV BV klant geworden van andere gemeentelijke diensten, zoals het energiebedrijf.

Anno 1996 zijn er drie vraagstukken die op korte termijn opgelost dienen te worden:

- 1 VoCASA wil graag een goede nieuwe vloer, een zogenaamde 'zwevende kunstvloer'. Dat zou ook passend zijn bij hun ambities om topvolleybal naar Nijmegen te halen. NOC*NSF heeft als externe partij een keuringsrapport opgesteld, waaruit blijkt dat vervanging noodzakelijk is. De uitkomst daarvan wordt door de gemeente aangevochten. Volgens de gemeente komt de vloer (een 10 mm vloer) voor verbetering in aanmerking. Een nieuwe is onnodig, wel dient een 'facelift' te worden uitgevoerd. Volgens VoCASA zou de vloer al in 1995 vervangen moeten worden. De club wil meebetalen aan vervanging.
- 2 De gemeente bracht in 1995 voor het eerst onroerend zaakbelasting (circa f 3.500,-) in rekening bij de huurder/gebruiker. Die weigert dat te betalen, en stelt dat de gemeente dit ook niet in rekening brengt bij andere huurders van sportaccommodaties. De gemeente geeft aan dat men de eerste jaren geen rekeningen heeft vertuurd aan ASACOV BV omdat men het 'vanzelfsprekend vond dat ze het gebruikersdeel gewoon uit zichzelf zou betalen'. De gemeente heeft al te kennen gegeven de belasting over de voorgaande jaren, na overdracht dus, kwijt te schelden. ASACOV BV houdt echter voet bij stuk en laat het op een kort geding aankomen.
- 3 Winkeliers doen regelmatig hun beklag over het toegenomen gebruik van het door hen gefinancierde parkeerterrein, dat bedoeld was voor het winkelend publiek van het overdekte winkelcentrum. Dit terrein grenst

direct aan de sporthal, en wordt vooral bij competitiewedstrijden en toernooien intensief benut. Vooral bij toernooien is het een chaos vanwege de bussen die er dan staan. Hoewel de winkeliers zich steeds coulant hebben opgesteld, is voor hen de maat inmiddels vol.

De hal moet op een aantal punten verbeterd worden. Gedacht wordt aan het vernieuwen van de bar en het uitbouwen (en eventueel verplaatsen) van het krachthonk. Nu wordt het krachthonk alleen aan VoCASA verhuurd. Vanaf volgend jaar moet dat ook voor derden mogelijk zijn.

ASACOV BV

Bij directievergaderingen van ASACOV BV gaat het alleen over beheer en exploitatie van de hal, en niet over de volleybalvereniging VoCASA, tenzij het de huur van de hal betreft. Hoewel de directieleden ook bestuursplaatsen innemen van VoCASA, hebben zij duidelijk verschillende rollen in beide organisaties. Zij vinden het alleen maar handig om van beide op de hoogte te zijn. De aandelen van ASACOV BV zijn ondergebracht in een stichting die achteraf controle uitoefent op het beleid van de BV. In het stichtingsbestuur zitten drie leden van VoCASA en twee externen, waaronder een medewerker van NOC*NSF. Het bestuurslid facilitaire zaken van VoCASA onderhoudt contacten met de stichting.

ASACOV BV hanteert het principe dat 'vaste klanten' bij uren-toewijzing voorrang hebben boven incidentele huurders. Met de vaste huurders is er jaarlijks een overleg in maart. Daarin wordt alvast besproken welke uren men het volgend seizoen wil hebben. Ook komen eventuele knelpunten aan de orde. De BV stelt de hal tevens beschikbaar aan evenementen en incidentele manifestaties, zoals een rommelmarkt en de vierdaagse van Nijmegen (als slaap- en verzorgingsplaats).

ASACOV BV is van mening dat het regelen met de gemeente vaak zo moeilijk gaat, en dat sommige opknabbeurten provisorisch zijn verricht (voorbeeld: de radiator van de verwarming). Er is een aantal ongemakken die onder verantwoordelijkheid van de gemeente vallen:

- de kachel is kapot;
- men hoort steeds vaker klachten over de douche- en kleedruimte die dringend aan een opknabbeurt/vernieuwing toe zijn;
- veel kozijnen zijn aan vervanging toe.

De exploitant heeft het gevoel dat het steeds moet 'bedelen' bij de bedrijfs-leider van de gemeente. Volgens ASACOV BV geeft de gemeente tot nu toe steeds de voorkeur aan 'haar eigen accommodaties'. Deze inhaalrace heeft de gemeente aan zichzelf te danken omdat zij de hallen in de jaren zeventig en tachtig goeddeels heeft verwaarloosd. ASACOV BV heeft ook van die inhaalslag geprofiteerd, bijvoorbeeld via verbeterde verlichting, een opknabbeurt aan de buitenkant en van de verwarming.

Ondanks deze kritiek is ASACOV BV tot op heden tevreden over het privatiseringsproces. Toch zou men liever wat meer begrip van de gemeente willen hebben. Daarnaast zou de gemeente de beheerovereenkomst beter moeten naleven. Een probleem blijft de beperkte ruimte in de hal voor berging, kleedkamers, het krachthonk en bestuursruimte. Men zou het liefst willen uitbreiden. Waar straks een tribune moet komen, is ook nog onduidelijk.

De directie wil zich sterker maken om de hal overdag te verhuren. Men denkt aan tennis. Er wordt een folder uitgegeven. ASACOV BV vindt dat zij

flexibel omspringt met het beschikbaar stellen van de hal. Er is geen bureaucratie en doet zijn best om klanten het naar de zin te maken, zoals bij een afscheidsfeest van een luchtmarinekorps voor 800 toeschouwers wat logistiek gezien geen kleinigheid was. De BV wil de exploitatie verbeteren door de uren overdag te slijten aan specifieke doelgroepen (wijkbewoners, ouderen). Daar moet ze reclame voor voeren. ASACOV BV heeft uitbreidingsplannen. De gemeente staat welwillend tegenover het uitbreiden van de sporthal en zou daar haar medewerking aan verlenen. Een verzoek tot het bouwen van een tweede sporthal kan niet op gemeentelijke steun rekenen. De gemeente signaleert namelijk nu al de negatieve effecten op het gebruik van de andere sporthallen na de privatisering.

VoCASA

VoCASA speelt competitie op donderdagavond en zaterdag. De competitie vindt gespreid over 33 weken plaats volgens het schema uit/thuis/vrij. De recreanten vullen de lege avonden/weekenddagen in. Die hebben een actieve interne competitie. Toch hebben de recreanten liever een vaste dag waarop zij hun competitie afwerken. Vooralsnog is dit niet gelukt vanwege het volle rooster.

Door de rol die de club speelt bij het beheer van de hal is het verenigingsgevoel van VoCASA-leden toegenomen. De club onderscheid vier groepen leden: drie groepen die voortkomen uit de 'oude clubs' die de fusie zijn aangegaan, en een nieuwe groep van leden die die 'oude tijd' niet hebben meegemaakt en voor wie alleen VoCASA de club is. Die laatste groep wordt steeds groter. Bovendien vermengen de oude bloedgroepen steeds meer omdat zij met elkaar trainen of in een team spelen. Dit proces is versneld omdat de vereniging nu voor het grootste deel in de ASACOV-hal speelt. VoCASA overweegt om een supportersclub op te richten voor het eerste herenteam.

VoCASA geeft aan dat de club tussen 1991 en 1995 het plafond heeft bereikt met het werven van vrijwilligers. De BV legt grote druk op het reeds zittende kader. Inmiddels is met het aanstellen van twee medewerkers de weg van professionalisering ingeslagen, en wel volgens een betaalbare methode. Hierdoor kan de contributie ook betaalbaar blijven. Senioren die ook competitie spelen betalen in 1996 f 350,-. Hoe jonger de junioren zijn, hoe minder zij betalen. De contributie voor recreanten bedraagt in dat jaar f 185,-. Volgens VoCASA is dit vergelijkbaar met andere volleybalclubs in de regio. VoCASA wordt gesponsord door ASACOV BV.

De club heeft geconstateerd dat andere hallen stuk voor stuk zijn opgeknapt, terwijl de oudste hal (ASACOV) steeds lang moet wachten. Bij drie identieke hallen zijn de douches vernieuwd en de hallen goed geïsoleerd. Vlak na de overdracht 'kon alles', terwijl dat nu niet meer zo is. Dat merkt VoCASA ook aan het toegenomen aantal klachten van leden over de douches en de vloer. Verder is een aantal kozijnen zo aangetast, dat de tocht vrij spel heeft. ASACOV BV merkt dit in de portemonnaie omdat het voor de energiekosten moet opdraaien.

Verloop 1997/1998

In de jaren 1997 en 1998 is de koers voortgezet die alle betrokken partijen met elkaar hadden afgesproken. Dit betekent vooral: verdere professionalisering, aandacht voor topsportontwikkeling bij VoCASA en het wegwerken van achterstallig onderhoud. Alle betrokkenen zijn tevreden met de privatisering en de wijze waarop de hal wordt beheerd.

Sinds 1 april 1998 is de JWG-plaats omgezet in een 'Melkert-baan'. Het is de bedoeling dat de banenpooler van VoCASA (zeg maar 'de verenigings-ondersteuner') ook onder de Melkertregeling komt te vallen. VoCASA is voornemens om de administratieve taken, die in de loop der tijd sterk zijn toegenomen, door een Melkert-functionaris te laten verrichten. Voor het eerste herenteam dat in de hoogste landelijke divisie van de NeVoBo uitkomt, zal een stichting worden opgericht. De herenselectie traint groten-deels in een andere sporthal.

In de zomer van 1997 is de toplaag van de sportvloer vervangen. Vanaf begin juni 1998 is het achterstallig groot onderhoud verder aangepakt. De volgende, door de gemeente bekostigde, werkzaamheden zijn voornamelijk in de zomer van 1998 ter hand genomen:

- verbouwing kleedkamers/vervanging douchekoppen;
- vervanging warmwaterinstallatie door een grote boiler;
- afkoppeling vloerverwarming en aanbrengen stralingspanelen;
- aanpassing verlichting in de hal;
- herindeling van het toegangsgebied van de sporthal (toegang, ontvangstruimte, kantoorruimte en vergaderkamer).

Er is een bouwteam samengesteld dat de voorbereidingen treft voor de verbouwingswerkzaamheden. De contacten met de gemeente hierover zijn goed en intensief. Het meeste overleg is ad hoc. Eén maal per jaar is er regulier overleg tussen de drie bij privatisering betrokken partijen. De gemeente heeft nog steeds verschillende belangen en taken bij de sporthal:

- eigenaar van de sporthal;
- de zorg voor het beheerstechnisch (groot) onderhoud;
- bemiddeling en arbitrage bij geschillen of conflicten;
- planning bij renovatie en optimalisering van de hal.

De gemeente heeft erop toegezien dat het groot-onderhoudsbudget zo adequaat mogelijk werd besteed. Het gemeentelijk beleid gaf aan welke zaken het eerst moesten worden aangepakt. Hiervoor was een prioriteitenlijst noodzakelijk. Die is gemaakt in overleg met ASACOV/VoCASA. Aan het eind van seizoen 1996/1997 liep het contract tussen ASACOV en de kantinepachter af. Er is een contract voor vier jaar afgesloten met een nieuw pachterskoppel via eenzelfde constructie.

Een arbitragecommissie heeft uitspraak gedaan over de onroerend zaak-belasting. Voor 1995 betalen de gemeente en VoCASA ieder de helft van het gebruikersdeel. De gemeente vordert niets terug over de periode daarvoor. Vanaf 1996 draait VoCASA op voor 100% van de kosten van het gebruikersdeel. De gemeente blijft uiteraard het eigenaarsdeel betalen. Verder heeft de gemeente bemiddeld in een 'huurderskwestie' tussen badmintonvereniging DETO en ASACOV. De huurder was van mening dat ASACOV te weinig rekening hield met de voorkeuren van deze club. Volgens DETO had de selectie van VoCASA de hoogste prioriteit en werd veel daaraan ondergeschikt gemaakt. De gemeente heeft hierover consult gegeven.

Ten aanzien van parkeeroverlast en veiligheid rond de sporthal is overleg gevoerd met de winkeliersvereniging. De verlichting bij de parkeerplaats is

verbeterd. Er zijn nog wel inbraken in auto's geweest. Het winkelgebied en omgeving, waar de sporthal is gesitueerd, krijgt extra aandacht in het wijkpreventieplan.

Het daggebruik van de sporthal heeft blijvende aandacht van ASACOV en VoCASA. Het schoolgebruik is in de loop der tijd afgenomen, maar heeft zich in 1997/1998 gestabiliseerd. In dat jaar is het daggebruik door 55+ers toegenomen tot drie ochtenden per week. Op de woensdag- en donderdagmiddag wordt er gegymd door kleuters en meisjes. Het krachthonk wordt uitsluitend door VoCASA gebruikt en blijkt lastig te verhuren. Bij VoCASA wordt het vrijwilligersprobleem steeds nijpender. De banenpooler van de club is vanwege zijn secretarisfunctie nog steeds zijn eigen werkgever. Hij vangt daarnaast vacatures in commissies op. Veel commissies zijn onderbezet en functioneren daardoor niet optimaal.

De gemeente staat een behoedzaam beleid voor bij verdere privatisering. De casus 'Neerbosch' wordt door de gemeente gezien als een voorzichtig begin en goed voorbeeld. De 'Neerbosch-overeenkomst' is onlangs toegepast op een turnhal. De meeste gemeentelijke aandacht gaat uit naar de continuïteit na privatisering. Ook bij ASACOV is het een select gezelschap van enkele betrokkenen dat het meeste werk verricht. De vraag is wat er gebeurt als deze mensen ermee ophouden.

8.3 Kernvariabele 'gebruik'

In onderstaande tabel is het aandeel van de diverse gebruikersgroepen in 1990/1991 (nuljaar) en vanaf 1995/1996 weergegeven.

Tabel 8.1 Gebruik van sporthal ASACOV (in klokuren per seizoen)

gebruikers	1990/1991	1995/1996	1996/1997	1997/1998
verenigingen	1451,5	1605,5	1448	1472
sportbonden	60	117,5	99,5	91
gemeente	183	82	274,5	216,5
particulier	134	145	128	92
bedrijven	21	15,5	17	13,5
onderwijs	660	353,5	235,5	234
overig	0	0	3	0
kerncijfer	2464,5	2320	2205,5	2119

Tabel 8.2 Aantal leden VoCASA

leden aantallen	96/97	97/98
senioren	257	223
juniores	57	81
veteranen	6	6
recreanten	148	114
mini's	21	22
niet-spielend	45	44
totaal	534	490

Na de fusie in 1989 had VoCASA 400 à 450 leden. In seizoen 1995/1996 waren dat er 550 à 600. Daarna trad een daling in. Door de verdere topsportontwikkeling binnen VoCASA is het gebruik door deze vereniging geïntensiveerd. Het eerste herenteam is genoodzaakt om de meeste trainingen in een andere sporthal in Nijmegen te houden.

8.4 Kernvariabele 'kwaliteit'

1996

In het onderstaande tabel is de kwaliteit van diverse onderdelen van de sporthal weergegeven, zoals die door het gebruikerspanel en door de adviseurs is beoordeeld.

Tabel 8.3 Kwaliteit van sporthal ASACOV in rapportcijfers (opname: februari/juni 1996)

onderdelen	gebruikerspanel	technische opname
wedstrijdruimte	7.4	5.0
kleed- en wasruimten	6.6	4.0
ontmoetingsruimte	7.9	7.0
sportmaterialen	7.3	7.0*
parkeren/fiets	7.4	6.0
omgeving sporthal	7.0	6.0
reiniging/onderhoud	7.0	6.0
beheer/toezicht	7.7	7.0
overall-beoordeling	7.3	6.0
kerncijfer kwaliteit 1996		6.7

* = kwaliteit van de sportvloer verwerkt in wedstrijdruimte

De gebruikers vinden de sporthal overwegend van goede kwaliteit. De volgende kritiekpunten komen meerdere malen terug:

- de vloer 'kan beter': die wordt nat bij vochtig weer. Een scheiding tussen de velden door middel van netten ontbreekt;
- het aantal kleedruimtes is onvoldoende; bovendien zijn ze te klein. De douches werken niet altijd even goed, de doucheruimte is soms vies, er zijn afvoerproblemen, ophanghaakjes ontbreken;
- fietsen worden vaak gestolen, er lopen onguire types rond bij de sporthal.

Over de volgende zaken is men tevreden:

- de kantine: die is gezellig, en er is een goede bediening;
- het beheer en toezicht is goed geregeld, vooral tijdens de wedstrijden.

NOC*NSF merkt naar aanleiding van de technische inspectie op dat de kleed- en wasruimtes in een slechte staat verkeren. Er is slechts één wasruimte voor twee kleedruimtes. Ook de buitenzijde van de accommodatie vertoont enkele gebreken, zoals scheurvorming in het metselwerk en een slechte staat van de buitenkozijnen. In de wedstrijdruimte is de sportvloer aan vervanging toe. De kosten hiervoor zijn opgenomen in de kostenraming van het onderhoud. Ook is er een verlichtingsmeting uitgevoerd in de wedstrijdruimte.

Door NOCNSF worden de onderhoudskosten begroot op f 394.000,- (exclusief BTW), waarvan ongeveer de helft (2 ton) voor een nieuwe sportvloer (zie discussie hierover tussen ASACOV en gemeente).

1997

Tabel 8.4 Kwaliteit van sporthal ASACOV in rapportcijfers
(opname: panel: juni 1997; NOC*NSF: oktober 1997)

onderdelen	gebruikerspanel	technische opname
wedstrijdruimte	7.1	5.0
kleed- en wasruimten	6.6	4.0
ontmoetingsruimte	7.3	7.0
sportmaterialen	7.2	7.0
parkeren/fiets	7.0	6.0
omgeving sporthal	6.5	6.0
reiniging/onderhoud	6.7	6.0
beheer/toezicht	7.3	7.0
overall-beoordeling	7.0	6.0
kerncijfer kwaliteit 1997		6.5

* = kwaliteit van de sportvloer verwerkt in wedstrijdruimte

Het kerncijfer 1997 is iets lager dan in 1996. Het kleine verschil is voornamelijk toe te schrijven aan de lagere waardering van gebruikers voor de wedstrijdruimte en ontmoetingsruimte. NOC*NSF geeft voor elk onderdeel hetzelfde cijfers als in 1996, hoewel het wel enkele verbeteringen constateert. De sportvloer is in oktober merkbaar verbeterd. Er is een nieuwe top laag aangebracht. Ook zijn de ramen in de wedstrijdruimte dichtgemaakt waardoor ventilatie en doorspuikbaarheid onmogelijk is. Dat zal echter aangepast worden. Voor de toekomst staat er een renovatie van kleed- en wasruimten op het programma. Daar is geld voor gereserveerd. De kosten voor onderhoud, inclusief de opknopbeurt van de kleedaccommodatie, worden door NOC*NSF geraamd op f 651.000,- excl. BTW.

De gebruikers van sporthal ASACOV zijn nog steeds redelijk tevreden over de hal. VoCASA-leden constateren een langzame verbetering. Opmerkingen waren er op de volgende punten:

- DETO-leden vinden de vloer te glad en de belijning is aan verbetering toe;
- de kleedruimtes en douches vindt men verslechterd ten opzichte van vorig jaar en zijn niet altijd even schoon. Bovendien vindt men de kwaliteit van de douches voor verbetering vatbaar;
- hoewel de parkeervoorziening is opgeknapt, geldt voor zowel de auto's als de fietsen een sterke diefstalgevoeligheid. Er wordt geklaagd over fietsendiefstal. De parkeercapaciteit achten de gebruikers beperkt.

8.5 Kernvariabele 'financiën'

Tabel 8.5 Contributie-niveaus VoCASA (in guldens per jaar)

	1994/1994	1995/1996	1996/1997	1997/1998
Senioren	277,50	300	315	325
Jeugd A	205	220	230	240
Jeugd B	180	190	200	210
Jeugd C	160	170	180	190
Jeugd D	142,50	155	165	175
Recreanten	182,50	185	195	205
Veteranen	172,50	185	195	205
Mini's	127,50	135	165	175

De bijdrage aan algemene kosten van f 42,50 (94/95) en f 50,- (95/96) is in deze contributies inbegrepen. In totaal is er sprake van een gemiddelde contributieverhoging van 7,5%.

Tabel 8.6 Tarief sporthal ASACOV (in guldens per uur)

	1990/1991	1994/1995	1995/1996	1996/1997	1997/1998
hele zaal	39,25	43	45	46	47
2/3 zaal				35,20	36
1/3 zaal		16,50	17,25	16,50	18

Het huurtarief is contractueel gebonden aan het gemeentelijke tarieven-beleid.

Tabel 8.7 Financieel resultaat van sporthal ASACOV in guldens

	1990/1991		1995/1996		1996/1997	
	lasten	baten	lasten	baten	lasten	baten
gemeente (90/95/96)	277.613	121.562	117.787	32.282	171.669	27.812
ASACOV BV	0	0	170.941	168.765	163.827	169.189
VoCASA	0	0	52.942	26.250	51.704	24.075
totaal	277.613	121.562	341.670	227.297	387.200	221.076

	1990/1991	1995/1996	1996/1997
resultaat	- 156.051	- 114.373	- 166.124

8.6 Contextvariabelen

Geen relevante ontwikkelingen

9 Sportcentrum Ouwerkerk (Vught)

Situatie:

- De risicodragende exploitatie van sportcentrum Ouwerkerk (inclusief sporthal) is per 1 september 1994 overgedragen aan Vught Recreatie BV (100% dochter van LACO).
- De gemeente verstrekt jaarlijks een (aflopende) exploitatiesubsidie van 2,5 tot 1,5 ton. Verder wordt een éénmalige bijdrage van 9 ton voor wegwerken achterstallig onderhoud en een lening van 1 miljoen (tegen 5% rente) door de gemeente geleverd.
- Na afloop van de overeenkomst (20 jaar + 5 jaar verlenging) worden het sportcentrum en de ondergrond aan LACO overgedragen voor f 1,-.
- Nuljaar is 1993 en seizoen 1993/1994.

9.1 Voorgeschiedenis en karakteristiek

Het sportcentrum

Sportcentrum Ouwerkerk is begin jaren zeventig gebouwd en staat midden in een vrij riante woonwijk. Het sportcentrum bestaat uit een zwemaccommodatie (twee bassins), een sporthal, een dojo, een fitnessruimte, kegelbanen en een horecavoorziening. De foyer (horeca) en de fitnessruimte waren reeds verpacht. Het pachtcontract voor de foyer liep 31 december 1994 af.

Het zwembad is traditioneel ingericht als sportinstructiebad. Tot de privatisering was er sprake van achterstallig onderhoud op onderdelen. In de oude situatie werkten 14 mensen (13 formatieplaatsen). Vijf daarvan waren in gemeentelijke dienst en negen personen WSD-kracht. Van het sportcentrum trekt de zwemaccommodatie van oudsher de meeste bezoekers. In een analyse (september 1992) van de Stichting Spel en Sport (SSS) die het privatiseringsproces begeleidde, werden de volgende cijfers genoemd:

- zwemaccommodatie: 113.561
- sporthal: 60.445
- dojo: 18.096
- fitness: 8.700

Omdat de privatiseringsmonitor in het onderhavige onderzoek uitsluitend wordt toegepast op sporthallen en sportvelden, richten wij ons bij deze multifunctionele accommodatie alleen op het sporthalgedeelte. Voordat het centrum werd overgedragen aan de markt, had de sporthal een bezettingsgraad van 81 %. Het grootste deel van het bezoek betrof het schoolgebruik (ruim 50%). Naast zaalvoetbal (20% van het gebruik) deed men er hoofdzakelijk aan basketbal, hockey, turnen en volleybal.

De verenigingen

Om een beeld te krijgen van de effecten van privatisering voor de georganiseerde sport, zijn de twee grootste verenigingsgebruikers geselecteerd: de Vughtse Zaalvoetbal Vereniging (VZV) en basketbalvereniging Octopus. VZV is een vereniging die een recreatieve zaalvoetbalcompetitie op maandag- en woensdagavond organiseert voor de aangesloten leden. De vereniging is opgericht in 1974 en bestaat de laatste twaalf jaar uit dertig teams die in drie klassen van elk tien teams tegen elkaar uitkomen. De meeste spelers zijn steeds lid gebleven, zodat er van enige vergrijzing

sprake is. Er is een wachtlijst van teams die zich willen aansluiten, wat slechts mogelijk is wanneer een team afhaakt. Elk team heeft acht tot dertien spelers en een coach/begeleider. De teams dienen inschrijfgeld te betalen aan VZV. Eén teamlid is contactpersoon. De competitie vindt plaats onder auspiciën van de KNVB die het zaalvoetbal meer naar zich wil toetrekken.

Basketbalvereniging Octopus telt 180 leden en speelt op vrijdagavond in de hal. De club komt uit in de reguliere basketbalcompetitie.

Aanleiding tot privatisering

Privatisering van sportcentrum Ouwerkerk maakt deel uit van een 'privatiseringsgolf' in de Vughtse sportwereld (o.a. twee tenniscomplexen, een sporthal, een hockeycomplex, atletiekbaan en twee voetbalcomplexen) en vloeien voort uit bezuinigingsdoelstellingen bij de gemeente Vught.

Uitgangspunten en voorwaarden

Door het college van B & W zijn algemene randvoorwaarden geformuleerd in een voorstel aan de Gemeenteraad (dd. 12 mei 1992). Deze voorwaarden zijn voorbereid door een gemeentelijke werkgroep die werd begeleid door de SSS, en gelden ook voor andere accommodaties die geprivatiseerd worden:

- Voorstellen en oplossingen dienen te passen binnen de bestuurlijk/politieke opvattingen over de vraag welke taken tot de gemeentelijke verantwoordelijkheid gerekend dienen te worden;
- Uitbesteding van taken komt in beeld indien dit op langere termijn (aanzienlijk) minder kosten met zich meebrengt dan wanneer de gemeente de taken in eigen beheer zou uitvoeren. Een en ander moet geschieden met behoud van minimaal dezelfde kwaliteit. De mogelijkheid bestaat dat de gemeente op korte termijn extra financiële inspanningen moet verrichten (wegwerken achterstallig onderhoud, verbeteren deskundigheid);
- Totale afstoting van een sportaccommodatie dient een aanzienlijk financieel voordeel op te leveren boven een constructie waarin sprake blijft van (gedeeltelijk) eigen beheer;
- Bij overname van taken door derden waarvoor de gemeente een zekere politieke verantwoordelijkheid wenst te houden, dient de kwaliteit voldoende gewaarborgd te blijven;
- De kwaliteit van sportaccommodaties mag ook op langere termijn niet verslechteren;
- De sportaccommodaties dienen breed (voor diverse doelgroepen) toegankelijk te blijven. Tarieven mogen geen belemmering zijn;
- Het sportaanbod dient zo divers mogelijk te blijven;
- De continuïteit van de accommodaties dient te worden gewaarborgd;
- In geval van afstoting heeft het de voorkeur het beheer en de exploitatie over te dragen aan één partij;
- De te kiezen oplossing dient op basis van een sociaal beleid verantwoord te zijn voor het eigen en het WSD-personeel. Gedwongen ontslag moet worden voorkomen; overname en overplaatsing hebben de voorkeur;
- De te kiezen oplossing dient tot structurele kostenbesparing te leiden;
- Lopende onderhoudscontracten met derden moeten gedurende de looptijd worden overgenomen.

9.2 Verloop van het privatiseringsproces

Vorbereiding

Nadat de raadscommissie in oktober 1992 had ingestemd met de geformuleerde randvoorwaarden voor privatisering, is een aantal belangstellenden uitgenodigd om offerte uit te brengen. Zeven (!) offertes zijn in samenwerking met de SSS doorgelicht. Op basis daarvan is de raadscommissie in juni 1993 accoord gegaan met het voorstel om verdere gesprekken aan te gaan met de firma LACO International BV (voortaan LACO). LACO deed het beste bod, vroeg de laagste exploitatiesubsidie van de gemeente, kwam betrouwbaar over en heeft de nodige ervaring. Maar vooral de bedrijfsfilosofie van LACO sprak de gemeente aan. De gesprekken vonden plaats "in een prettige sfeer, met volledige openheid van zaken". De wethouder voor sport is steeds nauw bij de onderhandelingen betrokken geweest, en daarvoor ook al bij de selectieprocedure. Toen er overeenstemming op hoofdlijnen was bereikt, is een en ander in een intentieverklaring vastgelegd. In mei 1994 heeft de raadscommissie ingestemd met de intentieverklaring, en groen licht gegeven deze verder uit te werken. Op 8 september 1994 is de Raad uiteindelijk accoord gegaan met de privatiseringsovereenkomst en daaraan gekoppelde erfpachtovereenkomst en geldlening. Aan deze overeenkomst is zorgvuldig onderzoek voorafgegaan, door LACO, SSS en de gemeente Vught. Ten behoeve van het waarborgen van de maatschappelijke functie van het complex is een programmacommissie ingesteld met als jaarlijks uit te voeren taken:

- het opstellen van een activiteitenrooster;
- het vaststellen van de tarieven;
- het nemen van besluiten inzake geschillen tussen belangen van de exploitant en vaste gebruikers (bijvoorbeeld bij evenementen).

Eén lid is door het college van B & W aangewezen en één door de exploitant. Samen benoemden zij een derde (onafhankelijk) lid tot voorzitter. Volgens de gemeente zal via de overeenkomst met LACO onder eerdergenoemde voorwaarden, de hoofddoelstelling worden bereikt en die is:

- de voortzetting van een kwalitatief goede sportvoorziening op langere termijn;
- een accommodatie, welke zowel qua tarief als qua inroostering voor een breed publiek toegankelijk is en blijft;
- een structurele besparing op de exploitatiekosten van minimaal f 220.000 per jaar.

Contract

Een aantal zaken uit de contractuele overeenkomst zijn hier relevant:

- De overgang van het ambtelijk personeel naar LACO is tot volle tevredenheid van alle partijen geschiedt. LACO heeft eveneens overeenstemming bereikt met de WSD over de invulling van een aantal arbeidsplaatsen bij Vught Recreatie BV i.o. (dat is de dochteronderneming van LACO die het sportcentrum exploiteert). Voor alle betrokken WSD'ers is een adequate oplossing gevonden. WSD is accoord gegaan met het onderhandelingsresultaat.
- LACO neemt zitting in de programmacommissie;
- Over kwaliteit en continuïteit zijn de volgende afspraken gemaakt:
  - *Bouwkundige zaken:*
De gemeente draagt eenmalig f 900.000,- bij voor het wegwerken van achterstallig onderhoud. Voor het verbeteren en verbouwen van

het sportcentrum stelt de gemeente een lening beschikbaar van f 1.000.000,- tegen een 5% rentepercentage.

- *Sporttechnische zaken:*
Gelet op de bouwkundige maatregelen die worden genomen, zullen kwalitatieve, sporttechnische zaken gegarandeerd blijven. De inroostering van verenigingen en de tarieven zullen jaarlijks aan de programmacommissie worden voorgelegd. Hierdoor wordt de continuïteit van de georganiseerde sport verzekerd.
- *Ruimtelijke ordeningszaken:*
Om tot de door LACO gewenste modernisering en verbreding van de recreatieve en sportieve mogelijkheden van het centrum te komen, wordt het bestemmingsplan aangepast. LACO vraagt de vergunning op grond van de Wet Milieubeheer aan. Dit in verband met de resultaten uit akoestisch onderzoek naar geluidshinder bij het parkeerterrein, de toegangs- en ontsluitingswegen. Eventuele verplaatsing van het parkeerterrein komt voor rekening van de gemeente Vught.
- Gedurende de looptijd van de privatiseringsovereenkomst (1995-2015) verstrekt de gemeente Vught jaarlijks een bijdrage in de exploitatiekosten. In de eerste vijf jaar bedraagt de bijdrage f 250.000. Daarna wordt die afgebouwd naar f 200.000 van het zesde tot tiende jaar en naar f 150.000 gedurende het elfde tot het twintigste jaar. Over dit bedrag hoeft geen BTW te worden afgedragen.
- Vanaf 1 januari 1995 is er een extra afschrijving meegenomen, zodat na afloop van de overeenkomst met LACO de boekwaarde van het sportcentrum ten tijde van de overdracht, is teruggebracht naar nul.
- De accommodatie en ondergrond worden na afloop van de periode van de privatiseringsovereenkomst (eventueel te verlengen met vijf jaar) overgedragen aan LACO tegen een bedrag van f 1,-.

Verloop 1994-1996

LACO

LACO is de houdstermaatschappij van een aantal bedrijven die actief zijn op het terrein van verwerving, beheer en exploitatie van multifunctionele sportaccommodaties. LACO is sinds 1987 gevestigd in Hilvarenbeek en beschikte in 1996 over negen bedrijven; alle recreatie BV's in het zuiden van Nederland. Begin 1998 zijn dat er inmiddels veertien en trekt LACO langzaam maar zeker noordwaarts (Doorn, Geldermalsen). LACO BV telt in dat jaar 300 tot 350 medewerkers. Het beleid, de directie en het (financieel) management zijn in handen van LACO. De bedrijfsvoering en financiële verantwoording liggen bij de afzonderlijke bedrijven. Het doel van LACO is gelegen bij het verwerven van multifunctionele accommodaties om deze vervolgens commercieel en risicodragend onder een gesloten eindconstructie te beheren en exploiteren. Net als de andere recreatie BV's die onder de vlag van LACO opereren heeft Vught Recreatie BV een behoorlijke mate van zelfstandigheid, ten einde flexibel te reageren op wensen van gebruikers. Van het management en personeel wordt verwacht dat het initiatief neemt en klantgericht en kwaliteitsbewust handelt. LACO geeft daarbij actief begeleiding. Bij 'kwaliteit' gaat LACO uit van 'huiselijkheid' en een 'persoonlijke benaderingswijze' van sporters en bezoekers. Sporters moeten zich thuis kunnen voelen in een LACO-accommodatie door:

- een logische indeling van en routing naar de afdelingen;
- een warme, huiselijke aankleding met herkenbare kleurstelling;
- een persoonlijke benadering van sporters door het personeel.

Er wordt gewerkt aan de hand van een marketingplan. De organisatie is plat: verantwoordelijkheid ligt vooral op de werkvloer. LACO verwacht van zijn medewerkers dat zij 'kwaliteit leveren, sfeer en huiselijkheid scheppen,

persoonlijke contacten leggen en werken alsof het voor jezelf is'. Salaris en werkplek zijn afhankelijk van de bedrijfsresultaten. Vught Recreatie BV wordt direct geleid door een manager die ervoor moet zorgen dat alle medewerkers, producten en de uitstraling voldoen aan de uitgangspunten van LACO. De manager houdt weliswaar kantoor, maar is vaak te vinden op de werkvloer aangezien hij voor alles aanspreekbaar is. Hij heeft regelmatig contact met collega-managers van andere LACO-accommodaties. De medewerkers zijn flexibel en waar mogelijk op meerdere plekken inzetbaar en krijgen de kans zich volledig te ontplooiën. Ze worden bij de opzet van activiteiten betrokken. Voor alle LACO-medewerkers geldt de CAO voor bad- en zweminrichtingen.

De LACO-manager in Vught werkte voorheen als bedrijfsleider bij de afdeling Sport en Recreatie van de gemeente en onderschrijft de LACO-filosofie volledig: je verantwoordelijkheid en inzet nemen evenredig toe. Het personeel is zeer te spreken over de privatisering. Het plezier in het werk is toegenomen, er worden meer eigen initiatieven genomen; er zijn nieuwe activiteiten en materialen aangeschaft. Er werken nu 13 personen in het centrum: de vijf voormalige gemeenteambtenaren en acht WSD'ers die dus nog steeds onder de daarvoor geldende regelingen vallen. Van het oude personeelsbestand zijn twee medewerkers met de VUT. Eén WSD'er is afgefallen. De exploitatie van de foyer is erbij gekomen, omdat het gemeentelijke pachtcontract afliep. Voor deze functie werken vijftien oproepkrachten op part-timebasis van 08.00 uur 's ochtends tot 01.00 uur 's nachts, zeven dagen in de week.

Het management van LACO schetst de voordelen van de geprivatiseerde hal. In tegenstelling tot de oude situatie, kan er nu meer onderhandeld worden met huurders en ook actiever worden geacquireerd. Over de prijs van de huur van de sporthal valt nu te praten, bijvoorbeeld in geval van het huren van de accommodatie voor een toernooi of evenement. In bepaalde gevallen wordt de hal zelfs gratis beschikbaar gesteld, omdat ervan wordt uitgegaan dat de omzet van de horeca-voorziening erg hoog zal zijn. De bovengrens van de huurtarieven ligt vast. De manager van het sportcentrum geeft aan dat de verenigingen eerst sceptisch waren over de nieuwe exploitant: 'dat wordt onbetaalbaar', dacht menige sporter. Nu is de verhouding met de clubs beter. Men is inmiddels gewend aan het vooraf in plaats van achteraf betalen van huur, en de tariefstijging is beperkt gebleven tot de prijsindex-aanpassing. Huur van de dojo en het zwembad, dat inmiddels een facelift heeft ondergaan, is wel fors duurder geworden. De verbouwing werd zodanig georganiseerd dat alle activiteiten doorgang konden blijven vinden. De kleedkamers zijn gerenoveerd.

Van de verenigingen wordt meer zelfwerkzaamheid verwacht. Zo dient men 'de eigen spullen te regelen en orde te bewaren' (netten ophangen, toezicht houden, vandalisme voorkomen). LACO spreekt de verenigingen daar ook op aan. Clubs die hun zaken netjes voor elkaar hebben, worden daar door LACO voor beloond, bijvoorbeeld via sponsoring of een feestavond. In de nieuwe situatie is het contact met verenigingen intensiever en directer. De kantine wordt beter bezocht en heeft veel meer te bieden dan onder de vorige pachter, waarvan alleen het hoognodige aan keukenfaciliteiten is overgenomen. De meubels waren van de gemeente.

In vergelijking met de gemeente let LACO meer op de energiekosten. Clubs moesten daar aan wennen. Zo is er nogal wat kritiek gekomen op de minimaal toelaatbare verlichtingssterkte van de sporthal. Eerst waren de nieuwe lampen niet goed aangebracht. Inmiddels hangen ze lager en morren de clubs wat minder. Voor badminton wordt een uitzondering gemaakt met de TL-verlichting. Verder zijn alle ramen geïsoleerd. De manager is van mening

dat de exploitatie van de sporthal verbeterd moet worden. De renovatie is grotendeels verricht. Het gebruik overdag verdient meer aandacht. Van de vaste gebruikers zijn de seizoenen sterk ingekort. LACO gaat met de gebruikers overleg voeren over seizoenhuur tot en met juni. Daarnaast wil LACO meer vaste huurders voor de weekends. De exploitant gaat ook zelf weekendactiviteiten, waaronder ook niet-sportactiviteiten zoals beurzen en rommelmarkten, organiseren om het weekendgebruik te stimuleren. Het management is druk bezig om grote evenementen naar het sportcentrum te lokken. Naast sport, denkt men aan carnaval, muziek en revue's, 'want er gebeurt verder weinig in Vught'.

Met de herstructurering van het fitnessdeel (voorlopig door het bijtrekken van een magazijn) van de accommodatie staat ook de aanbouw van het centrum voor de deur. Het horecagedeelte wordt dan verplaatst naar de aanbouw die deels op het naastgelegen sportveld zal verrijzen. De fitnessruimte breidt zich dan uit in de huidige horecavoorziening. Er wordt onderhandeld met de particuliere fitnessstrainer om hem in te kopen, aangezien hij veel leden meebrengt.

Gemeente Vught

De gemeente is zeer tevreden over de voorbereidingen van en eerste ervaringen met privatisering van het sportcentrum. De gemeente heeft onder andere via de programmacommissie nog contact met de verenigingssport. Klachten over de hal komen terecht bij LACO en de Vughtse Sportraad. De klachtenafhandeling verloopt volgens de gemeente goed. De belangen van de georganiseerde sport worden ook in de nieuwe situatie behartigd, aldus de gemeente.

Verenigingen

Vanwege de stijging van de huurtarieven stond VZV voor de keuze om de contributie (alweer) te verhogen, of korter te spelen. De jaarvergadering stemde voor contributieverhoging. De tariefstijging is een gevolg van het gemeentelijk tarievenbeleid waarbij verenigingen de kostprijs gaan betalen en de gemeente daarop 50% subsidieert. Deze 50% subsidie op huisvestingskosten is reeds bestaand beleid. VZV ontvangt van de gemeente echter geen subsidie van 50% op de tariefsverhoging. In de periode van verbouwing zijn geen tariefsverhogingen doorgevoerd. Dat wordt dus in de huidige periode ingehaald omdat de tarieven medio 2002 kostendekkend moeten zijn. Ook de prijzen in de kantine zijn omhoog gegaan.

VZV is tevreden met de bedrijfsleiding die beter bereikbaar en flexibeler is dan in de oude situatie. Er kunnen zodoende meer en betere afspraken worden gemaakt dan hiervoor met de gemeente. De club vindt dat de accommodatie er beter uitziet, en is eigenlijk alleen ontevreden over de minimale verlichting van de hal.

Octopus heeft bedenkingen bij het privatiseringsbeleid van de gemeente. LACO heeft het nu voor het zeggen. Zo zou LACO erop uit zijn om eredivisiewedstrijden van de zaalvoetbalcompetitie met een team uit Vught in de hal te laten spelen. Dat zou dan op vrijdagavond moeten, de avond van Octopus. Deze eredivisie zou voor LACO interessant zijn vanwege de grote publieke belangstelling en de verwachte kantine-omzet. De basketbalclub heeft zware kritiek op het gemeentelijk beleid om de tarieven kostendekkend te maken, waarna de gemeente zich naar de mening van de club zou terugtrekken uit de sport. Dat zou de club een behoorlijk bedrag aan subsidie schelen. Al met al vindt Octopus privatisering 'een persoonlijk speeltje van de wethouder'. De randvoorwaarden van privatisering zijn volgens de voorzitter 'belachelijk': "LACO zal er rijk door worden!"

Gemeente

In deze periode is er niet veel veranderd. De gemeente ontvangt geen negatieve signalen van de verenigingen over het sporthalgebruik. Ook het voormalig gemeentepersoneel dat bij LACO is aangesteld is tevreden over het werk en de werkomstandigheden. Er is regelmatig overleg tussen LACO, de gemeente en de lokale sportraad. Deze contacten zijn goed en constructief. Eén keer per jaar is er formeel overleg tussen de directeur van LACO, de wethouder en de betrokken ambtenaar. Daarin komt bijvoorbeeld de verhuur en de tarifiering aan de orde.

De gemeente heeft besloten om na de inmiddels geprivatiseerde voorzieningen alle sport- en sociaal-culturele accommodaties te privatiseren, inclusief het ambtelijk personeel, waaronder beleid en administratie. Hierbij is gekozen voor het 'model Amersfoort'. Dit houdt in dat de gemeentelijke medewerkers met ingang van 1 januari 1999 binnen een NV hun werkzaamheden zullen voortzetten. De gemeente Wijchen zal de enige aandeelhouder van die NV zijn. Hiermee krijgt LACO er een concurrent bij. De NV ontvangt een exploitatiesubsidie en zal daarnaast meer dan voorheen 'de markt op gaan'. LACO heeft te kennen gegeven herinrichtings- en verbouwingsplannen te hebben voor het sportcentrum. De entree, het parkeerterrein, het fitnessgedeelte, een sauna en het restaurant zullen worden aangepakt. Naar verwachting zullen de kegelbanen worden vervangen door bowlingbanen. Veel van deze plannen houden verband met uitbreiding en een hogere kwaliteit van de service. Voor de sporthal zelf verandert niets. Overigens is aan het licht gekomen dat de bestemming van de lokatie in het gemeentelijke bestemmingsplan niet overeenkomt met de huidige sport- en recreatiefunctie. Voordat verbouwd gaat worden, moet eerst het bestemmingsplan worden herzien. Dat kan enige jaren duren.

LACO

LACO heeft één grote zorg bij de exploitatie van de sporthal en dat is het sterk teruggelopen onderwijsgebruik. Hierdoor staat de hal overdag grotendeels leeg. LACO is hierover in gesprek met de gemeente, omdat volgens LACO de gemeente als bestuurder van het openbaar onderwijs de sportruimte aanwijst voor het bewegingsonderwijs. De gemeente zou hierbij eerst haar eigen accommodaties vullen. De gemeente is van mening dat zij zich zo veel mogelijk houdt aan de richtlijnen van het ministerie van OC&W. Die komen er bijvoorbeeld op neer dat de scholen eerst hun eigen gymlokalen moeten benutten en daarna de nabijgelegen voorzieningen. Dat werkt negatief uit voor LACO. Daarnaast zijn de rijksvergoedingen teruggelopen, zijn scholen samengevoegd, en is het aantal uren bewegingsonderwijs minder geworden. LACO probeert overdag de hal te vullen met mensen die buiten het arbeidsproces staan, zoals gepensioneerde ouderen. Hiervoor is een speciaal activiteitenpakket ontwikkeld. Daarnaast haakt LACO in op populaire straatsporten, zoals inline-skating en skeeleren. Het avondrooster is redelijk vol. Er is niet veel meer behoefte aan zaalruimte onder Vughtse verenigingen, zodat LACO ook buiten Vught werft. Klachten van verenigingen over de verlichtingssterkte zijn verholpen. Er is nieuwe, sterkere verlichting en de armaturen zijn lager komen te hangen. Vergeleken met de tarieven in de omgeving zijn die van Ouwerkerk aan de hoge kant. Om die reden heeft LACO de tarieven twee keer niet verhoogd. Dat is een beslissing geweest die feitelijk tegen het gemeentelijke beleid in ging. De gemeente die de tarieven op kostendekkend niveau wil brengen, is met dat besluit accoord gegaan.

Financieel is de exploitatie van de sporthal op zichzelf niet kostendekkend. Maar goed beseft moet worden dat de horecaomzet voor zo'n 80% draait op de bezoekers van de sporthal. En LACO draait financieel voor een belangrijk deel op de horecaomzet.

9.3 Kernvariabele 'gebruik'

Ledentallen van de twee grootste verenigingen:

1993/1994:

1995/1996: 350 (VZV) en 180 (Octopus)

1996/1997:

1997/1998:

De sporthal kan door een scheidingswand in twee helften worden verdeeld, zodat huurders ook alleen een halve hal kunnen huren. In de berekening van het totaal aantal gebruiksuren wordt de verhuur van een halve sporthal voor de helft meegerekend. Het seizoen 1993/1994 wordt als nuljaar voor de privatiseringsoperatie van het sportcentrum cq. de sporthal Ouwerkerk aangemerkt. Uit de gemeentelijke verhuurregistratie blijkt dat de sporthal in dat jaar 1449,5 uur verhuurd is geweest. Uit het verhuuroverzicht van LACO/Vught is becijferd dat de sporthal in het jaar 1995/1996 2.101,5 uur is gebruikt. Daarna is een afname zichtbaar. Die is toe te schrijven aan een lager gebruik van verenigingen in 1996/1997 en een lager schoolgebruik in het daarop volgende seizoen.

Tabel 9.1 Gebruik van sporthal Ouwerkerk (in klokuren per seizoen)

gebruikers	1993/1994	1995/1996	1996/1997	1997/1998*
verenigingen	794,5	1425	1104	1084
sportbonden	0	0	20	22
incidenteel sport	0	288	98	81
gemeente	70	92,5	35	60
particulier	0	0	266	230
bedrijven	0	0	25	0
onderwijs	585	284	429	199
overig	0	13	33	63
kerncijfer	1449,5	2101,5	2010	1739

* 1997/1998 is tot 1 april 1998, de rest volgt nog.

9.4 Kernvariabele 'kwaliteit'

1995/1996

In juni 1996 is een gebruikerspanel van 25 personen geselecteerd uit het ledenbestand van de zaalvoetbalvereniging VZV (13 personen) en de basketbalvereniging Octopus (12 personen). NOC*NSF heeft in dezelfde periode een technische kwaliteitsmeting verricht. De resultaten van deze metingen staan hieronder vermeld.

Tabel 9.2 Kwaliteit van sporthal Ouwerkerk in rapportcijfers (opname: juni 1996)

onderdelen	gebruikerspanel	technische opname
wedstrijdruimte	6,8	6,0
kleed- en wasruimten	7,8	9,0
ontmoetingsruimte	7,4	8,0
sportmaterialen	7,0	7,0
parkeren/fiets	6,9	5,0
omgeving sporthal	7,2	5,0
reiniging/onderhoud	6,8	8,0
beheer/toezicht	6,6	8,0
overall-beoordeling	7,1	7,0
kerncijfer kwaliteit 1996		7,1

Over het geheel genomen waarderen de gebruikers de sporthal met een rapportcijfer van 7.1, waarbij opvalt dat de Octopus-leden een iets lagere beoordeling geven (6.7) dan de VZV-leden (7.4). De gebruikers van de sporthal Ouwerkerk zijn overwegend tevreden en vinden dat het centrum sinds de privatisering is opgeknapt. Enkele gebruikers geven echter aan dat door minimalisering van de kosten (met name verlichting, reiniging, schoonmaak en toezicht) een aantal ongunstige effecten optreedt, die zich als volgt laten samenvatten:

- De nieuwe verlichting in de zaal vinden leden van beide clubs een aanzienlijke verslechtering. Velen vinden de verlichting te zwak/dof, waardoor storende schaduwen optreden bij het balspel. Enkele voetballers (V.Z.V.) geven aan last te hebben van een tekort aan uitloopruimte naast de velden;
- De opgeknapte kleedruimten vindt men over het algemeen een verbetering. Enkele ruimten vindt men te klein en er is sprake van koude douches en slecht weglpend water;
- De reiniging van de zaal, de kleedruimten en het sanitair verdient volgens de gebruikers verbetering;
- De parkeercapaciteit voor auto's en fietsen is onvoldoende. Met name de basketballers (Octopus) wensen een bewaakte, overdekte fietsenstalling met een betere verlichting;
- Vooral de Octopus-leden brengen het beheer van het sportcomplex ter sprake. Aangezien de beheerder meerdere taken heeft (waaronder bardienst) is er volgens hen nauwelijks sprake van toezicht.

De sporttechnische adviseurs van NOC*NSF beoordelen de overall-kwaliteit met een 7.0. De kosten voor onderhoud worden geraamd op ca. f 468.400 (exclusief BTW). Hierbij worden de volgende opmerkingen gemaakt:

- De was- en kleedruimten in de sporthal zijn totaal gerenoveerd en verkeren in een zeer goede staat.
- Ook in de wedstrijdruimte zijn enkele gebreken verholpen. De wedstrijdvloer is echter versleten en dient vervangen te worden. Uit de verlichtingsmeting blijkt dat de lampen aan vervanging toe zijn.
- De buitenzijde van het gebouw heeft een grote onderhoudsbeurt nodig en met name het gevelmetselwerk verkeert in een slechte staat. De dakbedekking vertoont blaas- en scheurvorming en dient op korte termijn vervangen te worden.

1996/1997

Voor het seizoen 1996/1997 zijn dezelfde kwaliteitsmetingen verricht. De resultaten hiervan zijn als volgt.

Tabel 9.3 Kwaliteit van sporthal Ouwerkerk in rapportcijfers
(opname: gebruikers juni 1997, technisch oktober 1997)

onderdelen	gebruikerspanel	technische opname
wedstrijdruimte	6,9	6,0
kleed- en wasruimten	7,2	9,0
ontmoetingsruimte	7,0	8,0
sportmaterialen	6,2	7,0
parkeren/fiets	6,2	5,0
omgeving sporthal	6,9	5,0
reiniging/onderhoud	6,9	7,0
beheer/toezicht	6,1	8,0
overall-beoordeling	6,7	6,9
kerncijfer kwaliteit 1997		6,8

Een lichte achteruitgang is te constateren in het oordeel van de gebruikers van sportcentrum Ouwerkerk in vergelijking tot het seizoen 95/96. EBV Octopus en VZV laten daarbij op bijna alle punten een minder hoge score zien. Opvallend zijn echter de volgende punten:

- Evenals vorig jaar wordt ook nu weer de slechte verlichting (met gevaar van onderbelichting) naar voren gebracht en wel door beide clubs. Sommige gebruikers vinden de vloer vies.
- De kleedruimtes worden door EBV Octopus iets beter beoordeeld dan vorig jaar, waarbij moet worden opgemerkt dat er het een en ander is opgeknapt. VZV is juist minder tevreden (-0.7). Hier en daar wordt gesteld dat het schoonmaken van kleedruimtes verbeterd zou kunnen worden.
- VZV heeft dit jaar minder goede cijfers over voor met name de kleedruimtes (-0.7), de sportmaterialen (-0.9) en de parkeervoorziening (-1.1): men vindt de parkeergelegenheid onvoldoende en te donker.
- EBV Octopus heeft de kantine (-0.5), de sportmaterialen (-0.6), de omgeving (-0.6) en het beheer (-0.7) minder hoog in het vaandel staan dan bij de vorige gebruikersenquête. Zowel bij het beheer en toezicht als de kantine wordt de opmerking gemaakt dat er sprake is van onderbezetting. Octopus scoort gemiddeld één punt lager dan VZV (6.3 ten opzichte van 7.3)

De technische beoordeling van NOC*NSF is nagenoeg identiek aan die in 1996. Slechts het onderdeel 'reiniging en onderhoud' heeft een andere beoordeling gekregen: 7.0 in plaats van 8.0 een jaar ervoor. NOC*NSF scoort de onderdelen die betrekking hebben op de sporthal zelf gemiddeld ruim voldoende. De omgevingen parkeervoorzieningen scoren beide een onvoldoende.

9.5 Kernvariabele 'financiën'

Tabel 9.4 Contributie van de twee grootste verenigingen
(in guldens per jaar; voor VZV is het de contributie per team)

	1993/1994		1995/1996		1996/1997		1997/1998	
	VZV	Octopus	VZV	Octopus	VZV	Octopus	VZV	Octopus
Senioren	700		900	192				
Junioren				175				
Mini's				113				
Recreanten				155				

Tabel 9.5 Huurtarieven voor sporthal Ouwerkerk (in guldens per klokuur)

	1993/1994	1995/1996	1996/1997	1997/1998	1998/1999
verenigingen	f 58	f 60	f 65	f 65	f 66

Overigens is het gemeentelijk tarievenbeleid erop gericht in 2002 de kostprijs exclusief kapitaallasten in rekening te brengen bij huurders. LACO is daar niet aan gebonden. Verenigingen worden door de gemeente voor stijging in huurlasten gesubsidieerd tot 50% van de kostprijs.

Tabel 9.6 Financieel resultaat van sportcentrum Ouwerkerk (in guldens)

	1993		1995		1996		1997	
	lasten	baten	lasten	baten	lasten	baten	lasten	baten
gemeente	385.288	147.766	280.431	32.683	268.449	21.796	248.947	5.565
LACO	0	0						
kerncijfer		-237.522		-247.748		-246.653		-243.382

In 1993/1994 werd het sportcentrum nog door de gemeente beheerd en geëxploiteerd en was de kantine aan een particuliere exploitant verpacht. Het gemeentelijke exploitatietekort in 1993 bedroeg voor het gehele sportcentrum f 860.491, waarvan voor de sporthal f 237.522. In 1995 bedroegen de gemeentelijke exploitatiekosten voor de sporthal f 247.748. Deze lasten hebben betrekking op de overeengekomen exploitatiesubsidie aan LACO/Vught en de kosten voor (versnelde) afschrijving en rente van kapitaallasten. In de twee jaren daarop volgend zijn die kosten nagenoeg hetzelfde gebleven. De hier gepresenteerde cijfers zijn exclusief de overeengekomen geldlening van de gemeente aan LACO van f 1 miljoen tegen 5% rente per jaar, en de gemeentelijke investering van f 900.000,- voor het wegwerken van achterstallig onderhoud.

Aangezien LACO/Vught de risicodragende exploitatie van het sportcentrum heeft overgenomen, zijn er geen afspraken met de gemeente gemaakt over een financiële verantwoording inzake de exploitatieresultaten. LACO/Vught heeft dan ook haar medewerking aan dit onderzoek toegezegd, onder het voorbehoud dat geen financiële exploitatiegegevens worden verstrekt. Omdat de verenigingen geen actieve rol spelen bij deze privatiseringsoperatie, betreft het financiële kerncijfer in tabel 9.6 uitsluitend de gemeentelijke exploitatielasten.

9.6 Contextvariabelen

Het gemeentelijk tarieven- en subsidiebeleid is sterk van invloed op de financiële kernvariabelen (zie paragraaf 9.2). De huurtarieven stijgen tot 2002 naar een kostendekkend niveau. De gemeente subsidieert in elk geval tot dan toe de gemeente de accommodatiekosten van verenigingen.

---

10 Overzicht van tussentijdse resultaten

10.1 Medewerking van betrokken partijen

Over het algemeen kan gesteld worden dat vrijwel alle betrokken partijen bereid zijn gebleken om gedurende meerdere jaren tijd vrij te maken voor medewerking aan de privatiseringsmonitor. Zeker in het geval van drukbezette vrijwilligers (en dat geldt voor de meeste respondenten) mag dit bijzonder worden genoemd. Dit neemt niet weg dat vooral het ter beschikking krijgen van schriftelijke stukken in sommige gevallen nogal wat voeten in de aarde heeft gehad. Onze indruk is dat alle betrokken partijen voldoende overtuigd zijn van het belang van informatie-verstrekking en dus ook in de rest van het traject de gevraagde gegevens wel zullen aanleveren.

10.2 Beschikbaarheid van gegevens

De schriftelijke gegevens die voor het monitoronderzoek nodig zijn, kunnen tot de basisgegevens van betrokken organisaties worden gerekend. In dit opzicht vormt de beschikbaarheid van gegevens dan ook niet het grootste probleem. In sommige gevallen vormt het achterhalen van gegevens over het nuljaar een probleem, met name als de privatisering al wat langer geleden heeft plaatsgevonden. Een ander punt is dat elke sportvereniging een eigen systeem van financiële administratie heeft en dat kosten en baten van privatisering niet eenduidig vertaald worden naar bepaalde kostenplaatsen. Dit betekent dat soms samen met een penningmeester bekeken dient te worden welke bedragen wel en niet herleidbaar zijn naar de privatiseringsoperatie. Hoewel de voorgaande hoofdstukken hier en daar nog wel witte vlekken te zien geven, kan geconcludeerd worden dat tot nog toe verreweg het grootste deel van de benodigde gegevens beschikbaar is.

10.3 Overzicht van kernvariabelen

Hoewel het nog te vroeg is om al verregaande uitspraken te doen over de feitelijke effecten van de privatisering van de acht sportaccommodaties uit dit monitoronderzoek, geeft onderstaand schema een globaal overzicht van de ontwikkeling van de kerncijfers, te weten het gebruik, de kwaliteit en het financieel resultaat.

Schema 10.1 Ontwikkeling van kerncijfers bij acht onderzoekscases

Accommodatie (gemeente)	Gebruik	Kwaliteit	Financiën
Sportcomplex Noord-Meeuwenoord (Brielle)	+/-	+/-	+
Sportpark Couwenhoek (Capelle a/d IJssel)	+	+/-	+
Sportcomplex De Wijchert (Wijchen)	+	+	+/-
Sportpark Jagersveld (Zaandam)	+	++	++
Sportcentrum Vredenburg (Arnhem)	--	+/-	-
Sporthal Steenwijklaan (Den Haag)	++	+/-	++
Sporthal ASACOV (Nijmegen)	-	+/-	+/-
Sportcentrum Ouwerkerk (Vught)	+/-	+/-	+/-

Het voorgaande schema is uitsluitend bedoeld om een overzicht te geven van de (voorlopige) ontwikkelingen rond de acht onderzoekscases. Aangezien het monitoronderzoek nog slechts gegevens over het nuljaar en twee meetjaren omvat, kunnen nog geen uitgebreide interpretaties worden gegeven van de cijfers. Bovendien is in twee gevallen (Wijchen en Zaanstad) de privatisering pas relatief kort geleden een feit geworden, zodat er nog nauwelijks invloed op de cijfers kan zijn opgetreden.

10.4 Overzicht van tussentijdse ervaringen

Hoewel het monitoronderzoek nog maar halverwege is, kan uit het grote aantal gesprekken en schriftelijke documentatie al wel een tussentijds beeld worden gedestilleerd van de ervaringen die in de verschillende gemeenten zijn opgedaan. Enkele opvallende resultaten:

Algemeen

- Het is geen uitzondering dat verenigingen pas in een laat stadium bij de discussie over privatisering worden betrokken. Vaak zijn er door de gemeenteraad dan al vergaande besluiten genomen over de wijze waarop privatisering tot stand moet komen. Verenigingen voelen zich in die situatie vaak voor het blok gezet en zijn niet als volwaardige partner in het proces betrokken. Een dergelijke start blijkt het onderlinge vertrouwen veelal te schaden en het proces te bemoeilijken of te vertragen.
- Slechts een enkele gemeente staat vooral expliciet stil bij de schaalnadelen, die kunnen optreden bij het overdragen van een deel van de werkzaamheden (vertikale schaalnadelen) of bij een deel van de accommodaties (horizontale schaalnadelen). Zo kan de helft van het werk meestal niet voor de helft van het budget worden uitgevoerd. Aan de andere kant kan het faseren van een privatiseringsoperatie ook een bewuste keuze zijn: er kan op kleinere schaal ervaring worden opgedaan en het biedt betere kansen om het boventallige gemeentepersoneel elders aan het werk te helpen.
- Bij veel verenigingen die het beheer en onderhoud van hun sportaccommodatie van de gemeente overnemen, komen de dagelijkse werkzaamheden als snel op de schouders van één vrijwilliger terecht, meestal een VUT'er. Veel verenigingen maken zich dan ook terecht zorgen over de toekomst als deze personen zouden wegvallen. De laatste jaren wordt ook in de sport vaker gebruik gemaakt van arbeidsmarktregelingen voor de inzet van langdurig werklozen of werkloze schoolverlaters.
- Er worden van gemeentewege nogal eens bedenkingen geuit tegen privatisering van het onderhoud van sportaccommodaties vanwege het risico van kapitaalvernietiging door het particulier initiatief. Tegen deze achtergrond is het veelzeggend dat in veel gemeenten juist eerst het achterstallig onderhoud moet worden weggewerkt, voordat een accommodatie 'op peil' kan worden overgedragen. Vanwege bezuinigingen heeft blijkbaar ook het gemeentelijke onderhoud al enige tijd onder druk gestaan. Privatisering is in diverse gemeenten overigens aanleiding geweest om een meerjarig renovatieprogramma op te stellen. Ook zijn er gemeenten die bijvoorbeeld een cursus laten plaatsvinden of plantsoenmedewerkers een adviesfunctie laten vervullen naar de betrokken vrijwilligers van sportverenigingen.

Sporthallen

- Het medegebruik door het onderwijs levert over het algemeen een belangrijke bijdrage aan de exploitatie van sporthallen en sportzalen. Dit aspect blijft in de onderhandelingen rond de privatisering vaak onderbelicht, met als gevolg dat de nieuwe exploitant zich benadeeld kan voelen, wanneer het onderwijsgebruik afneemt of zich verplaatst naar andere (gemeentelijke) sporthallen. Wanneer het gemeentebestuur ook nog bestuur van het openbaar onderwijs is, wordt in dit laatste voorbeeld al snel gedacht dat de gemeente hier een vinger in de pap heeft.
- De kantines van gemeentelijke sporthallen zijn veelal via meerjarige contracten verpacht aan een particuliere uitbater. Dit levert bij privatisering regelmatig problemen of schadeclaims op, wanneer een vereniging of exploitant deze kantine zelf wil overnemen. Voor gemeenten die plannen hebben voor privatisering, is het aan te bevelen om hiermee rekening te houden bij het aangaan van langdurige pachtovereenkomsten.
- Het overdragen van een gemeentelijke sporthal aan een vereniging (of een aan deze vereniging gelieerde beheerorganisatie) leidt na verloop van tijd vaak tot een clustering van een bepaalde tak van sport in die hal. Zonder hierover een oordeel uit te spreken, is het verstandig om dit aspect mee te laten wegen bij de voorbereiding van een privatiseringsoperatie.

Sportparken

- De keuze voor het overdragen van het beheer en onderhoud van sportvelden aan een beheerstichting of aan de afzonderlijke verenigingen wordt vaak door de specifieke omstandigheden bepaald. De onderlinge verstandhouding tussen verenigingen op een sportpark is hierbij meestal doorslaggevend. Het is derhalve niet raadzaam om een bepaalde vorm van samenwerking van gemeentewege op te leggen. Wel kunnen eventuele efficiency-voordelen onder de aandacht worden gebracht, bijvoorbeeld bij het gezamenlijk aanschaffen van materialen of bij het gezamenlijk uitbesteden van het groot-onderhoud aan de sportvelden aan een bedrijf.
- Het komt regelmatig voor dat verenigingen pas na verloop van tijd worden geconfronteerd met aanslagen van gemeentelijke heffingen of belastingen, niet zelden met terugwerkende kracht. Dit zet bij de verenigingen vaak kwaad bloed en heeft al geleid tot diverse procedures. Het is dan ook raadzaam om hierover in de voorbereiding van de privatisering aan de verenigingen duidelijkheid te verschaffen.
- Niet in alle privatiseringsovereenkomsten wordt duidelijk aangegeven dat een optimaal gebruik van de sportvelden gewaarborgd dient te worden. Dit kan problemen opleveren wanneer er een structurele onderbezetting van geprivatiseerde sportparken optreedt of een vereniging van elders onderdak gebracht moet worden. Hoewel optimaliseringsoperaties rond gemeentelijke sportparken meestal ook niet eenvoudig verlopen, kan dit op geprivatiseerde parken extra complicaties opleveren. Het is wenselijk om hierover in een vroeg stadium afspraken te maken.

De bovenstaande opmerkingen betreffen enkele (voorlopige) ervaringen uit de privatiseringsmonitor sportaccommodaties tot nog toe. Het is uiteraard niet mogelijk om in dit stadium al vergaande uitspraken te doen over de effecten van privatisering van de acht accommodaties uit het onderzoek.

10.5 Vervolg van het monitortraject

Voor zover het de uitvoering van het onderzoek betreft, bestaat er geen directe aanleiding tot fundamentele bijstellingen van het oorspronkelijke monitortraject. Wel zijn er drie zaken die in beschouwing moeten worden genomen:

- *Terugkoppeling naar het veld:* Met uitzondering van een presentatie tijdens een workshop over privatisering van sportaccommodaties¹ heeft er tot nog toe geen actieve terugkoppeling van tussentijdse resultaten naar het veld plaatsgevonden. Het is de vraag of dat nu dient plaats te vinden (en zo ja, op welke manier) of dat dit pas na afronding van het monitortraject gebeurt.
- *Planning:* In de oorspronkelijke planning is er vanuit gegaan dat het monitortraject de jaren 1995, 1996, 1997 en 1998 zou bestrijken. Aangezien de jaarlijkse kwaliteitsopnamen (consumentenpanel en technische inspectie) in zomer/najaar van de jaren 1996 tot en met 1999 plaatsvinden, verschuift de afronding naar eind 1999/begin 2000. Bovendien zullen de financiële jaarverslagen van sportverenigingen en beheerstichtingen over het laatste meetjaar 1998/1999 ook vaak pas in het najaar 1999 verschijnen.
- *Tussentijdse rapportages:* Deze tussenrapportage vormt de eerste integrale beschrijving van de stand van zaken rond de acht onderzoeks-cases. Wel is er eerder een korte schriftelijke notitie verschenen over de voortgang en resultaten van de eerste meetronde². Gezien de forse tijdsinvestering die dit soort uitgebreide rapportages vergt, stellen we voor om de volgende rapportage uit te brengen als alle gegevens over de jaren 1997/1998 en 1998/1999 verzameld en geanalyseerd zijn.

Noot 1 Zie: *Het meetlint langs het privatiseringsproces*, Van Dijk, Van Soomeren en Partners BV, presentatie tijdens de workshop 'Verzelfstandigen en privatiseren van gemeentelijke sportaccommodaties' op 18 september 1996 te Maarssen.

Noot 2 Zie: *Stand van zaken nulmeting en 1e rapportage Privatiseringsmonitor Sportaccommodaties*, Van Dijk, Van Soomeren en Partners BV in opdracht van het ministerie van VWS (directie Sport), Amsterdam, 29 mei 1996.